การศึกษา พระไตรปิฎก ในพม่า

วารสาร
โพธิยาลัย
๔๖

ปีที่ ๔ ฉบับที่ ๔๖ เดือนมีนาคม ๒๕๖๒

ปฐมะ ติปิฎกธระ

(ผู้ทรงพระไตรปิฎกรูปที่ ๑)

หลวงพ่อใหญ่ เม็งกุน สะหย่าด่อพยาจี
พระภัททันตะ วิจิตตสาราภิวังสะ

(จ.ศ.เมียนมา ๑๒๗๓-๑๓๕๔)

วัดธัมมนาทะใต้ เทือกเขาเม็งกวน เมืองมัณฑเล

หนังสือกินเนสส์บุ๊ค พ.ศ. ๒๕๒๘ ซึ่งตีพิมพ์ในสหราชอาณาจักร ได้บันทึกความทรงจำที่น่าอัศจรรย์ของท่านไว้ว่า “พระอาจารย์ใหญ่ เม็งกุน สะหย่าด่อ ประเทศพม่า มีความทรงจำท่องพระไตรปิฎก ๑๖,๐๐๐ หน้าได้ เมื่อ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๙๗ (ค.ศ. ๑๙๕๔) เป็นตัวอย่างความทรงจำของมนุษย์ที่หาได้ยากมาก ท่านใช้เวลาสอบเป็นผู้ทรงพระไตรปิฎกเพียง ๔ ปี ซึ่งน้อยที่สุดในบรรดาผู้ทรงพระไตรปิฎกทั้งหมด”

กำเนิด : ณ หมู่บ้านจีเป่ง อ.เมียงฉั่ง รัฐมัณฑเล วันพุธที่ ๑ พฤศจิกายน ค.ศ. ๑๙๑๑

มรณภาพ : วันอังคารที่ ๙ กุมภาพันธ์ ค.ศ. ๑๙๙๓ ขณะอายุ ๘๒ ปี ๖๒ พรรษา
ณ วัดเม็งกวนธัมมนาทะจองใต้

วารสารโพธิยาลัย
ฉบับที่ ๔๖ เดือนมีนาคม พ.ศ. ๒๕๖๒

วารสารโพธิยาลัย ฉบับที่ ๔๖ ประจำเดือนมีนาคม พ.ศ. ๒๕๖๒ นี้ เป็นฉบับ **"การศึกษาพระไตรปิฎกในพม่า"**

สืบเนื่องจากการที่คณะสงฆ์ไทยจำนวนหนึ่ง ซึ่งนำโดยพระอาจารย์มหาประนอม ธมฺมาลงฺกาโร ได้เดินทางไปศึกษาพระปริยัติธรรมในสหภาพเมียนมา เมื่อ ๒๘ - ๓๐ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๖๒ นั้น นับว่าได้ก่อให้เกิดผลดีอันเป็นมหากุศลตามมาจากการศึกษาดูงานดังกล่าว ทำให้เกิดความเคลื่อนไหวในวงการศึกษาพระไตรปิฎกและภาษาบาลี ให้เจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้นต่อไปในอนาคต

เป็นที่ยอมรับแล้วว่า การศึกษาพระไตรปิฎกและภาษาบาลีในสหภาพเมียนมานั้น มีความมั่นคงเข้มแข็งสืบมาช้านาน นับตั้งแต่อดีตกาลจวบจนปัจจุบัน ไม่เคยถูกบ่อนทำลายจนสูญหายไปจากประเทศ แม้ว่าจะเกิดศึกสงครามตกเป็นอาณานิคมของฝรั่งต่างชาติอยู่นานเกินกว่าร้อยปี แต่พระพุทธศาสนาก็ยังคงดำรงอยู่ เป็นสถาบันหลักของประเทศ ไม่เคยคลอนแคลน ที่เป็นได้ดังนี้ เพราะเหตุใด น่าจะเป็นเพราะเหตุผลหลักที่สำคัญยิ่ง ๓ ประการ คือ ๑. คนพม่ามีความเป็นพุทธศาสนิกชนที่ดี รักและหวงแหนพระพุทธศาสนาเป็นสมบัติล้ำค่าของชาติ จึงหมั่นดูแลถนอมรักษาสมบัติมีค่านี้ไว้ อย่างสุดความสามารถ ๒. การศึกษาพระปริยัติธรรมในสหภาพเมียนมา มีความเข้มแข็งตลอดมา ไม่เคยมียุคใดที่เสื่อมจนพระพุทธศาสนาถูกกลืนหาย พระเถระใฝ่ศึกษาเล่าเรียนกันโดยถ้วนหน้า ยินดีสู้ความยากลำบากในการเล่าเรียนที่กล่าวกันว่ายากยิ่ง ต้องท่องจำ ต้องหมั่นเพียรอย่างหนัก ถึงขนาดมีผู้ทรงจำพระไตรปิฎกได้ทั้งหมดเกิดขึ้นมาแล้วถึง ๑๔ รูป แม้แต่ชาวโลกยังตะลึงว่าสามารถทำได้อย่างไร ลงบันทึกไว้ใน Guinness Book of Records ว่า **เม็งกุน สะหย่าด่อ พระผู้ทรงพระไตรปิฎกรูปแรก** เป็นบุคคลที่มีความจำเป็นเลิศที่สุดในโลก สามารถท่องจำหนังสือจำนวนกว่าหนึ่งหมื่นห้าพันหน้าได้ทั้งหมด โดยไม่ผิดเลย เพราะท่านต้องผ่านการสอบจากกรรมการคณะสงฆ์ โดยท่านใช้เวลาเพียง ๔ ปีเท่านั้น ก็สามารถสอบผ่านได้หมด และข้อ ๓ คือ รัฐบาลของเขาให้การสนับสนุนการเผยแผ่พระพุทธศาสนาอย่างเต็มที่ ให้ความสำคัญต่อการศึกษาเล่าเรียน โดยร่วมมือกับคณะสงฆ์ มีทั้งกระทรวงพระพุทธศาสนา สถาบันต่างๆ ที่ส่งเสริมการศึกษาพระพุทธศาสนา ออกกฎหมายคุ้มครองพระพุทธศาสนาให้ปลอดภัยจากลัทธิศาสนาอื่น ตรากฎหมายให้พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ ฯลฯ

เมื่อทางคณะสงฆ์ไทยได้ไปดูการศึกษาพระไตรปิฎกและปริยัติธรรมจากสหภาพเมียนมาแล้ว ก็ได้กลับมาสานต่อการศึกษาเล่าเรียนพระไตรปิฎกในประเทศไทยให้มีความเจริญก้าวหน้า สมกับเป็นเมืองพระพุทธศาสนา ซึ่งในวารสารเล่มนี้ก็ได้รายงานไว้ทั้งหมด ตั้งแต่การไปดูงาน ตลอดจนสิ่งที่คณะผู้ไปดูงานได้กลับมาพัฒนาการศึกษาพระไตรปิฎกในประเทศไทย

หลังจากที่วารสารโพธิยาลัยได้ออกฉบับพิเศษ **"ปาจริยานุสรณ์ พระภัททันตะ ธัมมานันทมหาเถระ"** ปรากฏว่ามีเสียงสะท้อนกลับมาว่า มีความสนใจและอยากเรียนภาษาบาลี อยากให้วารสารมีคอลัมน์เกี่ยวกับภาษาบาลีไว้บ้าง

วารสารโพธิยาลัยมีนโยบายให้ความรู้ทางพระพุทธศาสนาอยู่เป็นปกติ แต่คอลัมน์เกี่ยวกับภาษาบาลียังไม่เคยทำมาก่อน ที่ไม่ได้ทำเพราะหาผู้เขียนที่มีความถนัดในการสอนภาษาบาลีให้เข้าใจง่ายไม่ได้ เพราะตามปกติคนทั่วไปจะมีความรู้สึกว่าภาษาบาลียากเกินกว่าที่จะเรียน จึงไม่ค่อยได้ใส่ใจที่จะเรียนรู้

ความจริงนั้น ภาษาบาลีไม่ได้ยากเกินไปจนเรียนไม่ได้ ที่สหภาพเมียนมา การพูดคุยสนทนาเป็นภาษาบาลีเป็นเรื่องที่ยังคงทำกันอยู่ และผู้ที่มีความรู้ภาษาบาลีอย่างลึกซึ้งจนถึงขั้นแปลพระคัมภีร์ยากๆ ได้นั้น ก็มีอยู่ไม่น้อย ที่น่าดีใจก็คือ จากผลงานของหลวงพ่อใหญ่ พระภัททันตะ ธัมมานันทมหาเถระ ลูกศิษย์ของท่านได้ไปจบการศึกษา

ระดับธัมมาจริยะมาจากสหภาพเมียนมา สามารถพูด อ่าน เขียน แปล และสอน ได้อย่างคล่องแคล่ว เทียบเท่าธัมมาจริยะที่เป็นเมียนมาด้วย

ท่านอาจารย์เหล่านั้น ได้กรุณาสละเวลาเขียนบทความเกี่ยวกับภาษาบาลีให้กับวารสารโพธิยาลัย ซึ่งเราจะเริ่มตีพิมพ์เป็นครั้งแรกในฉบับนี้ รับรองว่าหาอ่านที่ไหนไม่ได้อีกแล้ว นอกจากในวารสารโพธิยาลัยแห่งเดียว

คณะผู้จัดทำ ขอให้ท่านทดลองอ่านตอนแรกไปก่อน และเราจะมีตอนต่อไปต่อเนื่องไปเรื่อยๆ ภาษาบาลีเป็นภาษาที่พระพุทธองค์ทรงใช้เก็บรักษาคำสอนของพระองค์ไว้เพียงภาษาเดียว แน่นอนว่าย่อมสำคัญ และมีค่าสูงเหนือสิ่งอื่นใด หากเราต้องการจะสื่อสารกับพระศาสดาของเราด้วยภาษาเดียวกับท่าน ก็ต้องเรียนภาษาบาลี รับรองว่า หากได้ทุ่มเทศึกษาอย่างจริงจังแล้ว จะรักภาษาบาลีสุดจิตสุดใจ เพราะนี่คือภาษาที่พระพุทธองค์ทรงตรัสกับเราทุกคน

คณะผู้จัดทำ

วารสารโพธิยาลัย จัดพิมพ์มาด้วยปัจจัยบริจาคของท่านผู้มีจิตศรัทธา แจกเป็นธรรมทานและบริจาคไปตามห้องสมุดต่างๆ เพื่อให้เกิดประโยชน์ทางปัญญาอย่างกว้างขวางแก่ท่านผู้ใฝ่ธรรมต่อไป ขออนุโมทนาทุกท่าน

วัดจากแดง ชมรมกัลยาณธรรม

ประธานผู้ก่อตั้ง
พระครูธรรมธรสุมนต์ นนฺทิโก
อัคคมหาบัณฑิต
บรรณาธิการอำนวยการ
พระมหาประนอม ธมฺมาลงฺกาโร
บรรณาธิการบริหาร
พนิตา อังจันทรเพ็ญ
panitaang@gmail.com
รองบรรณาธิการ
ทพญ. อัจฉรา กลิ่นสุวรรณ์
Acharak7153@gmail.com
ผู้ช่วยบรรณาธิการ
พันธุ์รพี นพรัมภา
Punrapee@gmail.com
ประสานงาน
พระครูประคุณสรกิจ
(พระมหาการุณย์ กุสลนนฺโท)
pk.krun21@gmail.com
กองบรรณาธิการ
คณะสงฆ์วัดจากแดง
สำนักงาน : วัดจากแดง
๑๖ หมู่ ๖ ถ.เพชรหึงษ์ ซ.เพชรหึงษ์ ๑๐
ต.ทรงคนอง อ.พระประแดง
จ.สมุทรปราการ ๑๐๑๓๐
โทรศัพท์. ๐๒-๔๖๔-๑๑๒๒
พิมพ์ครั้งที่ ๑ : พฤษภาคม ๒๕๖๒
จำนวน ๔,๐๐๐ เล่ม
ออกแบบปก
ศิลปิน บัญชา หนังสือ
เครดิตภาพ
วัดจากแดงและสถาบันโพธิยาลัย
ธีรปัญโญ, เขมา เขมะ
และขอขอบคุณเจ้าของภาพ
จากทาง Internet ทุกท่าน
ศิลปกรรม
สหมิตรกรุ๊ปทีม
อุปถัมภ์อุปกรณ์คอมพิวเตอร์
โดยคุณพัชรพิมล ยังประภากร
ประธานกรรมการ 'สุวิมล'
จัดพิมพ์โดย
สหมิตรพริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง
โทร. ๐๒ ๙๐๓ ๘๒๕๗-๙

สารบัญ

❁ วิสัชนาธรรม :
ทำไมต้องดูงานพระไตรปิฎกศึกษาที่พม่า
พระมหาประนอม ธมฺมาลงฺกาโร.............๓
❁ ปัญญาปริทัศน์ :
พม่ากับการศึกษาพระไตรปิฎก
ธีรปัญโญ...๑๓
❁ รายงาน :
โครงการพระไตรปิฎกศึกษา
ธิตฺวํโส ภิกฺขุ...๒๔
❁ ในประสบการณ์ :
ประสบการณ์สอบสนามบาลี
ญาณกุสโล..๓๔
❁ กวีนิพนธ์ :
อานิสงส์การเรียนภาษาบาลี
อญฺญตฺโร ภิกฺขุ.....................................๓๙
❁ ทัศนะ : มองการสอบบาลี
เห็นอนาคตริบหรี่ของพระพุทธศาสนา
นาวาเอกทองย้อย แสงสินชัย..............๔๐
❁ พระพุทธรูปสำคัญ :
พระพุทธรูปแก้ว (ปางไสยาสน์)............๔๕
❁ สนทนาภาษาบาลี :
สนทนาภาษาพระสัมมาสัมพุทธเจ้า
นายธรรมดา..๔๖
❁ หน้าต่างบาลี :
ตอนที่ ๑ อักษรภาษาบาลี
พระมหาสมปอง มุทิโต.........................๔๙
❁ มองเทศ - มองไทย :
พระมหินทเถระ (๒)
วิเทศทัยย์..๕๒

วิสัชนาธรรม

พระมหาประนอม ธมฺมาลงฺกาโร

ทำไมต้องดูงาน พระไตรปิฎกศึกษาที่พม่า

ประเทศไทย ศรีลังกา พม่า ล้วนเป็นพุทธเถรวาทเหมือนกัน แต่ในเรื่องพระไตรปิฎกศึกษา ทำไมเราควรต้องไปดูงานพม่า เอาแบบอย่างของเขามาศึกษา เป็นแนวทางของเรา

ก็เพราะพม่ามีปริยัติเข้มแข็ง ปฏิบัติเข้มแข็ง และการเผยแผ่ก็เข้มแข็ง

แล้วทำไมถึงเข้มแข็งได้ ?

ก็เพราะในการสร้างประเทศนั้น เขาเน้นสร้างคน สร้างพระมีชีวิต ด้วยการให้การศึกษา เพื่อสร้างพระและฆราวาสให้มีองค์ความรู้ด้านปริยัติ ด้านปฏิบัติ การให้การศึกษานี้เป็นหน้าที่ของพระ ส่วนการสร้างถาวรวัตถุภายในวัดนั้นเป็นหน้าที่ของญาติโยม

พม่าจัดการเรียนการสอนพระไตรปิฎกด้วยหลักสูตร ๒ ระดับ ๔ รูปแบบ

ในการสร้างคนสร้างพระให้มีความรู้ด้านปริยัติและปฏิบัตินั้น พม่ายังมีการเรียนพระไตรปิฎก ซึ่งจัดการสอนพระไตรปิฎกครบทั้งหมด ๘๔,๐๐๐ พระธรรมขันธ์ โดยแบ่งการเรียนเป็น ๒ ระดับ คือ (๑) ขั้นหลักสูตรปูพื้นฐานเข้าสู่พระไตรปิฎก เรียนตั้งแต่ขั้นมูลจนถึงขั้นธัมมาจริยะใช้เวลา ๕ - ๘ ปี (๒) ขั้นหลักสูตรเนื้อหาพระไตรปิฎก เรียนต่อจากหลักสูตรพื้นฐานอีก ๑๕ ปี จนจบเนื้อหาพระไตรปิฎกทั้งหมด

การเรียนการสอนพระไตรปิฎก ยังจัดเป็นหลายรูปแบบคือ (๑) การเรียนสำหรับพระ (๒) การเรียนสำหรับญาติโยม (๓) การเรียนสำหรับพระ ญาติโยม และแม่ชี รวมกัน และ (๔) การเรียนสำหรับเด็กและเยาวชน

ดังนั้น ในประเด็นด้านปริยัติของพม่า จึงมีภาพรวมที่ชัดเจนว่า ทั้ง ๘๔,๐๐๐ พระธรรมขันธ์ของพระไตรปิฎกนั้น ยังมีการเรียน มีการทรงจำ มีการนำเสนออย่างชัดเจนและพระที่สามารถทรงจำพระไตรปิฎกทั้งหมด ๘๔,๐๐๐ พระธรรมขันธ์ พร้อมทั้งความเข้าใจนั้น ยังมี และมีเป็นจำนวนไม่น้อย

บรรยากาศการสอบพระผู้ทรงจำพระไตรปิฎกที่มหาปาสาณคูหา

ภาพรวมหลักสูตรการเรียนการสอน

การเรียนการสอน จัดเป็น

- หลักสูตร ๓ เดือน (เรียนบาลี พอแปลได้ในเบื้องต้น)
- หลักสูตร ๖ เดือน (เรียนไวยากรณ์เล็ก แปลธรรมบทและอภิธัมมัตถสังคหะ)
- หลักสูตร ๑ ปี (เรียนไวยากรณ์ชั้นสูง แปลธรรมบทและอภิธัมมัตถสังคหะ ฎีกา) ในหลักสูตรรายปีนั้น ช่วงแรกๆ ให้เรียนแบบง่ายสุดไปก่อน เช่น ไวยากรณ์เรียนแบบง่ายๆ ๗ วัน

สำหรับไวยากรณ์ เขาจะมีหลักสูตร ๗ วัน ๑ เดือน ๓ เดือน และ ๖ เดือน

หลักสูตรบูรณาการของระดับต้นปูพื้นฐานอย่างแน่นหนา และพรั่งพร้อมด้วยสถาบันการศึกษาคุณภาพ

ในหลักสูตร ๒ ระดับของพม่านั้น ที่สำคัญคือ ก่อนจะไปถึงระดับพระไตรปิฎกนั้น ได้มีการให้การศึกษาในระดับปูพื้นฐานก่อนเข้าสู่พระไตรปิฎกกันอย่างกว้างขวาง สถาบันการศึกษาในระดับปูพื้นฐานนี้มีเป็นจำนวนมาก ทั้งของรัฐบาล และของเอกชน ซึ่งต่างแข่งขันกันจัดการเรียนการสอน เพื่อให้พระมีคุณภาพด้านปริยัติ ที่น่าสนใจคือ เขาจัดเป็นหลักสูตรบูรณาการ คือผู้เรียนจะได้เรียนทั้งภาษาบาลี ภาษาพม่า พระวินัยได้เรียนภิกขุปาติโมกข์และภิกขุนีปาติโมกข์พร้อมทั้งกังขาอรรถกถา พระสูตรได้เรียนธรรมบท ชาดก สีลขันธวรรค พระ-อภิธรรมได้เรียนอภิธัมมัตถสังคหะ พร้อมทั้งฎีกา พระธัมมสังคณี พร้อมทั้งอรรถกถา เรียนไวยากรณ์ เรียกว่าได้เรียนครอบคลุมทุกอย่างทั้งหมดที่เป็นภาพรวมของพระไตรปิฎก

เพราะฉะนั้น เมื่อได้เรียนภาพรวมตามหลักสูตรบูรณาการนี้แล้ว พอมาเรียนต่อในระดับเจาะเนื้อหาพระไตรปิฎก ผู้เรียนก็จะสามารถเห็นภาพรวมของพระไตรปิฎกได้ในทันที นั่นคือ ผู้เรียนจะทราบทั้งอรรถกถา คัมภีร์ฎีกา คัมภีร์อนุฎีกา คัมภีร์โยชนา ได้รู้ทั้งหมด ขณะที่ในบ้านเรา ปกติก็ได้รู้แค่ตัวพระไตรปิฎกเท่านั้น

เรียนด้วย Easy Learning เทคนิคช่วยให้เรียนสำเร็จอย่างง่ายๆ

สิ่งสำคัญในการสอนเรื่อง “ยากๆ” ให้ง่ายขึ้น นี่เป็นหัวใจของกระบวนการเรียนการสอนหลักสูตรพระไตรปิฎกของพม่า เขามีเทคนิค คือ Easy Learning

การเรียนแบบ Easy Learning นี้ เขาทำกันอย่างไร ?

Easy Learning เป็นเทคนิคการใช้สื่อการเรียนการสอนที่ได้ผลดี มีใช้กันมาตั้งแต่ในอดีต และวิธีใหม่ๆ เทคนิคเหล่านี้ เช่น

- การย่อความ เอาเฉพาะสาระของประเด็น มาจัดทำให้เข้าใจภาพรวมได้ง่ายขึ้น เช่น มาทำเป็น อักษรย่อ แผนภูมิ (chart) Mind Map, PowerPoint แล้วใส่สีช่วยจำ
- นำประเด็นสาระสำคัญ มาแต่งเป็นกลอนช่วยจำ เป็นอีกเทคนิคสำหรับเนื้อหาสาระย่อ ที่ยังยาว ยังยาก หามาใส่ทำนอง จะจำได้ง่ายขึ้น เพราะบทกลอนจะไหลลื่น แล้วค่อยมาถอดแปลภาษากลอนให้เป็นภาษาธรรมดาอีกครั้ง ซึ่งอาตมาเองเมื่อเริ่มเรียนใหม่ๆ ก็เรียนด้วยกลอนเช่นนี้
- ลำดับความยากง่ายของเนื้อหาหลักสูตร เช่นของหลักสูตรรายปี

รูปแบบการเรียนการสอน ที่เอื้อให้เห็นองค์ธรรม นำสู่การเกิดปัญญา ๓

ประเด็นสำคัญอีกอย่างหนึ่งคือ ในพระไตรปิฎกนั้นจะมีภาษารหัส คือ แปลแล้วถอดรหัสธรรมมาด้วย อย่างเช่น นะโม ข้าพเจ้าขอนอบน้อมด้วยกายด้วยวาจาด้วยใจ นะโมนี้ คือนอบน้อมด้วยกายด้วยวาจาด้วยใจ ก็คือถอดรหัสและองค์ธรรมของนะโมว่า ได้แก่มหากุศลจิต ๘ ดวง ดวงใดดวงหนึ่ง แปลเสร็จก็ถอดรหัสหาองค์ธรรมได้ด้วย เมื่อแปลเป็นภาษาไทย ก็จะออกมาเป็นภาษาไทยแบบเอาความ คือ แปลให้เข้าใจได้เลย หรืออาจมีแปลยกศัพท์ ก็จบแค่นี้ ในประเทศไทยมีการแปลอีกชนิดหนึ่งที่เรียกว่า แปลร้อยเรียงความ

ปรกติของเรายังขาดเรื่องนี้อยู่ เป็นที่รู้กันว่า เมื่อฟังพระเทศน์จบ คนฟังบรรลุได้ แต่เหตุใดจึงได้บรรลุ ฟังแบบไหนได้บรรลุ การแปล แล้วถอดรหัสหาองค์ธรรมได้คือคำตอบว่า ทำไมเมื่อแปลเสร็จแล้วคนฟังจึงบรรลุ แต่ตรงนี้เราไม่มีพื้นฐาน

ถ้าเรามีพื้นฐานบาลี พื้นฐานสุโพธาลังการ (คัมภีร์แสดงความไพเราะสละสลวยของสำนวนโวหารในภาษาบาลี) พื้นฐานอภิธัมมัตถสังคหะ พื้นฐานเนตติปกรณ์ *(ตำราอธิบายอรรถที่ละเอียดลึกซึ้งในพระไตรปิฎก)* ถ้ามีพื้นฐานเหล่านี้ แปลเสร็จก็ถอดรหัสธรรมได้ ก็ได้เห็นองค์ธรรม พอเห็นองค์ธรรมแล้ว ก็จะเห็นอรรถรสทั้ง ๙ ของภาษา *(รสรัก ชัง ขบขัน กรุณา โกรธ กล้า กลัว แปลกใจ ศานติ)* แล้วก็ดึงเข้าสู่วิมุตติรส การบรรลุจะเกิดขึ้น คือ ฟังแล้วเกิดสุตมยปัญญา *(ความรู้ที่เกิดจากการสดับตรับฟังเล่าเรียนมาจากผู้อื่น)* โยนิโสมนสิการตาม เกิดจินตามยปัญญา *(ปัญญาที่เกิดจากการรู้จักคิดด้วยตนเอง)* สุดท้ายฟังแล้วละกิเลสได้ เกิดภาวนามยปัญญา *(ปัญญาเกิดจากการปฏิบัติ หรือลงมือทำ)* อีกนัยหนึ่งก็คือ เมื่อได้เห็นองค์ธรรม คือได้เห็นความงามของพระธรรมในเบื้องต้น เห็นความงามในท่ามกลาง และเห็นความงามในที่สุด เพราะพระธรรมทุกบทจะมีความงามในเบื้องต้น ท่ามกลาง และที่สุด ดังนั้น เมื่อเห็นความงามทั้ง ๓ แล้ว ในการฟังก็เกิดปัญญาทั้ง ๓ เกิดสุตะ เกิดจินตา เกิดภาวนามยปัญญา ขึ้นมาจากการฟัง ในเมื่อที่พม่ายังมีรูปแบบนี้อยู่ ยังรักษารูปแบบนี้ไว้ได้อย่างดีเลิศ เราจึงควรต้องไปศึกษาดูงานเขา

ทัศนคติและบทบาทของอุบาสก อุบาสิกาในการสนับสนุนการศึกษาของพระสงฆ์ทั้งด้านปริยัติและปฏิบัติ

พุทธบริษัท ๔ ในส่วนของอุบาสกอุบาสิกานั้นเป็นอีกเสาหลักในการสนับสนุนให้พระเณรของพม่า มีการศึกษาอย่างจริงจัง เข้มแข็งทั้งปริยัติและปฏิบัติ

ในแง่ทัศนคตินั้น ญาติโยมชาวพม่าเขาจะคุยกันว่า ตอนนี้พระที่ฉันอุปัฏฐากจบธัมมาจริยะแล้ว เณรที่ฉันอุปัฏฐากตอนนี้จบ ๑ ปิฎกแล้ว พระของฉันจบ ๒ ปิฎกแล้ว คือญาติโยมพม่าจะไม่ได้คุยว่า พระของฉันได้สมณศักดิ์เป็นอะไรชั้นไหนแล้ว แต่ญาติโยมจะภูมิใจกับการสนับสนุนพระให้เรียนรู้และทรงจำพระไตรปิฎก ซึ่งตรงนี้รัฐบาลสนับสนุนอย่างมาก ถ้าสามารถทรงจำได้ ๑ ปิฎก ได้นั่งรถนั่งเรือของรัฐบาลฟรีหมด ถ้าได้ถึง ๓ ปิฎก จะได้นั่งเครื่องบินฟรี มีลูกศิษย์ติดตามได้อีก ๑ คน นั่นเพราะเขาถือว่า พระที่ทรงจำพระไตรปิฎกเป็น VIP เป็นบุคคลสำคัญของชาติ รัฐบาลจึงเข้ามาสนับสนุนในส่วนนี้ด้วย ฝ่ายญาติโยมจะภูมิใจว่า พระที่เราส่งเสริมสนับสนุนนั้น ท่านท่องพระไตรปิฎกได้กี่ปิฎกแล้ว จะเห็นได้ว่า ในส่วนของปริยัตินั้น ญาติโยมจะภูมิใจกับการส่งเสริมพระเรียนพระปฏิบัติ จะไม่ได้ส่งเสริมเรื่องพระขลัง พระมีอิทธิฤทธิ์ พระศักดิ์สิทธิ์ แต่จะส่งเสริม จะภูมิใจว่าพระที่ฉันอุปัฏฐากอยู่ตอนนี้จบ ๑ ปิฎก ๒ ปิฎก ๓ ปิฎก แล้วเขาภูมิใจมากในส่วนนี้

อีกมุมหนึ่ง ในส่วนของปฏิบัตินั้น ญาติโยมก็จะภูมิใจว่า พระที่ฉันส่งไปเข้ากรรมฐาน ตอนนี้เป็นอาจารย์กรรมฐานแล้วนะ องค์นี้เปิดสำนักแล้วนะ คือโยมจะส่งเสริมให้พระมีความเข้มแข็งด้านปริยัติ และส่งเสริมให้พระมีความเข้มแข็งด้านปฏิบัติด้วย ญาติโยมจะมีความภูมิใจกับการได้ส่งเสริมในรูปแบบอย่างนี้

ฉะนั้น แม้การสร้างวัดสร้างถาวรวัตถุภายในวัดจะเป็นหน้าที่ของโยม แต่เขาจะไม่เอามาคุยเลยว่า วัดของฉันนั้นสวยขนาดไหน ใช้งบประมาณขนาดไหน จะไม่พูดประเด็นนี้เลย จะพูดแต่ประเด็นว่า พระที่ฉันเลื่อมใสอยู่ ที่ฉันนับถืออยู่ตอนนี้ท่านเรียนอะไร ท่านสอนอะไร ท่านปฏิบัติอะไร ท่านทำงานด้านพระศาสนาด้านไหน ก็จะเอาสิ่งที่พระทำ คือด้านปริยัติ ด้านปฏิบัติ ด้านเผยแผ่ เอาเรื่องแบบนี้มาคุย มาสนทนากัน

เมื่อเป็นแบบนี้ ก็จะมีทัศนคติไปในเชิงสอดส่อง สนับสนุน คอยสอบถามพระว่า ท่านสอบได้ชั้นไหนแล้ว ขาดหนังสืออะไร ขาดเหลืออะไร ต้องการจะไปปฏิบัติไหม โยมไปส่งสำนักปฏิบัติให้ โยมก็พยายามส่งเสริม กระตุ้นเตือนทำให้พระอยากเรียน อยากปฏิบัติ ขาดเหลืออะไร เช่น หนังสือ บอกเลย โยมก็จะปวารณาเพราะฉะนั้น ในส่วนนี้ก็เป็นอีกเหตุหนึ่งที่สัมผัสได้จากการไปดูงานของพม่า เพราะเขาทำงานปริยัติ ปฏิบัติ อย่างเข้มแข็ง และทำต่อเนื่อง

เรื่องสำคัญอีกประการหนึ่งคือ พระที่เรียนพระไตรปิฎกอยู่นั้น จะไม่มีการรับกิจใดๆ ทั้งสิ้น เพราะการออกไปข้างนอกทำให้เสียสมาธิ แต่ถ้า

เป็นบ้านเรา พอพระเริ่มจะดังหน่อย โยมก็พากันนิมนต์ไม่หยุด คือเอาเวลาของพระไปหมด

ถึงแม้พระพม่าท่านต้อง เรียน - ท่อง เรียน - ท่อง เรียนให้เข้าใจ แต่ตอนเช้าท่านก็สอนด้วยนะ สอนแปล คนที่จะไปสอบ ท่านก็สอนให้ ซึ่งตอนที่อาตมาเรียนแปลอยู่นั้น ก็ต้องสอนให้คนอื่นเช่นกัน เป็นการฝึกการแปลขั้นพื้นฐานนั่นเอง เมื่อพระสอนช่วงเช้าเสร็จแล้ว ตอนบ่ายท่านจึงจะให้เวลากับตัวเอง ท่านก็กลับไปเรียนต่อของท่าน ไปท่องของท่าน และในตอนเย็นก็เป็นช่วงทบทวน เรียน - สอน - ท่อง - ทวน ท่านก็ทำครบกระบวนการ

การสอนนี้ช่วยในการเรียนไปในตัว ก็คือเมื่อท่านเรียน - ท่อง อะไรๆ ที่มันผ่านพอเข้าใจแล้วทำอย่างไรท่านจะไม่ลืม ท่านก็เอาตรงนั้นแหละไปสอน สอนคือการพูดย้ำๆ แบบย้ำไปย้ำมาให้คนที่ยังไม่รู้ได้ฟัง คนใหม่ก็ได้เรียนจากท่านแบบง่ายๆ ซึ่งนั่นก็คือเป็นการทบทวนสำหรับตัวท่านเองไปในตัว แล้วท่านก็ได้ตรงนั้น ได้ทวนตอนสอนตอนเช้า แล้วตกเย็นก็มาทวนอีกรอบหนึ่ง โดยตอนเย็นเป็นการทวนเนื้อหาที่กว้างขึ้นอีกมาก

ฝ่ายญาติโยมพม่านั้น เขาให้ความร่วมมือในการนี้เป็นอย่างดี โดยถ้าเขารู้ว่าองค์ไหนกำลังเรียนกำลังท่องพระไตรปิฎก กำลังสอบจะขึ้นไปสู่พระไตรปิฎก เขาจะไม่รบกวนเวลาเด็ดขาด ไม่นิมนต์ท่านออกกิจเด็ดขาด ให้ท่านเรียนให้ท่านท่องจนจบ จบแล้วจึงจะนิมนต์ ช่วงเรียนไม่ต้องรับกิจนิมนต์ ไม่ต้องรับผิดชอบ ให้เรียนให้เต็มที่เลย และคอยดูแล ขาดเหลืออะไรก็เอาไปสนับสนุน

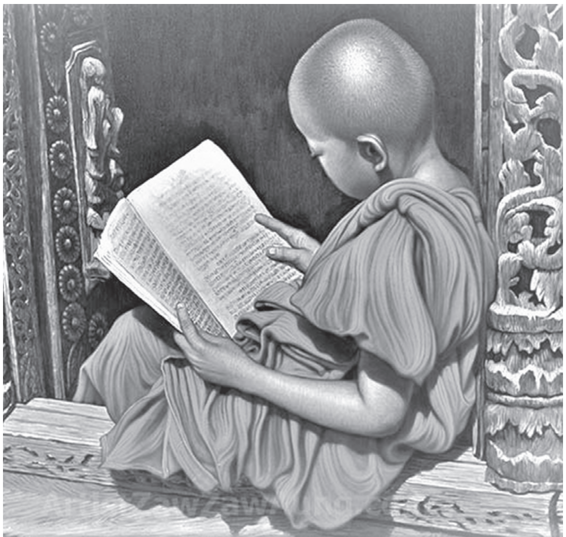

ตำราเรียนคุณภาพ มีให้เข้าถึงหลากหลาย

สิ่งสำคัญในการเรียนอีกอย่างคือ ตำราหนังสือเรียน ในพม่า เราจะพบเห็นความอุดมของตำราดีๆ และคู่มือสำหรับพระเณรผู้เรียนอย่างเช่น หนังสือเรียนของระดับชั้นเดียวกันนั้นจะมีพระเป็นสิบๆ องค์ที่ได้เขียนตำราดีๆ ในเรื่องนั้นไว้ ต่างองค์ต่างเขียนกันไปองค์ละแบบองค์ละ style เช่น ตำราไวยากรณ์ ไม่ใช่มีเพียงตำราไวยากรณ์ขององค์เดียว แต่จะมีให้เลือก องค์นี้ทำตำราไวยากรณ์เป็น PowerPoint องค์นั้นทำเป็น Mind Map องค์โน้นทำเป็นคำกลอน อีกองค์นี้ทำเป็นไวยากรณ์แบบอักษรย่อ ทำให้ในวิชาหรือเรื่องเดียวกันนั้น ผู้เรียนอยากจะเลือกเรียนแบบอักษรย่อ แบบคำกลอน แบบ Power Point หรือจะเรียนแบบไหนก็มีให้หมด หนังสือเรียนของพระเณรในเรื่องเดียวกันจะมีออกมาแข่งกันเรื่องของคุณภาพ แข่งกันว่านักศึกษาจะใช้ของใครมากที่สุด แข่งกันเลยว่าของใครเอาไปใช้ได้ผลดีที่สุด ก็คือนักเรียนจะดูเลยว่าขององค์ไหนง่าย เสียเวลาน้อย หรือเจาะลึกแล้วก็มีเทคนิคช่วยจำ หรืออันนี้ดีกว่า อันนี้ทุกอย่างครบ มีทั้งปัญหาเก่า ปัญหาใหม่ มีทั้งวิธีการเรียน มีวิธีการช่วยทรงจำด้วย

การทำตำราเรียนออกมาในแบบแข่งขันกันด้วยคุณภาพเช่นนี้ ทำให้ผู้เรียนไม่ต้องไปยึดติด

เพียงว่าของสำนักพิมพ์นั้น สำนักพิมพ์นี้ จึงจะดี ไม่ต้องยึดติดว่าต้องของององค์นั้น องค์นี้ จึงจะดี เมื่อมีมากมายให้เลือก อันไหนดีที่สุดก็เอามาเลย บรรยากาศแบบนี้จึงทำให้พระชอบเขียนหนังสือ เขียนตำรากันมาก และยังมีตำราดีๆ อีกประมาณ ๖,๐๐๐ กว่าคัมภีร์ ที่พระพม่าท่านเขียนเอาไว้ แต่ยังไม่ได้พิมพ์ พระที่มีความรู้ ท่านเขียนกันไว้บนใบลาน เขียนเก็บเอาไว้ในช่วงที่ท่านว่าง เสร็จจากภารกิจสอนหนังสือ หรือช่วงที่ปฏิบัติ ท่านก็จะเขียนไว้ๆ แล้วก็เก็บไว้ เขียนเสร็จ ท่านมรณภาพไปก่อน จึงยังไม่ได้พิมพ์ ยังไม่ได้เผยแผ่ อีกกว่า ๖ พันเล่ม

หนังสือและตำราเหล่านี้ล้วนมีคุณภาพมาก เพราะในส่วนของการพิมพ์หนังสือเองนั้น จะต้องมีคณะกรรมการตรวจสอบก่อน ถ้าเป็นเถรวาท ก็ต้องเขียนแนวเถรวาทชัดๆ ถ้าจะเขียนมหายาน ต้องบอกว่านี่คือมหายานชัดๆ ถ้าจะมาเขียนก้ำกึ่งระหว่างเถรวาทผสมมหายาน หรือเถรวาท ผสมไสยศาสตร์ก็จะไม่อนุญาตให้พิมพ์ คือคุณจะไสยศาสตร์ก็ไสยศาสตร์ไป จะเถรวาทก็เถรวาทไป คุณจะมหายานก็มหายานไป ให้มันชัดๆ ไปว่านิกายใด จะไม่ให้มีการปนกัน เพื่อไม่ให้เกิดความสับสน หรือเผยแพร่สิ่งที่ผิดออกไป

การที่พม่าทำเช่นนี้ได้ เพราะเขามีกองวิชาการ คอยควบคุม คอยจัดเก็บข้อมูล พระองค์ไหนที่เขียนหนังสือมาแล้วดังหรือมีชื่อเสียง เขาจะเก็บข้อมูลเก่าๆ มาตรวจสอบทั้งหมดเลย ก่อนที่จะให้เผยแผ่ ถ้าพบว่าผิดก็ให้แก้ไข ถ้ายอมแก้ไข ก็ให้ทำต่อ แต่ถ้าไม่ยอมแก้ไข ก็จะใช้อำนาจศาลปิดการสอน พม่าเขามี ๒ ศาล คือศาลสงฆ์ กับศาลทางโลก ศาลสงฆ์จะนั่งบัลลังก์เดือนละ ๒ ครั้ง เมื่อศาลสงฆ์ตัดสินแล้ว ก็ส่งศาลทางโลก ถ้าผ่านศาลทางโลกแล้ว พบว่ามีผิดอีก ก็ติดคุก ศาลสงฆ์อาจจะให้สึก แต่ศาลทางโลกให้ติดคุก ใครจะเทศน์อย่างไรก็แล้วแต่ เขาจะเก็บข้อมูลมาตรวจสอบมาวินิจฉัย การเผยแผ่หนังสือธรรมะ พม่าจึงเข้มงวดมาก

ยุค 4G พม่าต้องเร่งสร้าง Gen ใหม่ พระผู้ทรงจำพระไตรปิฎก

ปัจจุบันพม่าหนีไม่พ้นปัญหามีจำนวนพระลดลงราวร้อยละ ๔๐ รวมทั้งจำนวนสามเณรก็ลดฮวบลง เพราะเข้าสู่ภาคแรงงาน โดยทั่วไปชาวพุทธพม่าจะให้ความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจแก่ครอบครัวสามเณร เพื่อรักษาสมณทายาทเอาไว้ให้มากที่สุด เพื่อสืบทอดการศึกษาพระ-ศาสนาในระยะยาว

ในส่วนของการศึกษาที่วัด พม่าก็กำลังมีเทรนด์ใหม่ของการสร้างพระผู้ทรงพระไตรปิฎก รุ่นใหม่ Gen ใหม่ คือทุกวัดที่มีพระที่จบพระไตรปิฎก เป็นผู้ทรงจำพระไตรปิฎกอยู่แล้ว จะสร้างสำนักเรียนพระไตรปิฎก สอนลูกศิษย์เล็กๆ คือเณร ให้ท่องพระไตรปิฎกเหมือนอย่างท่าน โดยหาวิธีการใหม่ หาเทคนิคใหม่ และสร้างได้สำเร็จมาหลายองค์แล้ว

ตัวอย่างองค์ที่กำลังสำเร็จตอนนี้ที่เมืองสกายน์ มีวัดหนึ่งที่กำลังโด่งดังขึ้นมาใหม่ พระที่ท่านเรียนจบมาแล้ว ท่านมาสร้างรุ่นใหม่ขึ้นมา ท่านหาวิธีการใหม่ หาเทคนิคใหม่มาสอน ระหว่างเรียน ไม่ต้องออกบิณฑบาต พอดีมีญาติโยมไปจองเช้า จองเพล เลี้ยงเพลทั้งหมด ให้พระได้เรียนอย่างเดียว ลุยๆๆๆๆ เรียน ท่านทำแบบนี้เพียงไม่กี่ปี ลูกศิษย์ท่านก็เรียนสำเร็จ อันนั้นคือสิ่งที่เกิดขึ้นแล้ว เพราะฉะนั้น ในเรื่องของการสร้าง Gen ใหม่นั้น พระที่ทรงพระไตรปิฎกทุกรูปท่านกำลังสร้าง วัดหนึ่งๆ จะมีลูกศิษย์อย่างต่ำสุด ๒๐๐ รูป ที่กำลังเดินตามท่าน เพราะฉะนั้นในลูกศิษย์ ๒๐๐ ของ ๑ องค์นี้ ถ้าประสบความสำเร็จสัก ๒๐ องค์ ก็ถือว่าสุดยอดแล้ว

เรื่องนี้ ไทยจะก้าวตามทันพม่าได้หรือไม่

สำหรับเรื่องการทรงจำพระไตรปิฎกนั้น หนังสือกินเนสบุ๊คออฟเร็กคอร์ด ได้บันทึกไว้ว่า การมีผู้ทรงจำพระไตรปิฎก ถือเป็นการทรงจำที่ยิ่งใหญ่ที่สุด ไม่มีใครเสมอเหมือน คัมภีร์ของศาสนาอื่นๆ ก็มีผู้ท่องจำได้ แต่เนื้อหาของคัมภีร์เหล่านั้น เช่น ไบเบิ้ลของคริสต์ศาสนา หรืออัลกุรอานของอิสลาม มีปริมาณเนื้อหาไม่มากนัก ขณะที่เนื้อหาของพระไตรปิฎก ๘๔,๐๐๐ พระธรรมขันธ์นั้น มีปริมาณมหาศาล ของไทยนั้นต้องบรรจุในหนังสือเล่มใหญ่ๆ ถึง ๔๕ เล่ม การท่องจำพระไตรปิฎกได้ จึงเป็นเรื่องที่ฝรั่งแทบไม่เชื่อว่าจะเป็นไปได้ จึงเป็นเรื่องมหัศจรรย์ของชาวโลก

แม้การทรงจำพระไตรปิฎกเหมือนเป็นเรื่องมหัศจรรย์ แต่ด้วยความอุตสาหะอย่างเอกอุก็ทำให้เป็นสิ่งที่ทำได้ เราทำได้ แต่ไม่มีทางทันพม่าเขาหรอก เพราะแต่ละองค์ที่สอบได้ในแต่ละขั้นๆ ส่วนใหญ่ซึ่งต้องใช้เวลา ๒๐ - ๓๐ ปี กว่าที่จะทรงจำพระไตรปิฎกได้ ซึ่งก็แล้วแต่ความสามารถของแต่ละองค์ อย่างเร็วที่สุดคือ ๘ ปี อย่างกลาง ๑๕ ปี อย่างช้าที่สุด สำหรับองค์ที่พอท่องไหว ท่องจำได้แต่ช้าหน่อยคือ ๒๑ ปี แต่ว่า ๘ ปี ที่ว่าเร็วที่สุดนั้น ไม่รวมถึงการเรียนระดับพื้นฐานที่ได้เรียนมาแล้ว ๑๐ ปี ที่ว่า ๘ ปี นั้นมาเรียนต่อจากระดับพื้นฐาน เพราะฉะนั้น ช่วงเวลาของการเรียนการสอนพระไตรปิฎกนั้นคือแล้วแต่ความทรงจำ แล้วแต่ความสามารถ และต้องมีศรัทธา ต้องมีปัญญา ต้องมีความเพียรและทำอย่างสม่ำเสมอ ต้องอาศัยฝึกปฏิบัติซึ่งต้องมีสมาธิช่วย ถ้าไม่มีสมาธิมันจำไม่ได้นานจะลืม ต้องทำสมาธิ ฝึกสมาธิ ที่สำคัญคือ ท่านจะไม่รับอารมณ์ภายนอก จะเอาแต่อารมณ์พระไตรปิฎก อรรถกถา ฎีกา อยู่วัดอย่างเดียว เรียนๆ ท่องๆ ทรงจำอย่างเดียว สุดท้ายท่านก็จบได้ พอท่านเรียนจบแล้ว นั่นก็คือสามารถสร้างพระขึ้นมาได้จริงๆ เพราะเมื่อเรียนจบแล้ว บางวันท่านก็รับนิมนต์ไป ๓ - ๔ งาน ไปเทศน์ตรงโน้น ไปสอนตรงนี้ ในวัดก็สอน ข้างนอกก็เทศน์ ตำราก็เขียน ตอนนี้ท่านทำอะไรได้ทุกอย่างเลย เพราะเรียนจบแล้ว แต่ถ้าไปทำตั้งแต่ยังไม่จบ มันก็พอกะเทิน (*ภาษาอีสาน*

แปลว่าครึ่งๆ กลางๆ) จะเทศน์ก็ไม่ถนัด จะสอนก็แค่พอประมาณ จะเขียนตำราก็ยังไม่ได้มาตรฐาน แต่พอเรียนจบพระไตรปิฎกหมดแล้ว เทศน์ก็มาตรฐาน สอนก็มาตรฐาน เขียนตำราก็มาตรฐาน เพราะฉะนั้น จึงต้องผลักดันให้มีพระไปถึงจุดนั้น พอถึงจุดนั้นแล้ว องค์ความรู้ได้มาตรฐานแล้ว เวลาเทศน์ไม่ต้องไปเซ็นเซอร์ เวลาสอนไม่ต้องไปดูแล้ว เวลาเขียนหนังสือไม่ต้องห่วงใยแล้ว เพราะอะไร ? ก็เพราะท่านเอามาจากพระไตรปิฎก อรรถกถา ฎีกาทั้งหมดมาเขียน เพียงแค่เล่มไหนมันอยู่ตรงไหน มีการเทียบเคียงอย่างไร และที่จะต้องเอามาใช้มันคืออะไร แค่นี้แหละ ท่านจะไม่เอาความรู้สึกของตัวเองเข้าไปใส่ในการสอนพระไตรปิฎก อรรถกถา ฎีกา เพราะฉะนั้น ก็รักษาพระไตรปิฎกได้โดยไม่ต้องคิดอะไรมาก เรียนมาหมด เข้าใจหมด และเห็นคุณค่า ช่วยกันรักษา

ดังนั้น จะเห็นได้ว่า การศึกษาพระไตรปิฎกของพม่าจะไปไกลกว่าเรามาก เราจึงต้องไปดูตัวอย่างเขา ของเรายังไม่ได้ทำ จะได้มาริเริ่มขั้นสำเร็จจึงพอหวังได้

แต่เราไม่ต้องไปตามให้ทันเขาหรอก เราก็ก้าวไปตามปกตินั่นแหละ เพียงแต่ให้มีอุดมการณ์มั่นคงว่า เราจะก้าวไปสู่พระไตรปิฎก อรรถกถา ฎีกาให้ได้

ไทยเราจะเอาแบบอย่างอะไรมาใช้ได้ไหม

ในเรื่องการผลิตหนังสือและตำราคุณภาพที่ผ่านการตรวจสอบขององค์กรด้านวิชาการนั้น อาจจะมีหลายคนคิดว่าดี และอยากให้เมืองไทยเอาเป็นแบบ แต่ในความเป็นจริงเป็นเรื่องยาก เพราะเราไม่มีกองวิชาการ เรายังไม่ได้สร้างกองวิชาการที่มีพระผู้ทรงจำพระไตรปิฎกของเรายังไม่มีกองวิชาการที่เป็นที่ยอมรับของทุกคน ถ้าใครถามปัญหา กองวิชาการเขาตอบได้ว่า อันนี้ใช่หรือไม่ อันนี้ได้หรือไม่ได้มาตรฐาน กองวิชาการของเขามีองค์ความรู้ และมีความสามารถที่จะตรวจสอบได้ว่า อันไหนเป็นเถรวาท อันไหนเป็นมหายาน อันไหนเป็นไสยศาสตร์ หรืออันไหนเป็นพุทธศาสตร์ เขาสามารถแยกได้ชัดเจน เพราะฉะนั้น นี่ก็เป็นอีกประเด็นหนึ่งที่เราต้องไปดูงานเรื่องนี้ที่พม่า

หลังจากที่ไปดูงานมา มีพระที่ร่วมคณะไปด้วยองค์หนึ่ง ได้ไปบอกเล่าให้เพื่อนสหธรรมิกได้ทราบเรื่องต่อ ทำให้มีกลุ่มผู้ตามไปดูงานอีก ซึ่งเมื่อกลับมาก็ได้ถ่ายทอดความประทับใจต่อๆ กันไปอีก จึงมีคนอยากตามไปอีก นี่ก็กำลังจะจัดชุดใหม่ ซึ่งเป็นการดีที่จะได้มีผู้สนใจต่อเนื่องไปเรื่อยๆ

ในสิ่งที่ได้ไปดูงานมาแล้ว เราประสงค์จะให้มีอะไรเกิดขึ้นในไทยได้บ้าง

แรงบันดาลใจที่ได้ ประเด็นแรก คือ

๑. อยากให้ประเทศไทยมีผู้ทรงจำพระไตรปิฎก

ได้ตั้งใจจะสร้างพระไทยที่ทรงจำพระไตรปิฎกขึ้นมาให้ได้ เชื่อว่าคนไทยทำได้แน่นอน

แต่จะทำให้เกิดขึ้นได้อย่างไร ?

ต้องหาเทคนิคเข้ามาช่วย เช่น ฝรั่งเขามี Active learning ของพุทธเราก็มี เราเรียกว่า **ระบบสิกขา** สิกขา คือ **เข้าใจ - เข้าถึง - พัฒนา** หรือสิกขาคือ เรียนรู้ให้เข้าใจ - ทรงจำให้ได้ - ทบทวนให้ไม่ลืม - ฝึกหัดให้เป็น - ลงมือปฏิบัติอย่างจริงจัง ระบบสิกขา Active learning คือสิ่งเดียวกัน ดังนั้น ถ้าเราเอาระบบสิกขาเข้ามาใช้จริงๆ ฟังให้เข้าใจ ทรงจำให้ได้ ทบทวนอย่าให้ลืม ฝึกหัดให้เป็น มันก็สามารถไปได้โดยผ่านการสอบ อ่านเล่มหนึ่งก็มาสอบเล่มหนึ่ง อ่าน ๒ เล่มก็มาสอบ ๒ เล่ม แล้วมีใบประกาศให้ เพื่อเชิญชวนกระตุ้นเตือน จะได้รู้พระไตรปิฎก และเอาพระไตรปิฎกมาใช้ได้ และช่วงนี้มีผู้แจกพระไตรปิฎกฉบับเสียงอ่าน แจก Thumb Drive ความจุ ๓๒ GB บันทึกเสียงอ่านพระไตรปิฎกแจกกันตามไลน์ ควรฟังให้ชิน พอมาอ่านก็ อ๋อ เคยฟังมาแล้ว ชินเสร็จก็มาสอบได้เลย

๒. ส่งเสริมให้ญาติโยมมาเรียนคัมภีร์ต่างๆ ทางวัดจากแดงเปิดสอนให้ เปิดสอบให้ญาติโยมที่อ่านคัมภีร์นี้จบ มาสอบได้เลย

๓. ส่งเสริมการเรียนภาษาบาลีในไทย

ทุกวันนี้ คนไทยส่วนใหญ่มีความรู้สึกกับภาษาบาลีในเชิงว่า ไม่รู้จะเรียนไปทำไม ในเมื่อบาลีเป็นภาษาที่ตายไปแล้ว

แต่ความจริงคือ เมื่อเรียนรู้ภาษาบาลีแล้วจะเข้าใจสาระของพุทธศาสนาได้ดีขึ้น เช่น เริ่มจาก สามารถแปลบทสวดมนต์ภาษาบาลีที่เราเคยแปลไม่ได้ แต่พอเราเรียนบาลีแล้ว เราจะแปลได้ พอแปลเสร็จ เราก็จะเกิดความซาบซึ้ง เห็นคุณค่าของบทสวดที่เราสวดทุกบทเลย อ๋อ... มีคุณค่ามากขนาดนี้ หรือบทที่เราสวด สิ่งแรกเลย ถ้าเรารู้ความหมายในภาษาบาลี รู้คุณค่าของบทสวด รู้องค์ธรรมแล้วสวด ก็จะมีคุณค่ามาก

บางคนเห็นว่า พระไตรปิฎกแปลนั้น ไม่ได้อรรถรสของภาษาเท่าภาษาบาลี แต่ถ้ายังไม่รู้บาลี อันนี้ แม้เอาแค่ภาษาไทย ก็ได้อรรถรสภาษาไทย ศรัทธาก็เกิดแล้ว ตอนเริ่มต้นก็อ่านภาษาไทยไปก่อน อย่าเพิ่งขยับไปภาษาบาลี มันอาจจะยากไปสำหรับเรา อย่างไรก็ตาม ถ้าเรารู้ภาษาบาลีด้วย ทั้งศรัทธา ทั้งปัญญา มันก็จะเกิดชัดเจนมากยิ่งขึ้น

นั่นคือ ทำไมคนพุทธ โดยเฉพาะคนไทยควรรู้ภาษาบาลี

ขณะนี้วัดจากแดงจึงมีโครงการส่งเสริมการเรียนภาษาบาลีเช่นกัน ทางวัดจากแดงกำลังทำ **"บาลี Made Easy"** อยู่ ก็คือ อันดับแรกให้หัดพูดภาษาบาลีก่อน พอพูดภาษาบาลีได้แล้วจึงค่อยมาเรียนไวยากรณ์ แล้วขยับไปทีละขั้นๆ พระไตรปิฎกกับภาษาบาลีต้องควบคู่กันไป ตอนนี้กำลังถ่ายทำวีดีโอสอนออกเสียงพระปริตรให้ชัดเจน ออกเสียงพระปริตรอย่างไรให้มันถูกอักขระ และสวดอย่างไรให้ไพเราะให้น่าฟังทั้งบาลีและคำแปล การถ่ายทำน่าจะเสร็จในเดือนมิถุนายนนี้ โดยพระปริตรทั้งหมดเขียนเป็นการ์ตูน สวดเป็นภาษาบาลี ใช้สำเนียงบาลีชัดๆ และมีแปลให้ด้วย

๔. ทำสื่อการสอน เช่น ทำบาลีไวยากรณ์แบบใช้กลอน กำลังทำอยู่ คิดว่าไม่นานคงสำเร็จ ก็คืออะไรที่มันยาก หาเทคนิคช่วยจำได้ไหม อักษรย่อ กลอน PowerPoint ถ้าทำอย่างนี้ได้มันจะง่ายต่อการเรียน

ประเด็นที่สำคัญต่อมาก็คือ การเรียนไปตามลำดับความยากง่าย ไวยากรณ์อย่าเพิ่งเอามาสอนก่อน เอาภาษาพูดภาษาสื่อสารให้ได้ก่อน แล้วจึงดึงกลับเข้าไปสู่ไวยากรณ์

อีกอย่างคือ ถ้าอยากเรียนให้ได้ผลดี อย่าท่อง แต่ใช้เทคนิค **"อ่านให้ติดปาก ดูให้ติดตา ภาวนาให้ติดใจ" หรือ "ฟังให้ชินหู ดูให้ชินตา ภาวนาให้ชินใจ" วิธีนี้มันจะเก็บข้อมูลให้เรา โดยไม่ต้องท่อง** ตอนแรกสร้างความคุ้นชินด้วยการฟังๆๆ พอฟังชินหูแล้ว ดูให้ชินตา หลังจากนั้นเอาเนื้อหามาภาวนา บริกรรมภาวนาให้มันชินใจ พอชินแล้วคราวนี้จะฝังแน่น อ่านให้ติดปาก ดูให้ติดตา ภาวนาให้ติดใจ อันนี้มันจะเก็บข้อมูลไม่ต้องท่อง ท่องไปเดี๋ยวก็ลืม อ่านให้ติดปาก อ่านบ่อยๆ ให้ติดปากก็ใช้ได้แล้ว สมัยก่อนยังไม่รู้วิธีนี้ ก็ต้องท่องกันเป็นพันๆ รอบ ตอนหลังนี่รู้แล้ว ไม่ต้องท่องแล้ว ใช้บริกรรม เอาบริกรรมร้อยเที่ยวพันเที่ยว บริกรรมเป็นมหากุศล แต่ท่องเป็นโลภะ เพราะมันอยากได้อยากจำ

ทำเป็นโครงการระยะยาว ก้าวไปช้าๆ

โครงการในความตั้งใจตามข้างบนนั้น จะต้องทำเป็นแบบโครงการระยะยาว แต่ก้าวไปช้าๆ ไปเรื่อยๆ จะไม่ก้าวเร็วนัก เราไปทีละขั้นๆ บุคลากรตอนนี้ยังมีไม่เพียงพอ แต่ไม่เป็นไร เราสร้างขึ้นมาได้ หรือ Import นำเข้ามา เช่นจากพม่า ซึ่งก็ทำกันมาตั้งแต่เดิมอยู่แล้ว

การเรียนรู้พุทธศาสนา ถ้าเปิดการเรียนการสอนได้จริงๆ ก็ไม่ต้องเฉพาะพระสงฆ์ พระไตรปิฎกหรอก เปิดสถาบันการศึกษาพระพุทธศาสนาที่เข้มแข็ง มีการเรียนการสอนได้จริงๆ มันก็มีคนที่มาเรียนจริงๆ ถ้าไม่รู้จะเริ่มที่ไหนก็เริ่มจากที่วัด เช่น วัดจากแดง วัดญาณเวศกวัน

ภายใน ๓ ปีข้างหน้า น่าจะเห็นอะไรได้บ้างแล้ว การศึกษาพระไตรปิฎกที่จะได้เห็นพระไทยเริ่มท่องพระไตรปิฎก น่าจะเป็นรูปเป็นร่างได้ภายใน ๓ ปีนี้ จะเกิดขึ้นแน่นอน มีหลักสูตร มีการเรียน การท่อง ฯลฯ แม้บรรยากาศที่เมืองไทยตอนนี้ยังไม่เอื้อกับการเรียนแบบนี้นัก แต่ไม่เป็นไร เราช่วยกันสร้างบรรยากาศได้ เช่น ถ้าพระกำลังเรียนอยู่ โยมก็พยายามอย่านิมนต์บ่อยนัก อยากทำบุญก็มาที่วัด ที่สำคัญงดการนิมนต์ไปที่บ้าน แต่ถ้านิมนต์องค์ที่ไม่ได้เรียนก็ไปได้ พระจะได้มีเวลาเรียน มีเวลาสอน เพราะระหว่างพระท่องพระไตรปิฎก ก็ให้ท่านได้สอนด้วย

สำหรับวารสารโพธิยาลัยนี้ เล่มที่แล้วที่เป็นเรื่องของหลวงพ่อท่ามะโอ ซึ่งได้ทำให้มีผู้อ่านอยากเรียนบาลีและพระไตรปิฎก ต่อไปนี้ทุกเล่มจะมีเรื่องบาลีให้ตลอด เพื่อควบคู่ไปกับโครงการส่งเสริมการเรียนบาลีของวัดจากแดง โดยจะมีคอลัมน์ประจำ เช่น หน้าต่างบาลี ของพระอาจารย์สมปอง ที่สอนภาษาบาลีแบบให้อ่านกันได้ง่ายๆ รวมทั้งบทความของท่านอื่นๆ ด้วย

พม่า กับ การศึกษาพระไตรปิฎก

ปัญญาปริทัศน์

ธีรปัญโญ

พม่าอยู่ทางตะวันตกเฉียงเหนือของประเทศไทย มีพื้นที่ ๖ แสน ๗ หมื่นกว่าตารางกิโลเมตร มีขนาดใหญ่กว่าประเทศไทย แบ่งการปกครองออกเป็น ๗ รัฐ ๗ มณฑล ชาวพม่าเป็นเพียง ๑ ใน ๘ ชนเผ่า ปัจจุบันในภาษาราชการจึงนิยมเรียกว่าสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา ซึ่งศัพท์เมียนมาบ่งถึงสถานที่ที่รวมของหลายชนเผ่ามากกว่าแค่ชนเผ่าพม่า เวลามาตรฐานของเขาจะคล้อยหลังเราไป ๓๐ นาที ส่วนความเจริญทางวัตถุก็อาจจะหลังเราไป ๓๐ ปี เช่นกัน แต่การศึกษาทางพุทธศาสนานั้นยังเข้มแข็งอยู่ อาจจะเรียกได้ว่าก้าวหน้ากว่าเราด้วยซ้ำ แม้ชาวพุทธอาจจะมีเปอร์เซ็นต์ต่อประชากรน้อยกว่าแต่คุณภาพไม่น้อยตามไปด้วยเลย คนพม่าชอบเข้าวัดมากกว่า มีวิถีชีวิตที่ผูกพันกับพระพุทธศาสนามากกว่า ดูอย่างที่วัดจากแดงที่มีชาวพม่าเข้ามาฟังธรรมกันเป็นจำนวนมาก ช่วงสงกรานต์ก็มีการบวชชั่วคราวกันเป็นร้อยรูป แม้แต่งานแต่งงานก็ยังมาจัดที่วัดเลย ไม่ต้องพูดถึงงานศพที่ต้องมารวมกันที่วัด เพื่อร่ำลากันเป็นครั้งสุดท้าย เวลามีพระผู้ทรงพระไตรปิฎกมาเทศน์ ก็จะมีชาวพม่าวัยหนุ่มสาวแต่งกายชุดประจำชาติ ผู้ชายใส่เสื้อขาวแขนยาวนุ่งโสร่ง ผู้หญิงก็รวบผม ทาหน้าด้วยแป้งทานาคา นุ่งซิ่น (ไม่ใช่นุ่งสั้น) เข้ามาฟังธรรมหลายพันคน นั่งเรียงกันเป็นระเบียบเรียบร้อย ระหว่างรอพระเทศน์ก็มีการสวดมนต์รอไปด้วย เวลาพระถามก็ตอบกันอย่างเสียงดังและมั่นใจ นับว่าเป็นบรรยากาศที่น่าชื่นใจ เห็นแล้วก็น่าอนุโมทนาเป็นอย่างยิ่ง

สำหรับบ้านเรา ถ้าจะมีหนุ่มสาวมารวมกันในปริมาณขนาดนี้ก็คงต้องในงานคอนเสิร์ตเท่านั้นแหละ ใครที่เคยไปประเทศพม่าก็คงสัมผัสได้ถึงวิถีชีวิตที่ผูกพันอยู่กับพระพุทธศาสนาตั้งแต่เกิดจนตาย ชาวพม่านิยมสร้างเจดีย์และเป็นเจ้าภาพบวชพระกันมาก

Credit : https://www.columban.org.au/assets/images/enews-mission-2014/march-vol7-no2/mission-blessings-of-meditation-children.jpg

วารสารฉบับนี้จะพาท่านผู้อ่านไปศึกษาดูงานด้านการศึกษาพระพุทธศาสนาของประเทศพม่า

การเรียนการสอนระดับมหาวิทยาลัย

แห่งแรกที่ไปคือ **วิทยาลัยเถรวาท** (International Theravada Buddhist Missionary University : ITBMU) มีพระนักศึกษาทั้งจากเถรวาทและมหายานมาเรียนกันที่นี่ประมาณ ๒๐๐ รูป มาจากพม่า ลาว กัมพูชา เวียดนาม อินโดนีเซีย เนปาล ศรีลังกา บังคลาเทศ

หลักสูตร อนุปริญญา เรียน ๑ ปี ปริญญาตรี ๒ ปี ปริญญาโท ๓ ปี และมีระดับปริญญาเอกด้วย แม้จะเป็นมหาวิทยาลัย แต่เนื้อหาสาระ เอาพระวินัย พระสูตร พระอภิธรรมจากพระไตรปิฎกมาปรับสอน มีการสอนภาษาอังกฤษและภาษาบาลี รวมทั้งประวัติศาสตร์พุทธศาสนาและกรรมฐาน

ITBMU มีทั้งหมด ๔ คณะ ด้วยกันคือ

๑) *ปริยัติ* แยกเป็นพระวินัย พระสูตร พระอภิธรรม ๒) *ปฏิบัติ* แยกเป็นสมถะและวิปัสสนา ตามวิสุทธิมรรคและมหาสติปัฏฐานสูตร ๓) *มิชชันนารี* เรียนธรรมะที่จะไปเผยแผ่โดยเน้นพระสูตรเป็นหลัก ๔) *ศาสนาเปรียบเทียบ* นอกจากพระพุทธศาสนาแล้วยังเรียนฮินดู คริสต์และอิสลาม มีงบจากรัฐบาลมาช่วยเหลือเรียนฟรีตลอดหลักสูตร ปีหนึ่งๆ มีผู้จบอนุปริญญาประมาณ ๕๐ - ๖๐ รูป จบปริญญาตรีประมาณ ๕๐ - ๖๐ รูป จบปริญญาโทประมาณ ๑๐ รูป จบปริญญาเอกปีเว้นปีมีเงินเดือนจากรัฐบาลสำหรับจ่ายค่าครู ดูแลบริหารจัดการ มีอาจารย์เป็นพระ ๓๓ รูป โยม ๒๐ ท่าน มีนักศึกษาเป็นพระจากมหายานมาเรียนจำนวนหนึ่ง มีการปรับวินัยให้สอดคล้อง เช่น อนุญาตให้พระมหายานฉันมื้อเย็นได้ นักศึกษาที่เรียนจบ ถือเป็นพนักงานของรัฐ ช่วยในการเผยแผ่พระศาสนาไปทั่วโลก

แห่งที่สองคือที่ **กะบาเอ้ (ถ้ำมหาปาสาณะ)** ที่ทำสังคายนาครั้งที่ ๖ ปัจจุบันใช้เป็นสนามสอบพระไตรปิฎก ภาษาบาฬี ในบริเวณใกล้เคียงมีวิทยาลัยสงฆ์ ซึ่งเป็นหนึ่งในสองมหาวิทยาลัยที่รัฐบาลรับรอง นอกจาก ITBMU ตั้งขึ้นโดยพระผู้ทรงพระไตรปิฎกรูปแรกของพม่าชื่อ เม็งกุนสะหย่าด่อ เรียนพระไตรปิฎกล้วนๆ แบบเข้มข้นรับเฉพาะพระภิกษุ ชื่อเป็นทางการว่า มหาวิทยาลัย

อาคารมหาวิทยาลัย

ศาสนาปริยัติแห่งชาติ (National Pariyatti Sasana Takkasila) เป็น **ตักสิลา**ทางศาสนาที่พระจากพม่าต่างก็ใฝ่ฝันที่จะมาเรียน ผู้ที่จะมาเรียนได้จะต้องจบปฐมจีตันให้ได้ก่อน แล้วเรียนธัมมาจริยะ ๔ ปีซึ่งเทียบเท่ากับปริญญาตรี ต่อด้วยมหาธัมมาจริยะเทียบเท่ากับปริญญาโท ที่นี่มีคุณภาพการศึกษาสูง มีสวัสดิการดี สำหรับนักศึกษาเรียนฟรี อาจารย์มีเงินเดือนให้ มีการดูแลสุขภาพฟรี ทุนได้มาจากกระทรวงศาสนา ญาติโยมตั้งมูลนิธิขึ้นดูแลค่าใช้จ่ายตลอดปีและญาติโยมที่มาทำบุญในวันเกิดหรือวันตายของญาติในแต่ละวัน แต่ละปีมีนักศึกษามาสอบเข้าเป็นพันรูป รับได้เพียงประมาณ ๔๕๐ รูป เปิดดำเนินการมากว่า ๒๐ ปีแล้ว ปัจจุบันมีพระอาจารย์อยู่ ๘๐ รูป ปีหนึ่งๆ มีจบปริญญาตรี ๗๐ รูป ปริญญาโท ๑๕ รูป ส่วนปริญญาเอกก็นานๆ ที พระที่นี่ไม่ต้องบิณฑบาต ไม่ต้องไปกิจนิมนต์ สามารถเรียนได้อย่างเต็มที่

การเรียนการสอนในวัด

มีการประชุมการเรียนการสอนทุก ๒ ปี โดยครูที่สอนทั่วประเทศมาประชุมกันเพื่อตกลงหลักสูตร ทำให้มีการปรับปรุงหลักสูตรให้ทันสมัยอยู่ตลอดเวลา มีการยกย่องครูที่สอนธรรมะมาก พระที่จบใหม่ๆ ยังไม่สามารถสอนได้ทันที ต้องทำหน้าที่เป็นผู้ตรวจการบ้านไปพลางๆ ก่อน แล้วก็ลองฝึกสอนดู ถ้าไม่มีทักษะการสอนที่ดีพอนักเรียนไม่นิยม ก็จะถูกปลดออก เพราะฉะนั้นครูที่เหลือจึงมีคุณภาพเพราะคัดมาอย่างดีแล้ว อย่างเช่นวัดๆ หนึ่งอาจจะมีพระที่เรียนจบ ๒๐๐ รูป พอคัดเอาครูพระที่มีคุณภาพแล้วจะเหลือสอนได้จริงๆ เพียงประมาณ ๒๐ รูป ถ้าสังเกตดูภัตตาหารที่พระท่านฉัน ก็สามารถบอกได้ว่าท่านอยู่ระดับไหน นอกจากข้าวแล้วถ้าเป็นนักเรียนจะได้แกง ๒ ถ้วย ครูผู้ตรวจงานจะได้แกงเพิ่มหนึ่งถ้วย ครูผู้สอนจะได้แกงเพิ่ม ๒ ถ้วย ดังนั้นครูที่จบใหม่จึงนิยมจ้างสามเณรมาเรียนก่อน จนการสอนมีทักษะที่ชำนาญแล้วจึงจะได้สอนจริง ตัวอย่างเช่น ท่านอาจารย์มหาประนอม ท่านเล่าให้ฟังว่า ท่านเรียนจบปัฏฐาน ๔ รอบ อยากจะสอนแต่อาจารย์ใหญ่ให้ไปเรียนต่ออีก ๕ รอบ เพื่อเก็บเทคนิคกับ ๕ อาจารย์ จึงจะมีทักษะเพียงพอที่จะสอนได้ดี

คุณสมบัติของครูที่จะสอน ๑) ต้องจำเนื้อหาได้ทั้งหมด ๒) เข้าใจเนื้อหาทั้งหมด ๓) ใช้อักษรย่อ กลอน ภาพ หรือ Mind Map เพื่อสรุปบทเรียนให้ง่ายต่อการจดจำ ๔) จะใช้เวลาสอนไม่เกินชั่วโมงครึ่งในแต่ละวิชา ยกตัวอย่าง เช่น พระมหาเถระอู วชิรพุทธิ ท่านชำนาญในการสอนปัฏฐานมาก สอนอย่างเดียวมาทั้งหมด ๖๐ ปี อาคารเรียนของท่านมี ๔ ชั้น นักเรียนมานั่งรอเรียนเต็ม ทั้ง ๔ ชั้น คนที่มาก่อนเท่านั้นจึงจะได้นั่งชั้นบนเห็นหน้าพระอาจารย์ ส่วนนักเรียนในชั้นที่เหลือได้ฟังเพียงแค่เสียง ปัฏฐานเป็นธรรมะที่ลึกซึ้ง แต่ท่านพระอาจารย์สามารถสรุปเป็นตัวอย่างให้เข้าใจง่ายๆ ทำให้เป็นที่นิยมกันมาก สำหรับพระที่จะสอนเณรใหม่จะไม่เอาพระที่เพิ่งจบใหม่มาสอน แต่จะเอาพระเจ้าอาวาสที่สอนเก่งๆ มาสอน เหมือนพ่อสอนลูก จะสอนสั้นๆ ประมาณ ๓๐ นาที ระหว่างพักมีการยกขนมมาแจก เพื่อเป็นแรงจูงใจให้สามเณรรักในการเรียน ขณะที่สอน พระอาจารย์ไม่นิยมนั่งสอนอยู่กับที่ มักจะยืนและเดินไปรอบๆ จึงทำให้แข็งแรงและไม่อ้วน เมื่อสอนก็ทุ่มเทให้กับการสอนอย่างเต็มที่ ไม่อนุญาตให้พระนักเรียนเดินทางไปที่ต่างๆ จะทำให้เสียสมาธิในการเรียน ถ้าอาจารย์รู้เข้าอาจถูกไล่ออกจากวัด พอพระอาจารย์ผู้สอนอายุครบ ๘๐ ปี ก็จะเลิกสอน ปลดเกษียณตนเอง ไม่รับแขก ออกปลีกวิเวก อยู่ในกุฏิเล็กๆ ในป่า ปฏิบัติธรรมเข้มข้นเพื่อความหลุดพ้น ทำตัวเป็นตัวอย่างให้แก่พระนักเรียน ด้วยปฏิปทาแบบนี้เอง จึงทำให้การศึกษาพระพุทธศาสนาในพม่ายังตั้งมั่นแข็งแรงมั่นคง การปริยัติไม่แยกออกจากการปฏิบัติ พระอาจารย์จะทำข้อวัตรและกิจวัตรร่วมกันกับพระเณร เช่น การกวาดลานวัด หรือการทำความสะอาดห้องน้ำ ถ้าได้ยินเสียงพระเณรท่องหนังสือ ท่านอาจารย์จะยินดีมาก และจะเดินเข้ามาใกล้ๆ เพื่อจะเงี่ยหูฟัง บางทีก็ถือของมาให้ แล้วถามว่าไม่เข้าใจอะไรตรงไหนบ้าง จะอธิบายให้ฟัง ดังนั้นการศึกษาของพม่าจึงเข้มข้น ไม่ท่องก็เรียน ไม่เรียนก็ท่อง ปริยัติในเวลากลางวัน ปฏิบัติในเวลากลางคืน นิยมทำสมาธิสั้นๆ ก่อนจะเข้าเรียน ช่วงปิดเทอม ๒ เดือน ก็จะนิยมแบ่งเวลาเข้ากรรมฐานอย่างน้อย ๑ เดือน เพื่อคลายเครียด และช่วยในเรื่องของความจำ

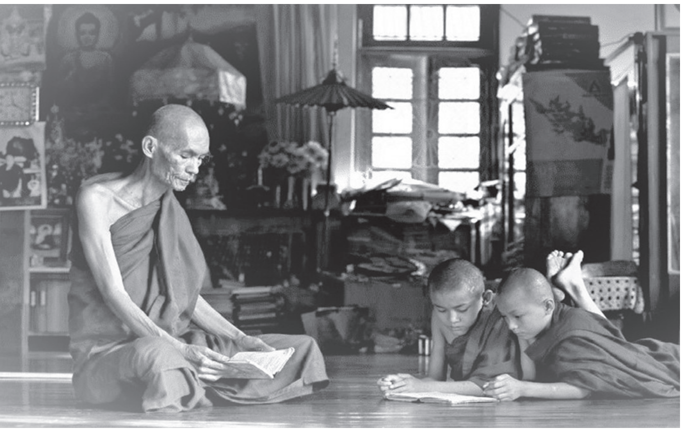

Credit : https://i0.wp.com/damsara.org/wp-content/uploads/2016/05/Young-Burmese-Monks-studying-under-the-teacher.gif

หลักสูตรสามเณร ๓ เดือน เรียนนามปทมาลา อาขยาตปทมาลา ท่องศัพท์ ผูกประโยคต่อด้วยสมาสและกิตก์ พอแปลได้ในเบื้องต้น จบแล้วได้ใบประกาศ เพื่อจะได้มีกำลังใจที่จะเรียนต่อ หลักสูตร ๖ เดือน เรียนไวยากรณ์เล็ก แปลธรรมบทและอภิธัมมัตถสังคหะ หลักสูตร ๑ ปี ไวยากรณ์ชั้นสูง แปลธรรมบทและอภิธัมมัตถสังคหะ ฎีกา

สำหรับ**การเรียนของพระภิกษุสามเณรที่จัดโดยรัฐบาล** มีอยู่ ๕ ขั้น คือ

ขั้นแรก *มูลตัน* ขั้นสอง *อะแหง่ตัน* ขั้นสาม *อลัตตัน* ขั้นสี่ *อจีตัน* ขั้นห้า *ธัมมาจริยะ*

คัมภีร์พระไตรปิฎก สัญลักษณ์ของเมืองสะเทิม หรือสุธรรมวดีในตำนาน

Credit: http://asc.mcu.ac.th/database/?p=13750

หมายเหตุ สำหรับพระที่จะเป็นเจ้าอาวาสได้ต้องจบอจีตันให้ได้ก่อน และมาเรียนต่ออีกสองปี เพื่อเรียนกัมมัฏฐานและวิธีแสดงธรรมเทศนาให้ได้ถูกต้อง สำหรับผู้ต้องการเรียนเพิ่มต่อจากธัมมาจริยะ ก็มาต่อ **หลักสูตรปาฬิปารคู** ซึ่งเทียบเท่าปริญญาโทได้อีก

สำหรับเอกชน จะมีคุณภาพดีกว่า มีหลักสูตรสามเณรจ่อ (อลังการะ) เทียบเท่ากับนาคหลวงของบ้านเรา ให้สามเณรเรียนวินัยปิฎก ธรรมบท อภิธัมมัตถสังคหะ และอังคุตตรนิกาย ก่อนที่จะอายุครบบวชเป็นพระภิกษุ ถือว่าเป็นสามเณรที่มีคุณภาพสูงมาก จะเป็นที่เชิดชูยกย่อง มีรูปติดไว้ที่วัด เป็นตัวอย่างแก่สามเณรน้องๆ

การเรียนการสอนระดับพระไตรปิฎก

ตั้งแต่พม่าได้รับเอกราชจากอังกฤษในปี ๒๔๙๑ จัดตั้งรัฐบาลเป็นของตนเองตลอด ๗๐ ปี มาถึงปัจจุบัน มีพระที่จบปิฎกทั้งสามจำนวน ๑๔ รูป สองปิฎก มีหลายร้อยรูป หนึ่งปิฎก มีเป็นพันรูป พระที่ทรงพระไตรปิฎก จะได้รับการยกย่องเหมือนรัฐมนตรีเลยทีเดียว จะได้เป็นกรรมการเถรสมาคมโดยไม่ต้องแต่งตั้ง การเดินทางทั่วประเทศไม่ว่าจะด้วยเครื่องบินหรือทางไหนก็ตาม สามารถเดินทางได้ฟรี พร้อมลูกศิษย์สองคน ไปที่ไหนก็จะได้รับการต้อนรับ มีธง มีฉัตรขาว มีขบวนแห่ให้เกียรติยศ เหมือนเป็นตัวแทนของพระพุทธเจ้าเลยทีเดียว แต่ละที่ก็จะมีญาติโยมมาคอยฟังธรรมะกันอย่างมากมาย สามารถสร้างศรัทธาปสาทะให้แก่สถาบันพระสงฆ์และพระธรรมคำสอนที่ถูกต้องตรงตามพระธรรมวินัยได้อย่างลงตัว

เปรียบเทียบกับบ้านเรา หลักสูตรธัมมาจริยะเข้าสอบปีละ ๕๐๐๐ รูป สอบผ่าน ๓๐๐ ถึง ๔๐๐ รูป ประเทศไทย ป.ธ. ๙ เข้าสอบปีละ ๔๐๐ รูป ผ่านเพียง ๔๐ รูป ปีหนึ่งๆ พม่าจึงผลิตบุคลากรทางศาสนาที่รู้พระไตรปิฎกได้มากกว่าไทยเราหลายเท่านัก

ปัญหาในปัจจุบัน พระทั่วทั้งประเทศพม่าเคยมีถึง ๕๐๐,๐๐๐ รูป ปัจจุบันลดเหลือเพียงประมาณ ๓๐๐,๐๐๐ รูป ช่วง ๔ - ๕ ปีหลังจากที่พม่าเปิดประเทศ จำนวนสามเณรลดลงไปอย่างน่าตกใจ ส่วนมากพบว่า พากันลาสิกขาเพื่อไปทำงานอยู่ที่โรงงานในเมืองไทย พระเถระชาวพม่าและญาติโยมต่างก็ตระหนักถึงปัญหานี้ จึงชักชวนเศรษฐีชาวพม่ารวบรวมลงขันปัจจัยกันเพื่อมอบเป็นค่าใช้จ่ายให้กับครอบครัวสามเณรที่คิดจะลาสิกขาไปทำงาน โดยให้เป็นเงินเดือนๆ ละแสนจ๊าด (คิดเป็นเงินไทยก็อยู่ประมาณ ๒๐๐๐ กว่าบาท) เมื่อครอบครัวของสามเณรไม่ลำบาก สามเณรจะได้คงอยู่ในสมณเพศและศึกษาเล่าเรียน เพื่อเป็นสมณทายาทที่มีคุณภาพต่อไป เฉพาะในปีแรกสามารถที่จะรักษาสามเณร

ให้ครองสมณเพศอยู่ได้ทั้งหมดถึง ๗,๐๐๐ รูป นับว่าชาวพุทธในพม่ามองการณ์ไกลและไม่ปล่อยให้ปัญหาเศรษฐกิจนำไปสู่การลดปริมาณและคุณภาพของผู้ที่จะเข้ามาสู่ระบบการศึกษาทางพระศาสนาในระยะยาว เมืองไทยเราไม่ทราบว่าได้ใส่ใจปัญหาตรงนี้บ้างหรือเปล่า เพราะปัจจุบันโดยเฉพาะสามเณรในสายวัดป่าแทบจะเรียกได้ว่าเกือบสูญพันธุ์กันหมดแล้ว เหลือเพียงบวชระยะสั้นฤดูร้อน ส่วนสามเณรวัดในเมืองก็ลดจำนวนลงอย่างต่อเนื่องเช่นกัน เราจึงน่าจะดูวิธีที่พม่าเขาพยายามรักษาสมณทายาทแล้วนำมาปรับใช้ดูบ้าง อาจจะยังไม่สายจนเกินไป

วัดมหาคันธาโย่ง (มหาคันธาราม) โย่งแปลว่า อาราม ในภาษาพม่า การเรียนการสอนที่วัดนี้มี ๓ หลักสูตร (สามเณรจ่อ, ธัมมาจริยา, พระไตรปิฎก) มีพระ เณร ๒๗๐ รูป ลดลงจากที่เคยมี ๕๐๐ รูป เจ้าอาวาสทรง ๑ พระไตรปิฎก แต่มีลูกศิษย์ทรง ๒ หรือ ๓ พระไตรปิฎกด้วย พระอาจารย์มหาไพโรจน์ก็เคยมาศึกษาที่นี่อยู่ถึง ๑๙ พรรษา ตั้งแต่สมัยยังเป็นเณร พระอาจารย์ประนอมก็เคยมาศึกษาที่นี่ ๑ พรรษา ที่นี่ เจ้าอาวาสองค์ก่อนเป็นผู้ทรงพระไตรปิฎกอายุน้อยที่สุดในจำนวน ๕ องค์แรกที่ทรงพระไตรปิฎก ท่านเคยได้รับจีวรที่ทำจากใยก้านบัว ๓๐๐,๐๐๐ ก้าน ทำโดยหญิงที่รักษาศีล ๘ ค่าทำจีวรผืนหนึ่งถึง ๓๐๐,๐๐๐ บาท ท่านได้นำจีวรนี้ไปถวายสมเด็จพระสังฆราชที่วัดบวรฯ เมืองไทย ปัจจุบันถูกเก็บรักษาไว้ในพิพิธภัณฑ์ ตอนนี้พระผู้ทรงพระไตรปิฎกองค์นี้ ท่านมรณภาพแล้วที่โรงพยาบาลจุฬาฯ ที่นี่มีสอบธัมมาจริยะ ๕๐ รูป ผ่าน ๑๕ รูปต่อปี มีสามเณรจ่อเข้าสอบ ๖๐ รูป ผ่าน ๔ รูปต่อปี มีสอบพระไตรปิฎก ๓ รูป ได้ ๑ ปิฎกหนึ่งรูป ครึ่งปิฎก ๒ รูป การเรียนการสอนของที่นี่ใช้หลักเช้าสอน บ่ายท่อง เย็นทวน ที่นี่มีผ้าขาวที่รอบวชสามเณร ทำหน้าที่ดูแลเรื่องปัจจัย (เงิน) ที่ญาติโยมต้องการถวายผ้าขาวจะรับเงินแล้วปวารณาไว้กับพระเณรว่า *"กัปปิยภัณฑะ จะเก็บไว้ที่ไหนให้ปลอดภัย และถ้ามีกิจที่จะต้องใช้อะไรก็บอกกระผมนะขอรับ"* เป็นการช่วยพระและเณรรักษาพระวินัยเรื่องเงินทองได้เป็นอย่างดี

วัดวิสุทธาโย่ง (วิสุทธาราม) วัดนี้มีพระผู้ทรงพระไตรปิฎกรูปที่ ๕ ชื่อ **ยอ สะหย่าด่อ** (เพราะท่านเกิดที่เมืองยอ) ท่านมีปฏิปทาในการสอนควบคู่ไปกับการปฏิบัติ ทุกปีเมื่อนักเรียนเข้าสอบเสร็จ ท่านก็จะเข้ากรรมฐาน ท่านสอนเต็มที่ ไม่รับกิจนิมนต์เดินทางไปต่างประเทศ มีความพยายามจะนิมนต์ท่านมาเมืองไทยหลายครั้งแต่ก็ไม่ประสบความสำเร็จ สุดท้ายต้องเปลี่ยนถ้อยคำนิมนต์เป็นคำว่า ขอนิมนต์มาให้กำลังใจชาวพุทธไทยเพื่อให้อยากศึกษาพระไตรปิฎก ท่านจึงรับนิมนต์มาเมืองไทย เรื่องของท่านนี้เหมือนกับเรื่องพระโมคคัลลีบุตรติสสเถระในสมัยพระเจ้าอโศกมหาราช พระเจ้าอโศกได้ส่งราชบุรุษไปนิมนต์ว่า พระราชาอยากพบหลายครั้ง แต่พระโมคคัลลีบุตรติสสเถระก็ไม่ออกมาพบ

ยอ สะหย่าด่อ พระผู้ทรงพระไตรปิฎกรูปที่ ๕

จนเมื่อพระเจ้าอโศกเปลี่ยนถ้อยคำเป็นขอนิมนต์มาช่วยอุปถัมภ์พระพุทธศาสนา พระโมคคัลลีบุตรติสสเถระจึงออกมาช่วยพระเจ้าอโศกในการสังคายนาครั้งที่ ๓ จนพระพุทธศาสนาได้เผยแผ่ไปทั่วโลก จนถึงทุกวันนี้

วัดสีนยะตะนา ทำโปรแกรมพระไตรปิฎกในคอมพิวเตอร์ ที่นี่เป็นคลังห้องสมุดในการสร้างพระไตรปิฎกบาลีดิจิตอล รวบรวมพระไตรปิฎกบาลีของชาติต่างๆ ทั้งพม่า ศรีลังกา ไทย เพื่อทำระบบค้นคว้าดิจิตอลร่วมกัน เพราะแต่ละประเทศจะแบ่งเล่มไม่เหมือนกัน การค้น/อ้างอิงจะสับสนได้ นอกจากนี้ยังได้รวบรวมหนังสือหายากอื่นๆ เช่นนิสสยะ มาทำไฟล์ดิจิตอลด้วย ที่นี่ยังเป็นที่จัดการเรียนการสอนโดยรับพระที่เรียนจบธัมมาจริยะเป็นหลัก นอกนั้นก็มีสามเณรบ้างเพื่อถวายกัปปิยะพระสงฆ์ตามพระวินัย หลักๆ จะเน้นศึกษาในเรื่องพระไตรปิฎก ธัมมาจริยะ และพระสงฆ์จะสอนความรู้พื้นฐานให้สามเณร เช่น คณิตศาสตร์ ภาษาอังกฤษ ไปด้วย นอกจากนี้ยังเปิดสอนพระไตรปิฎกภาษาพม่าให้แก่โยมด้วย การสอบพระไตรปิฎกในภาคภาษาพม่า มีการสอบประจำปี ได้จัดสอบทุกปีมาได้ ๕ ปีแล้ว มี ๓ สนามสอบใหญ่ ทั่วประเทศมีผู้เข้าสอบ ๗,๐๐๐ คน สอบผ่าน ๗๕% สามารถแยกสอบได้ทีละเล่ม ที่สอบผ่านทั้งชุดคือครบทุกนิกาย มี ๑๗๐ คน ข้อสอบออกโดยวัดที่สอนเก่งๆ มาร่วมกันออกข้อสอบ ข้อสอบเป็นอัตนัยทั้งหมด ถามความจำ ๗๐% ความเข้าใจ ๓๐% ถ้าได้เกิน ๔๐% ถือว่าสอบผ่าน ถ้าได้เกิน ๗๕% ถือว่าได้เกียรตินิยม (ในภาษาพม่าใช้คำว่าวิสิฏฐนำหน้า เช่นวิสิฏฐวินยมามกะเป็นต้น) การสอบทั้งหมดแบ่งเป็น ๙ ชั้น มีใบประกาศ ๙ ใบ สอบไล่ไปทีละชั้น ชั้นที่ ๑ วินยมามกะ เรียน

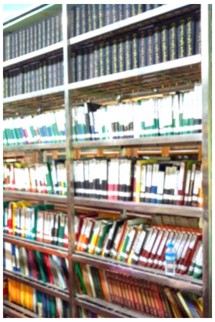

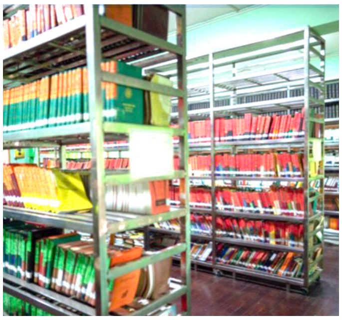

วินัยปิฎก ๕ เล่ม ชั้นที่ ๒ ทีฆนิกายมามกะ เรียนทีฆนิกาย ๓ เล่ม ชั้นที่ ๓ มัชฌิมนิกายมามกะ เรียนมัชฌิมนิกาย ๓ เล่ม ชั้นที่ ๔ สังยุตตนิกายมามกะ เรียนสังยุตตนิกาย ๕ เล่ม ชั้นที่ ๕ อังคุตตรนิกายมามกะ เรียนอังคุตตรนิกาย ๑๑ เล่ม ชั้นที่ ๖ ขุททกนิกายมามกะ (๑) ชั้นที่ ๗ ขุททกนิกายมามกะ (๒) ชั้นที่ ๘ อภิธรรมมามกะ (๑) ชั้นที่๙ อภิธรรมมามกะ (๒)

สำหรับคนที่สอบได้ ในแต่ละปี เจ้าของบริษัทอิมพอร์ตยาชื่อ ดร.คิงคิงยี จะมอบปัจจัยให้คนละ ๒ แสนจ๊าด และอุปถัมภ์ในการส่งไปไหว้พระที่พุทธคยา และได้สิทธิพิเศษอื่นๆ อีกหลายประการ โดยเฉพาะปีนี้ก็มีผู้สอบผ่าน ๑๗๐ ท่าน นอกจากนี้ ดร.คิงคิงยี ยังเป็นผู้อุปถัมภ์ใหญ่ในโครงการธัมมสคูลฟาวเดชั่นด้วย สำหรับพระที่จบธัมมาจริยะทั่วประเทศ และครูพระที่สอนสามเณรทั่วประเทศ ก็จะถวาย iPad ที่บรรจุข้อมูลหนังสือทั้งหมดให้แต่ละรูปเพื่อใช้ในการค้นคว้าและสอนอีกด้วย

วัดงาจัมเปี่ยน ชื่อวัดนี้ได้มาจากพระเถระผู้ทรงวินัยปิฎก ๕ คัมภีร์ (ตรงกับภาษาพม่าคืองาจัมเปี่ยน) ญาติโยมศรัทธาจึงยกที่ถวาย ๑๐ เอเคอร์ให้ไว้ ปัจจุบันได้พัฒนามาเป็น โรงเรียนพระปริยัติธรรม โรงเรียนสงเคราะห์คนจน วิทยาเขตสถาบันทางธรรม (Diploma BA) ผู้ก่อตั้ง ดร.พระธรรมปิยะเป็นพระอาจารย์ที่จบธัมมาจริยะ ผ่านพระกรรมฐาน และได้ร่ำเรียนวิชาการสมัยใหม่ที่ USA (ด้านปรัชญา) เป้าหมายคือพระเณรต้องรู้ทั้งทางธรรม ทางโลก มีฐานภาษาอังกฤษ จนถึงกับผลิตตำราภาษาอังกฤษเอง มีนักเรียนประจำ ประมาณ ๑๐๐ รูป โครงการของพระอาจารย์ธรรมปิยะใช้ชื่อ **"สร้างสามเณรนิโครธ"** คือเณรที่เคยเทศน์โปรดพระเจ้าอโศกมหาราชจนทรงหันมานับถือพระพุทธศาสนา มีอาการสำรวม น่าเลื่อมใส และมีความรู้ทางปริยัติดี เณรที่ผ่านโครงการนี้ จึงต้องมีความรู้ลึกซึ้งและแตกฉาน มีความประพฤติน่าเลื่อมใส และมีวาทะโน้มน้าวใจ

วัดงาจัมเปี่ยน

แนวทางสร้างสามเณร

๑. เริ่มเปิดรับสามเณรปีแรก ๒๐ รูป ต่อไปเป็น ๕๐ และ ๑๕๐ ตามลำดับ

๒. ช่วงเช้าเรียนทางธรรม บ่ายทางโลก ค่ำทวนทางธรรม ดึกทวนทางโลก ใน ๑ สัปดาห์ ห้องสมุดเปิด ๔ วัน ห้องคลินิกเปิด ๑ วัน

การดูแลสามเณร

○ รับเด็กจบ ป.๔ อ่านออกเขียนได้ เพื่อเข้ามาเรียนทางธรรมและโลกไปพร้อมกัน

○ กิจวัตร ตื่นตี ๔ ทำวัตร กวาดวัด เรียนวิชาทางธรรม ๙ น. บิณฑบาต ๑๐.๓๐ น. ฉัน บ่ายเรียนทางโลก สรงน้ำตอนเย็น ทำวัตรเย็น ทวนวิชา

○ มีปัญหาว่าเณรเริ่มไม่สนใจทางธรรม เมื่อต้องเพิ่มวิชาทางธรรม ถ้าเณรจะเอาแต่ทางโลกจะอยู่วัดใกล้สนามบิน แล้วสอนทางโลกอย่างเดียวกัน เพิ่มจริยธรรม ทำนองเดียวกับธัมมสคูล มีการรับผู้ใหญ่มาเรียนด้วยกัน ก็เกิดปัญหาว่าผู้ใหญ่เรียนทางโลกมาแล้ว มุ่งแต่ทางธรรม และมีเด็กผู้หญิงเรียนด้วย

○ การควบคุมลงโทษ ขณะนี้มีปัญหาเรื่องโทรศัพท์ ที่จริงห้ามใช้หากฝ่าฝืนจะถูกยึด แต่โทรศัพท์หาใช้ง่ายราคาถูก จึงหาใหม่ได้ ยังแก้ไม่ตก เณรขาดทำกิจ ๓ - ๕ ครั้ง เรียกมาเตือนเกินจากนั้นไล่ออก ทะเลาะกันรุนแรงไม่มี แต่มีปัญหาที่เณรขี้เกียจเรียน

Dhamma school

ประธาน Dhamma School Foundation คือรองเจ้าอาวาสวัดวิสุทธาโย่ง ท่านจบธัมมาจริยะได้ที่ ๑ ของประเทศ ทรงจำพระไตรปิฎกได้ ๒ ปิฎก ตั้งโรงเรียนธรรมะขึ้นในปี ๒๕๕๕ ตั้งเป็นมูลนิธิ Dhamma School Foundation ของพม่า ทำงานโดยพระสงฆ์ โดยการสนับสนุนของญาติโยม

ชาวพุทธ เป็นที่น่ายกย่องยิ่ง ไปได้ดีมาก ปัจจุบัน Dhamma School ได้ขยายผลไปทั่วประเทศ จนมีทั้งหมด ๑๖,๐๐๐ แห่ง มีทั้งขนาดเล็กและใหญ่ โรงเรียนเล็กมีนักเรียน ๖๐ คน ใหญ่สุดมีนักเรียน ๗๐๐ คน มีครูอาสา ๘๐,๐๐๐ คน มีนักเรียน ๒ ล้านคน (ประเมินจากยอดขายหนังสือหลักสูตรธรรมะทั่วประเทศ)

Dhamma School มี**คติธรรม** คือ

๑. ให้มีปัญญาถึงพร้อม (หาทรัพย์ได้)

๒. จิตใจดีงาม (คุณธรรมนำปัญญา)

๓. มอบมรดกธรรมสู่โลก (เหมือนอนาถ-ปิณฑิกเศรษฐี มอบมรดกทางโลกและทางธรรมให้กับบุตรของตนและชนทั่วไป) ให้ใฝ่หาความรู้ทุกวันเหมือนพระราหุล และเมื่อได้รับพระธรรมจากครูบาอาจารย์แล้ว ก็ต้องฝึกถ่ายทอดแก่อนุชนคนรุ่นหลัง ตั้งแต่ยังเป็นเด็ก ปล่อยให้รู้ทีหลังตอนโต ก็สายเกินไปแล้ว

หลักสูตรของธัมมสคูลฟาวเดชั่น เน้นสอนเด็ก เนื่องจากพระสงฆ์ท่านมองการณ์ไกลว่า หลังจากเปิดประเทศแล้ว เด็กๆ จะห่างไกลจากธรรมะ และจะไม่รู้คุณค่าของคำสอนในพระพุทธศาสนา ศีลธรรมจะเสื่อมทรามลง จึงต้องรีบเร่งปลูกฝังเรื่องวิถีพุทธ เรื่องบาปบุญคุณโทษ เรื่องความกตัญญู ตั้งแต่ยังเล็กๆ

พระสงฆ์ท่านจึงเริ่มจากโครงการเล็กๆ ที่มีสอนภาษาอังกฤษเสริมไปด้วย ได้ญาติโยมสนับสนุนทางด้านปัจจัย ช่วยเรื่องผลิตตำราเรียนที่เป็นการ์ตูนและอ่านง่าย เพื่อให้เด็กในระดับต่างๆ ตั้งแต่อนุบาลจนถึงอุดมศึกษาได้ใช้ โดยมีชั้นเรียน ๑๓ ชั้น มีสามระดับ (อนุบาล ประถมถึงมัธยมต้น และมัธยมปลาย)

เป้าหมายหลัก คือสอนทั้งปริยัติ/ปฏิบัติ ให้เหมาะกับเด็กตามวัย และมีส่วนเกื้อหนุน

กับการเรียนทางโลก เป้าหมายสำหรับเด็กชั้นอนุบาลและประถมคือสร้างความสนใจและเคารพรักในพระพุทธเจ้า ชั้นกลางให้รู้จักอ่านหนังสือแล้วได้ข้อคิดทางธรรมะ สามารถเลือกสรรข้อมูลที่เป็นประโยชน์ ให้ฝึกคิดเป็นและทำเป็น สอนผ่านบทเพลง บทกวี นิทาน ภาพประกอบสวยๆ มุ่งให้ผู้เรียนมีความสุข เริ่มจากเรียนภาพและเสียงในชั้นต้น พอนักเรียนอ่านหนังสือออกก็ค่อยๆ ก้าวไปเป็นหนังสือ คือ (๑) พุทธประวัติ (๒) พระพุทธโอวาทที่นำมาใช้ได้ (๓) ประวัติศาสนาพุทธในพม่าและและในโลก (๔) ประวัติภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกาที่มีความสำคัญ (๕) พระอภิธรรมที่ใช้ได้ในชีวิตจริง (๖) พระสูตรที่ใช้ได้ในชีวิตจริง นำมาสาธยาย ตัวอย่างเช่น มงคลสูตร ซึ่งเด็กที่นี่ท่องมงคล ๓๘ ได้ทุกคน เพราะมีกลอนติดอยู่ในหนังสือเรียน (๗) เรียนศาสนาอื่นเพื่อเปรียบเทียบ

ด้านเนื้อหานั้น เรียนเรื่องเดียวกันทุกช่วงชั้น แต่ให้ศึกษาละเอียดมากขึ้นลึกขึ้นตามวัยของนักเรียน ช่วงแรกไม่ต้องจำอะไรมาก เน้นทำให้สนใจ คือ ๑.วิชาศีลธรรม ๒.วิชาภาษาพม่า ๓.วิธีคิดรอบด้าน (โยนิโสมนสิการ) เด็กมุสลิม/คริสต์ก็มาเรียนได้ เพราะเนื้อหาไม่ได้ไปกระทบกระเทือนเขา คู่มือครูมีทุกระดับ แต่คู่มือนักเรียนมีเฉพาะระดับกลางและปลาย

วิธีการเรียนการสอน แบ่งเป็น ๔ ช่วง *ช่วงแรก* ถ้าเป็นเด็กเล็กจะเล่านิทานให้เด็กฟัง บางทีให้รุ่นพี่เด็กโตช่วยเล่านิทาน *ช่วงที่สอง* ทดสอบว่าเข้าใจไหม *ช่วงที่สาม* ให้เด็กมารวมตัวกันเพื่อหาคำตอบ ทดสอบความเข้าใจ *ช่วงสุดท้าย* ให้เด็กระดมความคิดหาคำตอบว่า ที่เรียนไปจะเอาไปใช้ในชีวิตจริงได้อย่างไร เสร็จแล้ว เด็กเล็กให้กลับก่อน ส่วนเด็กโตให้ช่วยเก็บเครื่องมือและอุปกรณ์การเรียน ไม่มีการบ้าน ไม่มีการสอบ เรียนแล้วให้เอาไปใช้ทันที

วิธีเรียนรู้จึงเป็น Active learning ที่เด็กมีส่วนร่วมกับการเรียนอย่างเต็มที่ เรียนรู้ไปด้วยกันทั้งครูและนักเรียน ต่างคนต่างฟังซึ่งกันและกัน ช่วยกันค้น ช่วยกันศึกษา มิได้เอาความรู้ของครูไปกลบนักเรียนฝ่ายเดียว จึงมีการปรับปรุงหลักสูตรอยู่ตลอดเวลา

ระยะเวลาในการเรียน เปิดปิดเทอมตรงกับของ รร.รัฐบาล เพื่อให้คู่ขนานกันไป เรียนสัปดาห์ละ ๑ วัน (ทุกวันอาทิตย์) วันละ ๒ ชั่วโมง โดยระดับเด็กอนุบาล/ประถม แบ่งเป็น ๔ คาบ คาบละ ๓๐ นาที และทุกรอยต่อมีเบรก สำหรับ

เด็กระดับกลาง เรียน ๒ ชั่วโมงเช่นกัน เริ่มอ่านหนังสือเป็นก็จะให้ข้อมูลให้วิเคราะห์ เวลาไม่จำเป็นต้องตายตัว บางที่เช้า บางที่บ่าย ตามแต่ที่จะสะดวก และไม่จำเป็นต้องเป็นวันอาทิตย์เสมอไป

การประเมินผล ไม่มีแบบทดสอบ แต่ได้เด็กที่สุภาพ/รับผิดชอบในครอบครัวและชุมชน

กฎระเบียบ ๑. อยากทำอะไรตามใจ จะไม่ทำในห้องเรียน ๒. ข้อห้ามต่างๆที่จะไม่ทำในห้องเรียน ๓. จะต้องตกลงว่าอะไรคือความถูกต้อง ถ้ามีปัญหาจะไม่ลงโทษโดยตรง จะแก้ปัญหาอย่างนุ่มนวล เช่น การทำข้อตกลงร่วมกันว่าทั้งครูทั้งนักเรียนจะไม่เอาโทรศัพท์เข้าห้องเรียน เป็นต้น

การคัดเลือกครู

ครูอนุบาล มีพื้นฐานความรู้ ม.ปลายเป็นอย่างต่ำ อายุ ๑๘ - ๔๐ ปี ทำงานได้ต่อเนื่องอย่างน้อยสองปี จำกัดรับเฉพาะครูผู้หญิง เพราะต้องดูแลกันละเอียด และต้องใจเย็น

ครูประถม พระ/ชี จบปถมลัตตัน จบ ม.ปลาย อายุ ๑๘ - ๖๕ ปี มีจิตอาสาอย่างน้อย ๒ ปี

ครูมัธยม จบปถมลัตตันหรือ ม.ปลาย อายุ ๒๕ - ๖๕ ปี แต่ถ้าอายุน้อยกว่าแล้วจบปริญญาตรีก็รับได้

การฝึกครู (พระ / ฆราวาส) อบรมครู ๗ วัน ให้ครูใช้คู่มือเป็น ทั้งครูและนักเรียนจะเรียนรู้ไปด้วยกัน เรียนด้วยการสนทนา ให้เด็กกล้าแสดงออก

การอบรมครู ให้สอนจริง เมื่อครบ ๑ ปีแล้วจะมีการสัมมนาแก้ปัญหาความติดขัด

ทำไมขยายตัวรวดเร็ว การสอน Active learning ไม่น่าเบื่อ มีเทคนิค ต้องฝึกวาทศิลป์ให้ดึงเพื่อนเข้าเรียนให้ได้เพื่อไม่ให้เป็นแค่เรียนเฉพาะตัว ทำให้เป็นความสมัครใจ นับว่าทำได้อย่างน่าอัศจรรย์ หรือมีบทเพลงเพราะๆ/สนุกมาช่วยดึงดูดเพื่อน ในเพลงเขาจะบอกว่ามีอะไรให้ทำบ้าง เช่น วาดการ์ตูน ระบายสี ร้องเพลงธรรมะ ในการนี้ ทางธัมมสคูลย่างกุ้งจะเป็นที่ปรึกษาให้กับที่ต่างๆ เช่น แม่สอด เกาะสอง ท่าขี้เหล็ก แต่คนท้องที่ต้องดำเนินการเอง

ถ้าจะตั้งโรงเรียนต้องมีอะไรบ้าง

๑. มีสถานที่ ๒. นักเรียน ๓. ครู ๔. หลักสูตร นอกจากนั้น พวกอาหารกลางวันและเครื่องแบบอาจไม่จำเป็นนัก อย่างน้อยมีงบประมาณสัก ๒๐๐ เหรียญสหรัฐ ก็สามารถเปิดโรงเรียนได้

ทำไมถึงอยู่ได้อย่างยั่งยืน ๑. ไม่เรียนแบบจำไปสอบ แต่ประยุกต์กับชีวิตจริงได้ ๒. พัฒนาครูจิตอาสาให้มีคุณภาพ เข้าใจหลักสูตร ๓. ต้องเข้าถึงเข้าใจเด็ก พัฒนาธรรมะโดยไม่ขัดกับอัธยาศัยเด็ก

สุดท้าย คณะได้ไปดูสนามสอบเจติยังที่เจดีย์ชเวดากอง ไหว้พระเกศา และได้มีโอกาสร่วมเป็นเจ้าภาพการบูรณะปิดทองหุ้มพระเจดีย์ด้วย ก็หวังว่าประสบการณ์ที่ไปดูการศึกษาพระไตรปิฎกในระดับต่างๆ ตั้งแต่พระเณร อุบาสก อุบาสิกา ไปจนถึงเด็กๆ ที่ประเทศพม่านี้จะเป็นแรงบันดาลใจให้เรามองเห็นทิศทางของการศึกษาพระไตรปิฎกในบ้านเราบ้าง ให้ได้มีพระผู้ทรงพระไตรปิฎก เป็น **ติปิฏกธระ** ขึ้นมาบ้าง หรือมีญาติโยมที่ศึกษาพระไตรปิฎกอย่างจริงจัง จนเรียกได้ว่า เป็น **ติปิฏกมามกะ** ได้อย่างภาคภูมิในอนาคตอันใกล้นี้ด้วยเถิด

ขอเชิญอ่านหนังสือออนไลน์
“พม่ากับการศึกษาพระไตรปิฎก”
เรียบเรียงโดย ธีรปัญโญ ตามลิงค์นี้
หรือแสกน Qr code
http://www.kanlayanatam.com/ebook/พระไตรปิฎกศึกษาในพม่า.pdf

โครงการพระไตรปิฎกศึกษา สู่พุทธวิสัยทัศน์ ๒๖๐๐

รายงาน
จิตฺวํโส ภิกฺขุ
ผู้จัดการโครงการพระไตรปิฎกศึกษา
ติปิฏกสิกขาลัย

กู้วิกฤติศาสนาด้วยพระไตรปิฎกศึกษา เป็นยุทธศาสตร์ชาติ

เมื่อครั้งที่ได้รับนิมนต์ให้เข้าร่วมจัดทำแผนยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี ด้านความมั่นคง ณ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ ในที่ประชุมได้ปรารภปัญหาต่างๆ ในทางพระพุทธศาสนา เพื่อจะได้ช่วยกันป้องกันและแก้ไขปัญหาต่างๆ ปัญหาหนึ่งที่สำคัญมากที่ถูกหยิบยกขึ้นมา คือการแตกความสามัคคีกันในหมู่ชาวพุทธ อันเนื่องด้วยมีเจ้าสำนักลัทธิอาจารย์ต่างๆ เกิดขึ้นเผยแพร่คำสอนอันวิปริตแตกต่างไปจากพระธัมมวินัยคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าในพระไตรปิฎก บางสำนักอาจารย์ถึงขั้นตัดต่อพุทธวจนะในพระไตรปิฎกมาตีความเผยแพร่ตามใจฉัน โดยบกพร่อง ขาดความรู้ความเข้าใจพื้นฐานที่สำคัญ ซึ่งที่ผ่านๆ มา ก็ต้องรอจนเกิดปัญหาปะทุออกมาเป็นวงกว้าง ก่อนถึงจะมีกระแสเรียกร้องให้มหาเถรสมาคมและฝ่ายบ้านเมืองเข้าไปจัดการ ซึ่งก็เป็นการแก้ปัญหาที่ปลายเหตุ นอกจากแก้ปัญหาไม่ได้แล้ว กลับยิ่งทำให้เกิดความแตกแยกของชาวพุทธมากขึ้น ผู้เขียนจึงเสนอให้มีการปฏิรูปเชิงบวก คือ การส่งเสริมให้มีการศึกษาพระไตรปิฎกที่ถูกต้องเป็นมาตรฐาน หรือที่เรียกว่า “**พระไตรปิฎกศึกษา**” และพัฒนากระบวนการเรียนรู้ให้ชาวพุทธเข้าถึงง่าย ซึ่งในที่ประชุมต่างเห็นด้วย และในภายหลังคณะทำงานได้เสนอให้เป็นโครงการประเภท Quick Win คือโครงการที่มุ่งความสำเร็จโดยเร็ว

เพราะพระไตรปิฎกนั้น เป็นที่รวบรวมและรักษาพระธรรมคำสอน ของพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้า ในครั้งพุทธกาล ได้มีเหตุการณ์ความแตกแยกของบรรดาศิษย์ในสำนักลัทธิต่างๆ ภายหลังการตายจากไปของศาสดาในลัทธิของตน เมื่อมีสาวกทูลถามพระพุทธองค์ พระพุทธองค์ได้ทรงประทานคำแนะนำให้สาวกประชุมกันทำการรวบรวมเรียบเรียงจัดหมวดหมู่พระธรรมคำสอนต่างๆ ของพระองค์ ที่เรียกว่า **สังคีติ** หรือ **การทำสังคายนา** นั่นเอง และเมื่อใกล้เวลาเสด็จดับขันธปรินิพพาน เมื่อพระอานนท์ทูลถามอีกครั้ง พระพุทธองค์จึงตรัสไว้ว่า

“.. อานนท์ บางทีพวกเธอพึงมีความคิดอย่างนี้ว่า ปาพจน์มีพระศาสดาล่วงแล้ว พระศาสดาของพวกเราไม่มี ข้อนี้ พวกเธอไม่พึงเห็นอย่างนั้น ธรรมก็ดี วินัยก็ดี อันใดอันเราแสดงแล้ว ได้บัญญัติไว้แล้วแก่พวกเธอ ***ธรรมและวินัยอันนั้นจักเป็นศาสดาแห่งพวกเธอ*** *โดยกาลล่วงไปแห่งเรา”*[๑]

เมื่อพระธรรมวินัยคือพระบรมศาสดา ดังนั้นแล้ว พระธรรมวินัยคำสอนต่างๆ ซึ่งพระสงฆ์สาวกได้ประชุมกันทำสังคายนา ปรากฏเป็นหมวดหมู่แบบแผนเป็นที่ยอมรับของคณะสงฆ์สืบต่อกันมา ได้ถูกรักษาไว้ในพระไตรปิฎก พระไตรปิฎกจึงมีความสำคัญสูงสุด เป็นทั้งองค์แทนพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้า เป็นเนื้อหาสาระของพระธรรมคำสอน และเป็นผลงานของพระสงฆ์ที่ได้รับมติรับรองในที่ประชุมการทำสังคายนาอย่างเป็นทางการ หรือเรียกแบบภาษาชาวบ้านได้ว่า **“พระไตรปิฎก คือสิ่งแทนพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์”** นั่นเอง

ปฐมสังคายนา การเกิดขึ้นแห่งพระพุทธศาสนาเถรวาท

ในการประชุมสงฆ์ครั้งแรก เพื่อทำสังคายนาพระธรรมวินัยนั้นหรือที่เรียกว่า “ปฐมสังคายนา” ที่ประชุมของพระสังฆเถระได้มีข้อเสนอและอภิปรายกันอย่างกว้างขวาง ถึงประเด็นที่พระพุทธองค์ได้ประทานพุทธานุญาตให้สงฆ์สามารถประชุมกัน เพื่อแก้ไขสิกขาบทเล็กน้อยได้ แต่สุดท้ายแล้วที่ประชุมของพระสังฆเถระ ที่ประกอบด้วยพระอรหันต์ผู้ทรงอภิญญา ๖ ผู้ได้รับการบวชโดยตรงจากพระบรมศาสดา จำนวน ๕๐๐ รูป ได้ลงมติเป็นเอกฉันท์ว่าจะร่วมกันรักษาสืบต่อพระธรรมวินัยทั้งหมดนั้นโดยไม่แก้ไข เปลี่ยนแปลง ตัดทอน หรือเพิ่มเติมสิกขาบทใดๆ ทั้งนี้เพราะพระธรรมวินัยที่รักษาไว้ด้วยดีทั้งหมดนี้ จักเป็นอายุแห่งพระศาสนาของพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้า กลุ่มพระภิกษุสงฆ์สามเณรอุบาสกอุบาสิกาที่ยอมรับมติแห่งที่ประชุมพระสังฆเถระในการสังคายนาพระธรรมวินัยครั้งที่ ๑ นี้จึงได้ชื่อว่า “เถรวาท” อันย่อความหมายมาจาก “การถือเอาตามวาทะของ**พระสังฆเถระ**ในปฐมสังคายนา” ดังกล่าวนี้นั่นเอง

---
๑ ที.มหา. ๑๐/๑๔๑/๑๗๘

ส่วนกลุ่มพระภิกษุสงฆ์และชาวพุทธที่ไม่ถือเอาตามมติดังกล่าว ได้เพิ่มเติม ลดทอน ตีความพระธรรมวินัยตามความเห็นส่วนตัวของอาจารย์ต่างๆ ที่แยกตัวออกไป ผู้ที่ถือตามวาทะของอาจารย์เหล่านั้น จึงถูกเรียกว่า **"อาจริยวาท"** ซึ่งมีแตกแยกไปเป็นสำนักนิกายต่างๆ เป็นจำนวนมาก ภายหลังจึงถูกจัดกลุ่มของอาจริยวาทที่แตกต่างหลากหลายทั้งหมดนั้นว่า เป็นพุทธศาสนานิกาย **"มหายาน"** ซึ่งบางสำนักได้กลายพันธุ์ไป โดยนำคำสอนลัทธิอื่นๆ มาปะปนจนมีความเชื่อและการปฏิบัติตรงข้ามกับคำสอนของพระบรมศาสดาก็มี หรือ แทบจะกลายเป็นลัทธิอื่นที่มิใช่พระพุทธศาสนาก็มี ซึ่งลัทธินิกายมหายานต่างๆ นั้น ก็แตกแยกแข่งขันกันเองไม่สามัคคีกัน จึงมีการล่มสลายหายไปหรือเกิดขึ้นมาใหม่เรื่อยๆ ตลอดกาลที่ผ่านมา

ส่วนนิกายเถรวาทที่มุ่งรักษาพระธรรมวินัยตามมติที่ประชุมสังคายนาครั้งที่ ๑ แม้จะมีวิกฤติน้อยใหญ่เกิดขึ้นมาหลายครั้ง แต่ก็ยังสืบต่ออายุพระศาสนามาได้มากกว่า ๒,๕๖๒ ปี จนถึงปัจจุบัน อันเป็นการพิสูจน์แล้วว่า หากไม่รักษาพระธรรมวินัยอันเป็นพระศาสดาและอายุแห่งพระศาสนาไว้อย่างถูกต้องครบถ้วนสมบูรณ์ตามวาทะของพระสังฆเถระแล้ว พระพุทธศาสนาก็จะถูกบิดเบือนไปจนหมดอายุสิ้นสลายไป แต่หากรักษาไว้ถูกต้องครบถ้วนด้วยดี ก็จักมีอายุสืบต่อมาได้ยาวนานเป็นพันๆ ปี

ชาวพุทธในประเทศต่างๆ และประเทศไทยจึงให้ความสำคัญกับการรักษาและสืบต่อพระไตรปิฎกมาโดยตลอด มีการสังคายนาและจัดทำพระไตรปิฎก**ปาฬิ**เป็นอักษรต่างๆ ตามชาติพันธุ์ของตน ในประเทศไทยเองก็มีพระไตรปิฎกที่รักษาสืบต่อกันมาใน**ปาฬิ**ภาสา (ภาษาบาลี) ด้วยตัวอักษรต่างๆ เช่น ขอม ล้านนา สยาม ไทย และได้มีการประชุมสงฆ์เพื่อตรวจชำระพระไตรปิฎกอย่างเป็นทางการเมื่อครั้งต้นกรุงรัตนโกสินทร์ ในสมัยรัชกาลที่ ๑ โดยได้จารึกลงในใบลานด้วยอักษรขอม ต่อมาได้มีการตรวจชำระและจัดพิมพ์ในรูปแบบหนังสือเป็นเล่มเป็นครั้งแรกของโลกในสมัยรัชกาลที่ ๕ ด้วยอักษรสยาม และเป็นต้นกำเนิดให้มีการตรวจชำระครั้งสำคัญจนเป็นแบบแผนมาตรฐานพระไตรปิฎกปาฬิอักษรไทย ที่เรียกกันว่า **"ฉบับสยามรัฐ"** ในกาลต่อมา นอกจากนี้ยังได้มีการแปลเป็นภาษาไทยและภาษาอื่นๆ เป็นฉบับต่างๆ อันมีสำนวนแตกต่างกันไป หากแปลโดยยึดตามคำอธิบายพระไตรปิฎกในอรรถกถา**ปาฬิ** ก็ถือว่าเป็น "พระไตรปิฎกแปลของเถรวาท" แต่หากแปลตามใจอาจารย์โดยไม่ยึดแนวการอธิบายในอรรถกถา ก็ถือว่าเป็น "พระไตรปิฎกแปลของอาจริยวาท" ปัจจุบันมีพระไตรปิฎก**ปาฬิ**และฉบับแปลเป็นภาษาต่างๆ จำนวนมาก และ

นิยมทำกันเพิ่มมากขึ้น รวมทั้งการทำเป็นฉบับดิจิตอลเพื่อความสะดวกในการค้นคว้าศึกษา แต่ปัญหาที่พบในประเทศไทยก็คือ แม้จะมีพระไตรปิฎกจำนวนมากฉบับที่สามารถเข้าถึงได้ไม่ยากแล้ว แต่ปัญหาอยู่ที่ไม่มีการศึกษาเล่าเรียนให้เข้าใจแล้วนำมาประพฤติปฏิบัติให้ถูกต้อง จึงมีชาวพุทธจำนวนมากที่ถูกสำนวนพูดล้อว่า แค่เป็น "ชาวพุทธในทะเบียนบ้าน" สมดังพระดำรัสของสมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก ว่า

*"**พระไตรปิฎก** นี้เอง คือแหล่งรวบรวมพระธรรมคำสอนของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า หากเป็นชาวพุทธ แต่ไม่ใส่ใจศึกษาพระไตรปิฎก ก็ยังไม่ได้ชื่อว่าเป็นชาวพุทธที่แท้จริง"*[๒]

พระไตรปิฎกมีมากแล้ว ขาดแต่ผู้ศึกษาพระไตรปิฎก

ด้วยปัญหาแห่งความบกพร่องของการไม่ศึกษาพระไตรปิฎกนี้เอง พระพุทธศาสนาในประเทศไทยจึงกลายเป็นสภาพกึ่งดิบกึ่งดี คือ ไม่ศึกษาของเดิมแต่ปฏิบัติกันตามคำสอนอาจารย์สำนักต่างๆ กับกลุ่มที่ศึกษาเฉพาะบางส่วนที่บังคับเรียน ไม่ได้ตั้งใจจริงแล้วก็ไม่ปฏิบัติ จึงทำให้เกิดภาวะแยกส่วน แล้วดูเหมือนจะเกทับเขม่นกันว่า พระปริยัติไม่ปฏิบัติ พระปฏิบัติไม่เรียนปริยัติ (ทั้งๆ ที่พระสัทธรรมแห่งพระสัมมาสัมพุทธเจ้าต้องสอดคล้องกันทั้ง ปริยัติสัทธรรม ปฏิบัติสัทธรรม และปฏิเวธสัทธรรม) ก่อความแตกแยกเป็นสำนักลัทธิต่างๆ ผิดเพี้ยนแตกต่างกันมาก นานวันเข้าจะกลายเป็นแตกความสามัคคีกัน จนมีภาวะคล้ายเป็น "เถรวาทเทียม" หรือ "เถรวาทกลายพันธุ์เป็นกึ่งมหายาน" อันเป็นการตัดทอนทำลายอายุพระพุทธศาสนานั่นเอง ภาวะเช่นนี้จึงเป็นภัยร้ายแรงต่อความมั่นคงของสถาบันศาสนาในประเทศไทย สมดังที่สมเด็จพระสังฆราชได้ทรงเตือนไว้ชัดว่า

"..วัตถุประสงค์ของการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี เพื่อให้ภิกษุ สามเณร มีองค์ความรู้สำหรับเข้าใจพระไตรปิฎกอย่างถูกต้องเที่ยงตรง ป้องกันมิให้เกิดสัทธรรมปฏิรูป มิให้เกิดการบิดเบือนหรือตู่แปลกันไปตามอัตโนมัติ จนผิดพลาดคลาดเคลื่อน ด้วยเหตุว่า ความหลง อันผิดไปจากพระพุทธธรรมในพระไตรปิฎก การเผยแผ่หลักธรรมที่คลาดเคลื่อน นับเป็นมหันตภัยร้ายแรงที่สุด บั่นทอนอายุพระพุทธศาสนา.."[๓]

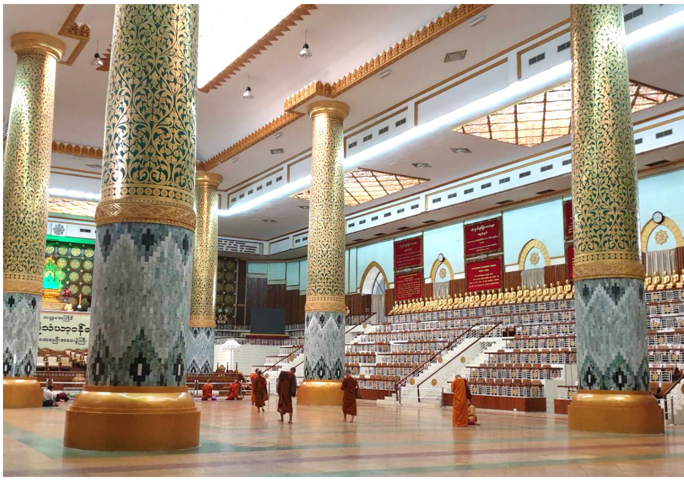

[๒] สัมโมทนียกถา ของ สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก (อัมพร อัมพโร) ในพิธีสมโภชพระไตรปิฎกฉบับสำหรับประชาชน วาระ ๑๐๐ ปีชาตกาล อาจารย์สุชีพ ปุญญานุภาพ ณ วัดบวรนิเวศวิหาร เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร วันพุธที่ ๒๖ ธันวาคม ๒๕๖๑

[๓] พระโอวาท สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก (อัมพร อัมพโร) ประทานในการเสด็จไปทรงตั้งเปรียญธรรม ๓ ประโยค แก่พระภิกษุ สามเณร ในเขตปกครองคณะสงฆ์กรุงเทพมหานคร ณ หอประชุมพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม วันที่ ๑๔ มิถุนายน ๒๕๖๒

ก่อกำเนิดภาคประชาสังคม เครือข่ายพระไตรปิฎกศึกษา

ด้วยวิถีแบบราชการไทยๆ และข้อจำกัดนานัปการของภาครัฐ เราจึงมิอาจปล่อยให้งานอันเป็นภาระสำคัญยิ่งนี้อยู่แต่การทำงานแบบราชการเพียงลำพัง ผู้เขียนจึงได้ทำหน้าที่สอบถามและรวบรวมความคิดเห็น และข้อแนะนำต่างๆ จากครูบาอาจารย์ ในงานฉลองสมโภชพระไตรปิฎกฉบับสำหรับประชาชน วาระ ๑๐๐ ปี ชาตกาล อาจารย์สุชีพ ปุญญานุภาพ ณ วัดบวรนิเวศวิหาร เมื่อวันที่ ๒๖ ธันวาคม ๒๕๖๑ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านพระไตรปิฎกทั้งฝ่ายบรรพชิตและคฤหัสถ์ ต่างเห็นตรงกันว่า **“พระไตรปิฎกศึกษา” เป็นหัวใจสำคัญยิ่งของการศึกษา ปฏิบัติ รักษา และสืบต่อพระพุทธศาสนา ซึ่งขณะนี้อยู่ในภาวะขั้นวิกฤติที่ต้องลุกขึ้นมาช่วยกันดำเนินการอย่างเป็นระบบ ถูกต้องสมบูรณ์ มีมาตรฐานและเข้าถึงง่าย นำไปใช้ประโยชน์ได้ในชีวิตประจำวัน** แต่ต่างก็เห็นตรงกันว่า งานสำคัญนี้จะปล่อยให้ฝ่ายรัฐดำเนินการตามลำพังมิได้ จำเป็นต้องมีกลุ่มคนในภาคประชาสังคมที่ทำเรื่องนี้แบบเกาะติดด้วยอุดมการณ์ที่แน่วแน่และมีความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง ที่สำคัญคือต้องทำจริงจังและต่อเนื่อง ในครั้งนั้นทำให้มูลนิธิพระไตรปิฎกเพื่อประชาชน ซึ่งเป็นเจ้าภาพจัดงานในวันนั้น ได้สนใจรับเป็นผู้ก่อการดี เริ่มต้นให้มีคณะทำงานที่จะจัดให้มีการประชุมเพื่อสร้างเครือข่ายพระไตรปิฎกศึกษาหลายครั้ง พอจะสรุปย่อเป็นจดหมายเหตุตามเส้นเวลา (timeline) ณ ปัจจุบัน (๑๗ มิถุนายน ๖๒) ดังนี้

- **การประชุมคณะผู้ก่อการดีครั้งแรก** เกิดขึ้นในวันที่ ๑๖ มกราคม ๒๕๖๒ ณ บริเวณหอพระไตรปิฎก วัดระฆังโฆสิตาราม นำไปสู่การจัดประชุมหารือผู้ทรงคุณวุฒิในด้านพระไตรปิฎก เพื่อสร้างเครือข่ายกัลยาณมิตรด้านพระไตรปิฎกศึกษา

- **การประชุมเครือข่ายพระไตรปิฎกศึกษา ครั้งที่ ๑** เกิดขึ้นในวันที่ ๒๕ มกราคม ๒๕๖๒ ณ หอพระไตรปิฎกนานาชาติ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้ผลสรุปเป็นแนวทางการจัดทำแผนผังต้นไม้ **พระไตรปิฎกศึกษาเพื่อมวลมนุษยชาติ** (Tipitaka Studies for Mankind : TSM)

- **การประชุมเครือข่ายพระไตรปิฎกศึกษา ครั้งที่ ๒** เกิดขึ้นวันที่ ๑๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒ ณ พระสมันตมหาปัฏฐานเจดีย์ วัดจากแดง สมุทรปราการ ได้ขยายเครือข่ายและวางแผนศึกษาดูงานพระไตรปิฎกศึกษาที่ประเทศพม่า

- **การประชุมเครือข่ายพระไตรปิฎกศึกษา ครั้งที่ ๓** เกิดขึ้นในวันที่ ๒๘-๓๐ มีนาคม ๒๕๖๒ ณถ้ำมหาปาสาณะ(Mahāpāsāna Cave-สถานที่ทำสังคายนานานาชาติ เมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๐) และสถานเอกอัครราชทูตไทย กรุงย่างกุ้ง ประเทศพม่า ได้องค์ความรู้ แนวความคิด และแรงบันดาลใจในการขับเคลื่อนงานพระไตรปิฎกศึกษาเป็นอย่างมากและหลากหลายแนวทาง รวมทั้งได้มีการประกาศ **พุทธวิสัยทัศน์ ๒๖๐๐** ว่าควรจะต้องสร้างเหตุปัจจัยตั้งแต่วันนี้ เพื่อให้ประเทศไทยได้เป็นเจ้าภาพการสังคายนานานาชาติในปีพุทธศักราช ๒๖๐๐ และวิสัยทัศน์ ๒๕๖๙ ว่าจะต้องทำให้เกิดกระแสความตื่นตัวพระไตรปิฎกศึกษาในวงกว้าง โดยเฉพาะในหมู่เด็ก เยาวชน ประชาชนทั่วไป รวมทั้งการมีผู้ทรงจำพระไตรปิฎกหนึ่งปิฎก (เอกปิฏกธระ) เป็นรูปแรกของประเทศไทย เพื่อฉลองวาระ ๑๐๐ ปีชาตกาลในหลวงรัชกาลที่ ๙ บุคคลสำคัญสากลของโลก

- **การประชุมเครือข่ายพระไตรปิฎกศึกษา ครั้งที่ ๔** เกิดขึ้นในวันที่ ๒๗ เมษายน ๒๕๖๒ ณ พระสมันตมหาปัฏฐานเจดีย์ วัดจากแดง สมุทรปราการ ได้สรุปผลการประชุมว่า ให้มีการตั้งสำนักงานโครงการพระไตรปิฎกศึกษาเป็นการชั่วคราวขึ้นที่วัดจากแดง โดยนายประเสริฐ เลิศอัศวลักษณ์ ประธานมูลนิธิพระไตรปิฎกเพื่อประชาชน ได้ประกาศสนับสนุนเงินงบประมาณสำหรับค่าใช้จ่ายทางธุรการและงานวิชาการให้ช่วงต้น เป็นทุนประเดิมในวงเงิน ๑ ล้านบาท และยังมีมติให้ตั้งคณะทำงานทางด้านการบริหารจัดการ และด้านวิชาการ ในส่วนพระไตรปิฎกศึกษา สำหรับเด็กเยาวชนและประชาชนทั่วไป (ธัมมสคูล) ด้วย

- **การประชุมคณะทำงานโครงการพระไตรปิฎกศึกษา ฝ่ายวิชาการ ครั้งที่ ๑** เกิดขึ้นในวันเสาร์ที่ ๘ มิถุนายน ๒๕๖๒ ณ หอสมุดวัดญาณเวศกวัน จ.นครปฐม ได้รายชื่ออย่างเป็นทางการของคณะทำงานและที่ปรึกษาฝ่ายวิชาการชุดก่อตั้ง และมีมติให้ใช้ชื่อโครงการว่า **"โครงการพระไตรปิฎกศึกษา (Tipiṭaka Sikkhā Project)"** เจ้าของโครงการชื่อว่า **"ติปิฏกสิกขาลัย (Tipiṭaka Sikkhālai)"** และพิจารณาร่างหลักสูตร กระบวนการเรียนรู้เบื้องต้น ในระดับอนุบาล ในช่วงแรกที่จะทดลองใช้กับโรงเรียนรุ่งอรุณ

ประชุมฝ่ายวิชาการ ครั้งที่ ๑ วันที่ ๘ มิถุนายน ๒๕๖๒ ที่หอสมุดวัดญาณเวศกวัน

มองพุทธพม่าเข้มแข็งเกิดแรงบันดาลใจ แต่พอย้อนดูเมืองไทยอ่อนแอขั้นวิกฤติ

ในครั้งที่เครือข่ายพระไตรปิฎกศึกษา ได้ไปศึกษาดูงานที่ประเทศพม่า ทำให้ทราบถึงข้อมูลองค์ความรู้หลายอย่างที่มีคุณค่ามาก แล้วทำให้ต้องย้อนกลับมามองตนเอง อาทิ ตั้งแต่ปี พ.ศ.

๒๔๙๑ ที่พม่าได้รับเอกราชจากอังกฤษ ได้มีความพยายามให้เกิดพระผู้ทรงจำพระไตรปิฎกได้ครบทั้ง ๓ ปิฎก ชื่อว่า **"ติปิฏกธระ"** ในระยะเวลากว่า ๗๐ ปี จวบจนถึงปัจจุบัน มีติปิฏกธระจำนวน ๑๔ รูป พระผู้ทรงจำพระไตรปิฎกได้สองปิฎกมีจำนวนหลายร้อยรูป พระผู้ทรงจำพระไตรปิฎกได้หนึ่งปิฎกมีจำนวนหลายพันรูป ในขณะที่ประเทศไทย ไม่มีผู้ทรงจำพระไตรปิฎกหนึ่งปิฎกแม้เพียงรูปเดียว จึงเกิดเป็นความตระหนักว่า มิใช่เพียงเท่านั้น บุคลากรผู้เชี่ยวชาญพระไตรปิฎกชั้นสูงของประเทศไทยเราก็มีจำนวนน้อยมาก และอยู่ในวัยชรา หรือตายจากไปเรื่อยๆ โดยที่ยังไม่มีนโยบายหรือแผนงานผลิตบุคลากรในด้านนี้ให้เพิ่มขึ้นเลย ในขณะที่มองไปภาพกว้าง ประชาชนทั่วไปหรือแม้แต่พระภิกษุสามเณรโดยทั่วไป ก็แทบจะไม่รู้จักหรือไม่ได้ศึกษาพระไตรปิฎกเลย สมดังคำปรารภของสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต) ในหนังสือ *"รู้จักบ้านของตัว เที่ยวทั่วพระไตรปิฎก"* ที่ได้เมตตาสะท้อนปัญหาอย่างตรงไปตรงมาว่า

"..อย่างพระเณรที่เรียนบาลีกันมากมาย แม้แต่หนังสือหรือคัมภีร์ที่ใช้ เอาไปเรียนและก็ไปสอบ ยังไม่รู้จักเลยว่า หนังสือหรือคัมภีร์นั้นเกี่ยวข้องอย่างไรกับพระไตรปิฎก อยู่ตรงไหนของพระไตรปิฎก..

.. เพราะฉะนั้น จึงเป็นความผิดพลาดอย่างยิ่งใหญ่ พระเณรเรียนบาลี แค่เรียนภาษาบาลีเรียนจบไปแล้ว ก็ล่องลอย เลื่อนลอย ตัวแท้ตัวจริงของทั้งหมดนั้นคือพระไตรปิฎก ไปกันไม่ถึง.."[๔]

สรุปความได้ว่า พุทธศาสนาในประเทศไทยเรานั้นอ่อนแอทั้งในทางกว้างและทางลึก เรียกว่าเข้าขั้นวิกฤติแล้ว จึงสมควรที่ชาวพุทธทุกภาคส่วนจะลุกขึ้นมาช่วยกันแก้ไขกอบกู้สถานการณ์ ฟื้นฟูพื้นฐานให้มั่นคง และมองไกลไปข้างหน้า ในขณะที่พวกเราได้เข้าไปเยี่ยมชมและประชุมกันในถ้ำมหาปาสาณะ สถานที่กระทำสังคายนานานาชาติ ประเทศพม่านั้น ได้เกิดแรงบันดาลใจว่า ในการสังคายนานานาชาติครั้งต่อไป ซึ่งจะเกิดขึ้นในปีพุทธศักราช ๒๖๐๐ หรืออีก ๓๘ ปีข้างหน้า ในฐานะประเทศไทยได้ประกาศตนเป็นศูนย์กลางพระพุทธศาสนาโลก สมควรจะเป็นเจ้าภาพจัดงานประชุมใหญ่สังคายนานานาชาติบ้าง และเพื่อจะเป็นไปเช่นนั้นได้ ก็จำเป็นต้องมีการสร้างเหตุปัจจัยต่างๆ ให้ถึงพร้อม เพื่อให้พระและฆราวาสคนรุ่นใหม่ รุ่นกลาง สามารถรับไม้ได้ต่อไป ซึ่งจำเป็นต้องมีวิสัยทัศน์ แนวนโยบาย โครงการ แผนงาน บุคลากร งบประมาณ และการดำเนินการต่างๆ ให้สอดรับกันอย่างเป็นระบบ **เราจึงขออนุญาตเรียก สิ่งที่ประกาศไว้ ณ ถ้ำมหาปาสาณะ ครั้งนั้นว่า "พุทธวิสัยทัศน์๒๖๐๐"** (Buddhist Vision ๒๖๐๐)

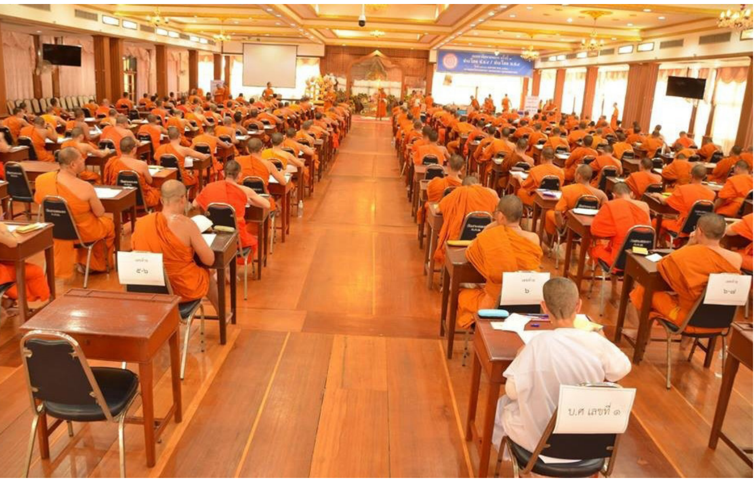

[๔] สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต), "รู้จักบ้านของตัว เที่ยวทั่วพระไตรปิฎก", วัดญาณเวศกวัน, กรกฎาคม ๒๕๖๑, หน้า ๓-๔

วาระยิ่งใหญ่ "๒๕๖๙ รวมใจไทย" เพื่อก้าวไปสู่อภิมหากุศล "สังคายนา ๒๖๐๐"

แต่อย่างไรก็ตาม พ.ศ. ๒๖๐๐ อาจจะดูนานเกินไป ผู้เข้าร่วมเครือข่ายพระไตรปิฎกศึกษาหรือผู้เขียนเองจะมีอายุอยู่ถึงหรือไม่ ก็มิอาจทราบได้ จึงกำหนดวิสัยทัศน์ระยะต้นที่จะทำให้เกิดความทุ่มเทตื่นตัวให้เห็นผลในปัจจุบัน โดยภายในปี พ.ศ. ๒๕๖๙ หรืออีก ๖ ปีกว่าข้างหน้า ซึ่งจะเป็นปีที่คนไทยมีวาระสำคัญยิ่งใหญ่ระดับโลก คือ "**วาระครบรอบ ๑๐๐ ปี ชาตกาล ในหลวงรัชกาลที่ ๙ บุคคลสำคัญสากลของโลก**" ซึ่งจะเป็นโอกาสพิเศษให้คนไทยหลอมรวมใจกันทำความดีอันเป็นมหากุศล ทางโครงการพระไตรปิฎกศึกษา จึงวางแผนจะดำเนินการให้เกิดกระบวนการเรียนรู้พระไตรปิฎกในระดับเด็ก เยาวชนและประชาชนทั่วไป ให้เหมาะสมกับพัฒนาการตามวัย เรียนง่ายและเรียนอย่างมีความสุข มีความตื่นตัวใฝ่รู้ตามหลัก Active learning และนำไปใช้ลงสู่วิถีชีวิตได้จริง ให้มีครบทุกระดับ ตั้งแต่ อนุบาล ประถม มัธยม ครูและวิทยากรอาสา ทั้งภาคภาษาไทยและภาษาอังกฤษ และในส่วนของพระไตรปิฎกศึกษาชั้นสูง จะส่งเสริมสนับสนุนให้มีพระผู้ทรงจำพระไตรปิฎก หนึ่งปิฎก ให้เกิดขึ้นให้ได้ก่อนปี ๒๕๖๙ อย่างน้อย ๑ รูป สนับสนุนให้มีบุคลากรและสำนักเรียนที่ผลิตผู้เชี่ยวชาญพระไตรปิฎกชั้นสูงให้มากขึ้น และหลังจากนั้นจะสนับสนุนให้มีพระภิกษุสามเณรที่มีความสามารถเป็น ติปิฎกธระ ขึ้นเป็นรูปแรกของประเทศไทยต่อไป ให้ได้ก่อนปีทำสังคายนา พุทธศักราช ๒๖๐๐ อันจะเป็นบุญกิริยาอภิมหากุศลครั้งใหญ่ของชาวพุทธในประเทศไทยและนานาประเทศได้ร่วมกันดำเนินการต่อไป

" ..เรื่องพระไตรปิฎกนี้ มีความสำคัญในขั้นเป็นแก่นเป็นแกนของพระพุทธศาสนา เป็นหลักใหญ่ที่ทั้งพระและญาติโยมชาวพุทธจะต้องใส่ใจศึกษาปฏิบัติและรักษาสืบทอดอย่างเอาจริงเอาจัง ตลอดทุกกาล ไม่ว่าเหตุการณ์สถานการณ์ทั้งหลายจะเป็นจะไปอย่างไร เรื่องพระธรรมวินัยนี้จะต้องรู้กันให้ชัดเจน ทำกันให้ได้จริง ไม่ง่อนแง่น ไม่คลอนแคลน ไม่หวั่นไหว ... ขอให้บุญกิริยาที่สร้างเสริมความเจริญงอกงามทางจิตใจและทางปัญญาแก่มหาชนครั้งนี้ จงเป็นปัจจัยดลให้สัมฤทธิ์ความเกษมศานติสถาพรแก่ชุมชนจนถึงประเทศชาติ ตลอดจนสันติสวัสดิ์ของมวลประชาชาวโลกยั่งยืนนานสืบไป.."[๕]

[๕] สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต), "รู้จักบ้านของตัว เที่ยวทั่วพระไตรปิฎก", วัดญาณเวศกวัน, กรกฎาคม ๒๕๖๑, หน้า ง

พระไตรปิฎกศึกษา เพื่อมวลมนุษยชาติ

แผนผังต้นไม้ Tipitaka studies for mankind : TSM

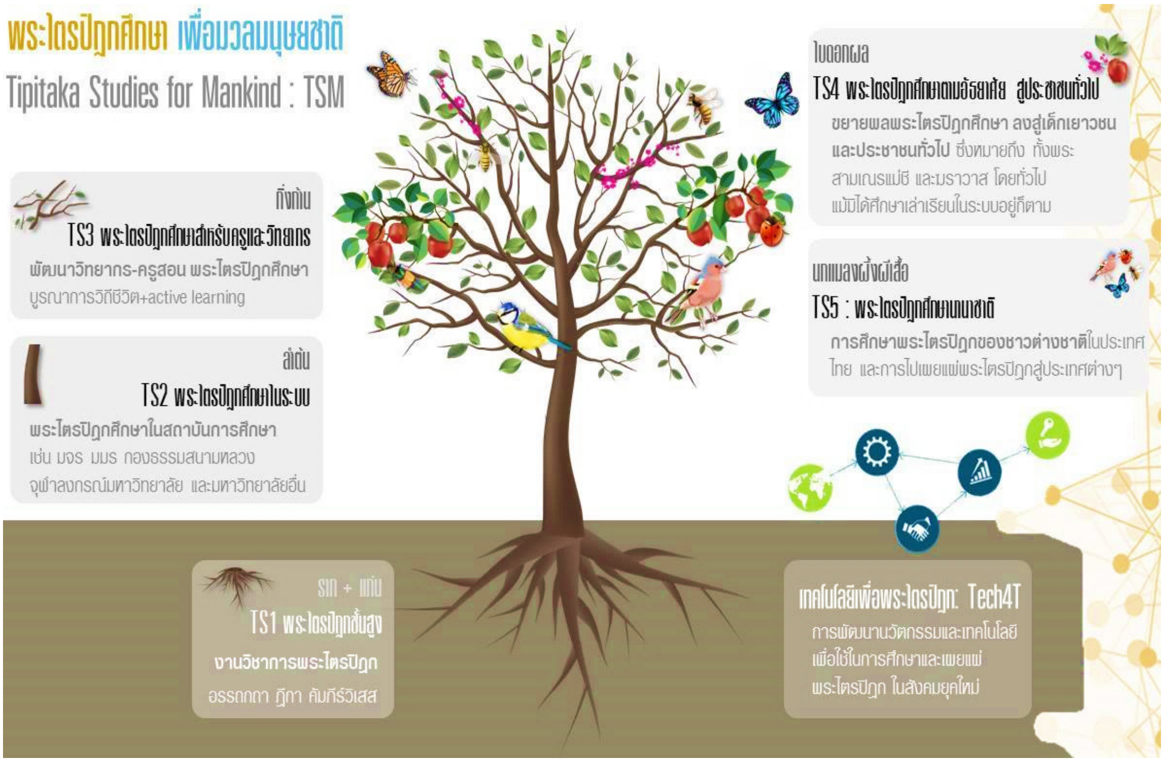

TS1 (ราก + แก่น) พระไตรปิฎกชั้นสูง

งานวิชาการพระไตรปิฎกชั้นสูง อรรถกถา ฎีกา อนุฎีกา คัมภีร์สัททาวิเสส

● **วิสัยทัศน์** : ผลิตและพัฒนาผู้เชี่ยวชาญพระไตรปิฎกชั้นสูงให้มีคุณภาพ มีความรู้ความสามารถในระดับที่มีศักยภาพทัดเทียมกับมาตรฐานขั้นต้นของ ประเทศพม่า ศรีลังกา และนานาประเทศพุทธศาสนา

● **เป้าหมาย** : สามารถมีผู้ทรงจำพระไตรปิฎก (ติปิฎกธระ) ก่อนปี พ.ศ.๒๖๐๐ (มีเอกปิฎกธระ ภายในปี ๒๕๖๙)

TS2 (ลำต้น) พระไตรปิฎกศึกษาในระบบ

พระไตรปิฎกศึกษาในสถาบันการศึกษา เช่น มจร. มมร. กองธรรมสนามหลวง รร.ปริยัติธรรมแผนกบาลี รร.ปริยัติธรรมแผนกสามัญ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยอื่น

● **วิสัยทัศน์** : ส่งเสริมให้ผู้เรียนการศึกษาในระบบรักและใฝ่รู้ในพระธัมมวินัย สามารถเข้าถึงการเรียนรู้พระไตรปิฎกอย่างเป็นมาตรฐานและมีคุณวุฒิรองรับได้อย่างทั่วถึง และมีประสิทธิภาพ พร้อมทั้งสนับสนุนให้สถาบันที่จัดการศึกษาพระไตรปิฎก ได้มาประชุมสัมมนาแลกเปลี่ยนกัน

TS3 (กิ่งก้าน) พระไตรปิฎกศึกษาสำหรับครูและวิทยากร

พัฒนาวิทยากร - ครูสอน พระไตรปิฎกศึกษา บูรณาการวิถีชีวิต + Active learning

● **วิสัยทัศน์ :** ผลิตและพัฒนาวิทยากรและครูจิตอาสาสอนพระไตรปิฎกที่มีคุณภาพให้ได้อย่างน้อยปีละ ๑,๐๐๐ รูป/คน (๑๐ ปี ๑๐,๐๐๐ รูป/คน)

TS4 (ใบดอกผล) พระไตรปิฎกศึกษาตามอัธยาศัย สู่ประชาชนทั่วไป

ขยายผลพระไตรปิฎกศึกษา ลงสู่เด็ก เยาวชน และประชาชนทั่วไป ซึ่งหมายถึง ทั้งพระ สามเณร แม่ชี และฆราวาส โดยทั่วไป แม้มิได้ศึกษาเล่าเรียนในระบบอยู่ก็ตาม

● **วิสัยทัศน์ :** เด็ก เยาวชนและประชาชนทั่วไปสามารถเข้าถึงการเรียนรู้พระไตรปิฎกขั้นพื้นฐาน เห็นคุณค่าและมีฉันทะจะศึกษาในระดับสูงขึ้นไป ตลอดจนสามารถนำมาใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันและการปฏิบัติธรรมได้

TS5 (นกแมลงผึ้งผีเสื้อ) พระไตรปิฎกศึกษานานาชาติ

การศึกษาพระไตรปิฎกของชาวต่างชาติในประเทศไทย และการไปเผยแผ่พระไตรปิฎกสู่ประเทศต่างๆ

● **วิสัยทัศน์ :** ประเทศไทยและนานาชาติร่วมกันพัฒนาการเรียนรู้พระไตรปิฎกเพื่อประโยชน์แก่มวลมนุษยชาติได้อย่างแพร่หลาย ในทางสร้างสรรค์ เกิดมิตรภาพและสันติภาพต่อกันอย่างยั่งยืน

AdTech4T เทคโนโลยีเพื่อพระไตรปิฎก Administration and Technology for Tipitaka Studies

การบริหารจัดการ และการพัฒนานวัตกรรม สื่อ เทคโนโลยี เพื่อสนับสนุนการศึกษาและเผยแผ่พระไตรปิฎก ในสังคมยุคใหม่

● **วิสัยทัศน์ :** เกิดคณะบุคคลและองค์กรที่ดูแลและบริหารจัดการพระไตรปิฎกศึกษาในภาพรวม สนับสนุนการสื่อสารประชาสัมพันธ์ การคิดค้นและพัฒนาเทคโนโลยีที่ล้ำสมัยและก้าวหน้าที่สุดในยุคสมัยมารับใช้การอนุรักษ์และส่งเสริมการเรียนรู้พระไตรปิฎก เช่น เทคโนโลยีบล๊อคเชน เอไอ และเทคโนโลยีอวกาศ

เจ้าภาพหลักภาคประชาสังคม

- ติปิฏกสิกขาลัย วัดจากแดง
- วารสารโพธิยาลัย
- สถาบันอาศรมศิลป์
- มูลนิธิพระไตรปิฎกเพื่อประชาชน
- กลุ่มกัลยาณมิตรเพื่อเครือข่ายวิถีพุทธ
- กลุ่มการศึกษาวิถีพุทธ (อาทิ โรงเรียนรุ่งอรุณ โรงเรียนทอสี โรงเรียนสยามสามไตร ฯลฯ)
- กลุ่ม Dhamma Engineer เพื่อพระไตรปิฎก
- กลุ่มเสขิยธรรม

ในประสบการณ์ :

ประสบการณ์สอบสนามบาลี

ญาณกุสโล

แต่ไหนแต่ไร ไม่เคยคิดที่ต้องเรียนภาษาบาลีมาก่อนเลย หลังจากบวชเป็นสามเณรเมื่อปีพุทธศักราช ๒๕๒๕ ที่วัดบ้านค่าย จ. ระยอง และสอบนักธรรมตรีผ่านแล้ว หลวงพ่อพระอาจารย์กานต์ กาญจโน เจ้าอาวาส ณ เวลานั้น ก็ได้ส่งไปเรียนบาลีต่อยัง **วัดท่ามะโอ** จ.ลำปาง

นอกจากก่อนบวชจะยังไม่เคยคิดที่จะบวชเลย ยังไม่เคยคิดที่จะเรียนบาลีด้วยซ้ำ แต่พอบวชได้ ๑ ปี ก็ได้มีโอกาสก้าวเข้าสู่เส้นทางบาลี ก่อนเรียนและขณะเรียนภาษาบาลี ก็ไม่เคยคิดอะไรเลย เช่นว่า ไม่เคยคิดว่าเรียนไปทำไม เรียนแล้วได้อะไร จะเรียนไหวไหม เรียนยากไหม เป็นต้น วันแรกที่ได้เริ่มต้นจับหนังสือบาลี เป็นเอกสารโรเนียวกัจจายนะสูตรของวัดท่ามะโอ ก็ได้เริ่มต้นตั้งใจท่องจำกัจจายนะสูตรไปตามที่ครูอาจารย์ท่านแนะนำ ในเวลานั้นคือ พระอาจารย์พระมหาสุพจน์ (ลาสิกขาแล้ว) จนท่องจำได้หมดทุกสูตร อย่างบริบูรณ์ หลังจากนั้น ก็ได้ท่องคัมภีร์อภิธานัปปทีปิกา ตามด้วย คัมภีร์สุโพธาลังการะ และ คัมภีร์ฉันโทปกรณ์

ในขณะเดียวกัน ก็ได้ศึกษาคัมภีร์ปทรูปสิทธิไปด้วย จนจบบริบูรณ์ ซึ่งทำการสอนโดยพระอาจารย์พระมหาอุดม (ปัจจุบันลาสิกขา เปลี่ยนชื่อเป็น อาจารย์เขมานันท์ ละออ) และพระอาจารย์พระมหาบุญ (ลาสิกขา เปลี่ยนชื่อเป็น อาจารย์บุญถนอม) โดยใช้เวลาในการเรียนวิชาปทรูปสิทธิร่วม ๓ ปี

ในปีที่ ๓ ได้กราบขออนุญาตพระอาจารย์พระมหาประวัติให้สอนพิเศษวิชาสุโพธาลังการะพร้อมฎีกา โดยได้เรียนไปพร้อมกับพระอาจารย์พระมหาสมโภชน์ กิจฺจสาโร ปัจจุบันคือพระพิศาลปริยัตยาภรณ์ เจ้าอาวาสวัดหาดใหญ่สิตาราม เรียนวิชาอภิธานัปปทีปิกา จากสามเณรอาจารย์จำรูญ ธรรมดา (ลาสิกขาแล้ว) ส่วนวิชาฉันโทปกรณ์เรียนโดยการอ่านหนังสือ คัมภีร์ฉันโทปกรณ์

ที่พระอาจารย์พระมหาสมลักษณ์ แปลและเรียบเรียง (ก่อนท่านเดินทางไปเรียนต่อที่พม่า)

ตลอดระยะเวลาที่ทำการเรียนในแต่ละวิชานั้น ไม่เคยมีความท้อแท้เบื่อหน่ายต่อการเรียนภาษาบาลีเลย ได้ทำไปตามหน้าที่ของนักศึกษาให้ดีที่สุด จากปีพุทธศักราช ๒๕๒๖ ถึง ๒๕๒๙ รวม ๓ ปี การศึกษาบาลีใหญ่วัดท่ามะโอ ก็เสร็จสิ้นสมบูรณ์ จบรุ่นที่ ๕/๒๙ ได้อันดับที่ ๑ เต็ม ๑๐๐ คะแนน ๒ วิชา คือ วิชา สุโพธาลังการะ และวิชาฉันโทปกรณ์

หลังจากประกาศผลสอบอย่างเป็นทางการแล้ว หลวงพ่อใหญ่วัดท่ามะโอ ได้เดินเข้ามาภายในห้องพัก (ปกติ ท่านจะไม่เดินเข้าไปในที่อยู่อาศัยของพระเณรลูกศิษย์รูปใดเลยแม้แต่ครั้งเดียว) พร้อมพูดว่า *“สามเณร สอบเสร็จแล้วก๊าสอนก๊า”* แปลว่า *“สามเณร สอบเสร็จแล้ว เป็นอาจารย์สอนได้นะ”* ก็ตอบหลวงพ่อว่า ครับ จากนั้น ก็เป็นสามเณรอาจารย์ สอนวิชาปทรูปสิทธิทันที

ขณะทำการสอนคัมภีร์ปทรูปสิทธิ ได้เรียนภาษาพม่าจากพระอาจารย์นันทสิริไปด้วย หนึ่งเดือนผ่านไป เรียนภาษาพม่าจบ ตัดสินใจอยากจะไปเรียนต่อที่ประเทศพม่า จากนั้นก็ได้ไปปรึกษากับพระอาจารย์พระมหาสมโภชน์ ถึงความประสงค์ที่จะไปศึกษาต่อที่ประเทศพม่า ท่านบอกว่าเดี๋ยวหลวงพี่จะติดต่อโยมจรินท์ให้ (เสียชีวิตแล้ว) จากนั้นอีกไม่นาน ก็เดินทางมาอยู่ที่วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎ์ ในปีเดียวกันนั้น ต่อมาปีพุทธศักราช ๒๕๓๐ ได้มีโอกาสดีเดินทางไปศึกษาเล่าเรียนต่อที่ประเทศพม่า ถึงปีพุทธศักราช ๒๕๔๘ เป็นระยะเวลารวมทั้งสิ้น ๑๘ ปี

ตั้งแต่ปี ๒๕๒๕ ถึง ปี ๒๕๒๘ ข้าพเจ้าไม่เคยคิดที่จะศึกษาภาษาบาลีเลย มาคิดเรียนต่อเมื่อเรียนจบหลักสูตรโสตุชนปันติ หลักสูตรการศึกษาภาษาบาลีสายสูตร ที่มักเรียกกันว่าบาลีใหญ่ จึงคิดที่จะไปเรียนภาษาบาลีอย่างจริงจังชัดเจน และคิดเองตัดสินใจเอง ก็ตั้งแต่ปี ๒๕๒๙ เป็นต้นมา กว่าจะมารู้ว่า ภาษาบาลีมีประโยชน์ต่อการเข้าใจหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าได้นั้น ต้องใช้เวลาล่วงหน้านำร่องไปกว่า ๔ ปี ยิ่งเรียนยิ่งทำให้เชื่ออย่างมั่นใจว่า **ถ้าอยากจะเข้าใจพระธรรมของพระพุทธเจ้าให้ถูกต้องชัดเจนบริบูรณ์นั้น จำต้องศึกษาผ่านภาษาบาลีเท่านั้น ยิ่งนานวันก็ยิ่งทำให้มีความมั่นใจทวีคูณมากยิ่งขึ้นอย่างไม่มีวันเสื่อมคลาย**

ในบรรดาภาษาทั้งหมดที่มีใช้อยู่ในสากลโลก ภาษาบาลีเป็นภาษาที่ให้ความรู้ทางด้านพระธรรมได้ดีเป็นเอก ไม่เช่นนั้นแล้วพระพุทธเจ้าคงไม่เลือกใช้ภาษาบาลีเป็นสื่อในการเผยแผ่พระธรรมอย่างแน่นอน จึงเป็นภาษาที่ควรศึกษาเรียนรู้อย่างที่สุด ผู้ที่ศึกษาไวยากรณ์บาลีก็คือผู้ที่มีความตั้งใจในการที่จะทำความเข้าใจพระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลีด้วยตนเอง สำหรับผู้ที่สามารถอ่านพระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลีอันเป็นต้นฉบับได้นั้น เป็นทั้งผู้ศึกษาพระธรรมของ

พระพุทธเจ้าจากพระองค์โดยตรง เป็นทั้งผู้สืบทอดสานต่อคำสอนของพระพุทธเจ้าด้วยการเรียนรู้ทำความเข้าใจในคำสอนของพระพุทธเจ้า หากมีการนำไปเผยแผ่ต่อด้วยการสอน ด้วยการเทศน์ ด้วยการสนทนา ด้วยการเขียนอธิบายขยายความออกมาเป็นภาษาของตนๆ เพื่อให้บุคคลอื่นได้สามารถทำความเข้าใจพระธรรมได้ถูกต้องชัดเจนตรงประเด็นได้มากยิ่งขึ้น ถือว่าเป็นการประกาศพระธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าให้ผู้อื่นได้รู้ เป็นทั้งการปกป้องคุ้มครองดูแลรักษาพระธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าให้มีปรากฏเกิดขึ้นดำรงอยู่ อันเป็นการสร้างบุญอย่างมหาศาล ยิ่งเรียนยิ่งจะรู้ได้อย่างแจ่มแจ้งชัดเจนขึ้นไปเรื่อยๆ ว่า ภาษาบาลีมีความสำคัญต่อความเข้าใจในพระธรรมของพระพุทธเจ้าเป็นเยี่ยม อย่างที่ผู้ไม่รู้ภาษาบาลีไม่สามารถที่จะเข้าถึงได้ ภาษาล่าม ย่อมสู้ภาษาต้นฉบับไม่ได้อย่างแน่นอน ต้องมาเรียนเอง จึงจะรู้ได้

พระอาจารย์อูนาคิตะ พระเถระองค์ขวา เป็นกรรมการเถรสมาคมที่เคยมารับตอนไปพม่าครั้งแรก

ดังหลักพระธรรมคุณข้อที่ ๔ ที่ว่า *เอหิปสฺสิโก* ภาษาบาลีเป็นภาษาสายตรงต่อธรรมของพระพุทธเจ้า มิใช่แต่เฉพาะพุทธศาสนิกชนเท่านั้น ที่ควรจะศึกษาเรียนรู้ไว้ แม้ศาสนิกชนอื่นๆ หรือ ทุกชีวิตในโลก ก็ควรที่จะหันมาศึกษาเอาไว้ จะได้รู้ถึงความเป็นจริงที่ปรากฏเกิดดับอยู่ในโลกของตนๆ แต่การที่จะเข้าไปอ่านพระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลีโดยตรงนั้น ค่อนข้างเป็นไปได้ยาก เพราะว่ายังไม่มีความรู้ความเข้าใจความหมายและสำนวนของภาษาบาลี จึงจำเป็นต้องเริ่มต้นศึกษากันที่ไวยากรณ์ หรือหลักของภาษาบาลีไปก่อน ต้องค่อยๆ เรียนรู้ไปเรื่อยๆ เรียนอย่างไม่ต้องรีบร้อน เรียนไปรู้ไป

วันที่เดินทางไปถึงสนามบินเหม่งคะหล่าโดง เมืองย่างกุ้ง ได้เห็นพระภิกษุชาวพม่า ๒ รูป มายืนรอรับ แต่ไม่มั่นใจว่า ท่านเป็นพระหรือเป็นสามเณร เพราะหน้าตาดูยังอายุน้อยๆ จึงเดิน*เข้าไปถามเป็นภาษาบาลี กับท่านทั้ง ๒ นั้นว่า ภิกฺขู วา สามเณรา วา* แปลว่า ท่านทั้ง ๒ เป็นพระหรือเป็นสามเณรครับ ท่านได้ตอบกลับมาทันทีว่า *ภิกฺขู มยํ* แปลว่า ข้าพเจ้าทั้ง ๒ เป็นพระภิกษุ (ท่านหนึ่งชื่อ ท่านพระอาจารย์อูนาคิตะ ซึ่งปัจจุบันดำรงตำแหน่งกรรมการมหาเถรสมาคมพม่า) จึงได้ก้มลงกราบท่านทั้ง ๒ ที่พื้นในสนามบิน รู้สึกปลื้มใจทุกครั้งที่ระลึกนึกถึงเหตุการณ์ในวันนั้นทีไร เนื่องจากว่า ได้พูดภาษาบาลีเป็นครั้งแรกในต่างประเทศ แต่อย่าเพิ่งเข้าใจผิดว่า ข้าพเจ้ามีความสามารถมากนะที่ต้องพูดเป็นภาษาบาลีในวันนั้น เป็นเพราะว่ายังพูดภาษาพม่าไม่ได้นั่นเอง ข้าพเจ้าดีใจมากที่เดินทางไปถึงแผ่นดินพม่าเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ครั้นเห็นท่านอาจารย์ ๒ รูป มายืนรออยู่ภายในสนามบิน ก็ดีใจยิ่งนัก แม้จะไม่รู้จักท่านมาก่อน

และไม่ทราบล่วงหน้ามาก่อนด้วยว่า จะมีพระมารอรับกลุ่มของเรา

ปีแรกที่ไปเรียนที่พม่า ได้เข้าห้องรวมกับพระภิกษุสามเณรในชั้นเรียนเดียวกัน ขณะที่ยังฟังภาษาพม่าไม่ออก จดตามที่ท่านสอนไม่ได้ แต่กลับไม่เคยท้อ คงเป็นเพราะความตั้งใจจริงของเรา มีคนเคยพูดว่า พวกเราถูกส่งไปเรียนต่อที่ประเทศพม่า ข้าพเจ้ามักจะตอบกลับไปทุกครั้งที่ได้ยินคำพูดเช่นนั้นว่า ข้าพเจ้าไม่ได้ถูกส่งไปเรียน แต่ข้าพเจ้ามาขออนุญาตพระเดชพระคุณหลวงพ่อสมเด็จพระพุฒาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถระ) ขอให้ท่านส่งไปเรียนต่อที่ประเทศพม่า ส่วนใหญ่ผู้ที่ถูกส่งไปเรียนต่อในต่างแดน มักจะเรียนไม่ค่อยสำเร็จ อาจเป็นเพราะว่า เจ้าตัวมีความตั้งใจจริงน้อย ความจริงใจ ความตั้งใจ และความมุ่งมั่นเท่านั้น ที่จะเป็นบทพิสูจน์ได้อย่างแท้จริง

พ.ศ.๒๕๓๐ กราบลาสมเด็จพระพุฒาจารย์ อาจ อาสภมหาเถระ ก่อนไปเรียนที่พม่า พระมหาประนอม พระมหาไพโรจน์ หลวงพ่อสมเด็จฯ อ.จำรูญ อ.สว่าง (จากซ้าย-ขวา)

ผลการสอบบาลีสนามรัฐของพม่าของข้าพเจ้านั้น ปีแรกสอบได้ที่ ๒ ของอำเภอ ปีที่ ๒ และปีที่ ๓ สอบได้ที่ ๑ ของอำเภอ ปีที่ ๔ สอบผ่านธรรมดา ไม่ติดอันดับ ปีที่ ๕ สอบตกชั้นธัมมาจริยะเป็นปีแรก ปีที่ ๖ สอบผ่านชั้นธัมมาจริยะ ๒ วิชาจากทั้งหมด ๓ วิชา ปีที่ ๗ สอบผ่านวิชาของชั้นธัมมาจริยะที่เหลืออีกวิชาหนึ่ง จนจบชั้นธัมมาจริยะ อย่างบริบูรณ์ ในการสอบ ๔ ชั้นแรกได้ตอบเป็นภาษาบาลีทั้งสิ้น ส่วนชั้นธัมมาจริยะได้ทำการสอบด้วยภาษาพม่าทั้ง ๓ วิชา

ปีถัดมา คือปีที่ ๘ ไม่ได้ทำการสอบชั้นใดๆ ต่อมาปีที่ ๙ ได้ทำการเข้าสอบทรงจำพระวินัยปิฎก ชั้นอุภโตวิภังคธระ สอบไม่ผ่าน ปีที่ ๑๐ สอบซ้ำชั้นดังกล่าว ก็สอบผ่านไปด้วยดี

ปีที่ ๑๑ - ๑๒ สอบข้อเขียนพระวินัยปิฎก อุภโตวิภังคโกวิทะ ตก ปีที่ ๑๓ สอบข้อเขียนชั้นดังกล่าวผ่าน ปีที่ ๑๔ - ๑๘ สอบชั้นวินยปาฬิปารคูตก มาผ่านเอาปีที่กลับมาอยู่ประเทศไทยแล้ว คือ ปี ๒๕๔๙

ช่วงเวลาที่ทำการศึกษาอยู่ที่ประเทศพม่าตลอด ๑๘ ปีนั้น ๕ ปีแรกเป็นนักศึกษาเต็มตัว ปีที่ ๖ ถึงปีที่ ๑๘ รวม ๑๓ ปี เป็นทั้งครูสอนและนักศึกษา นับได้ว่า ตั้งแต่บวชเข้ามาในพระพุทธศาสนา แม้เดิมทีไม่ได้ตั้งใจจะเรียนภาษาบาลีก็จริง แต่ตลอดชีวิตที่บวชได้เรียนและคลุกคลีกับภาษาบาลีมาโดยตลอด กระทั่งถึงปัจจุบัน คงเป็นบุญเก่าที่เคยสร้างไว้ในอดีตชาติปางก่อน เรียนไปเรียนมา ทำให้เข้าใจลึกๆ อยู่เนืองๆ ว่า ภาษาบาลีเท่านั้นที่จะจรรโลง รักษา สืบสานคำสอนของพระพุทธเจ้าไว้ได้ การศึกษาภาษาบาลีจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง

ประวัติย่อ

พระมหาไพโรจน์ ญาณกุสโล (นิรัญรักษ์) อายุ ๕๐ พรรษา ๓๐
เกิด วันอังคารที่ ๑๔ มกราคม ๒๕๑๒
ภูมิลำเนาเดิม ต.แกลง อ.เมือง จ.ระยอง
บรรพชา *ครั้งแรก* ๑ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๒๕ วัดบ้านค่าย อ.บ้านค่าย จ.ระยอง
ครั้งที่สอง ๑๘ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๒๙ วัดมหาธาตุฯ เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร
อุปสมบท ๒๙ เมษายน พ.ศ. ๒๕๓๒ วัดติปิฏกะมหาคันธาโหย่ง กรุงย่างกุ้ง ประเทศพม่า

ประวัติการศึกษา :

พ.ศ. ๒๕๒๕ - ๒๕๒๗	สอบได้ นักธรรมตรี – โท - เอก
พ.ศ. ๒๕๒๘	สอบได้ประโยค ป.ธ. ๑ - ๒ วัดท่ามะโอ สำนักเรียนคณะจังหวัดลำปาง
พ.ศ. ๒๕๒๙	สอบได้ประโยค ป.ธ. ๓ วัดท่ามะโอ สำนักเรียนคณะจังหวัดลำปาง และ ประกาศนียบัตรบาลีชั้นสูงรุ่น ๕ อันดับหนึ่ง วัดท่ามะโอ จ.ลำปาง
พ.ศ. ๒๕๓๐	สอบได้ ประโยค ป.ธ. ๔ สำนักเรียนวัดมหาธาตุฯ
พ.ศ. ๒๕๓๗	สอบได้ปริญญาบัตร ธัมมาจริยะ ประเทศพม่า
พ.ศ. ๒๕๔๐	สอบได้ประกาศนียบัตร อุภโตวิภังคธระ (ท่องจำปากเปล่าพระวินัยปิฎกอุภโตวิภังค์) หลักสูตรของรัฐบาลประเทศพม่า
พ.ศ. ๒๕๔๓	สอบได้ประกาศนียบัตร อุภโตวิภังคโกวิทะ (ข้อเขียนพระวินัยปิฎกอุภโตวิภังค์) หลักสูตรของรัฐบาลประเทศพม่า (องค์แรกและองค์เดียวในบรรดาพระภิกษุ-สามเณรต่างชาติที่ทำการศึกษาที่ประเทศพม่า)
พ.ศ. ๒๕๕๐	ประกาศนียบัตร วินยปาลิปารคู (พระวินัยปิฎก) หลักสูตรของรัฐบาลประเทศพม่า
พ.ศ. ๒๕๕๐	สอบได้ประโยค ป.ธ.๖ สำนักเรียนวัดมหาธาตุฯ
พ.ศ. ๒๕๖๑	สอบได้ประโยค ป.ธ.๙ สำนักเรียน วัดมหาธาตุ ฯ

ประวัติการทำงาน :

พ.ศ. ๒๕๕๐ - ปัจจุบัน	บรรยายธรรม กลุ่มพุทธธรรมสวนหลวง
พ.ศ. ๒๕๕๑ - ปัจจุบัน	อาจารย์พิเศษชั้นมหาอภิธรรมิกะโท อภิธรรมโชติกะวิทยาลัย มจร.
พ.ศ. ๒๕๕๒ - ๒๕๕๙	เป็นเจ้าหน้าที่ธุรการ สังกัดอภิธรรมโชติกะวิทยาลัย มจร.
พ.ศ. ๒๕๕๙ - ปัจจุบัน	เป็นนักวิชาการศึกษา สังกัดอภิธรรมโชติกะวิทยาลัย มจร.
พ.ศ. ๒๕๕๓ – ปัจจุบัน	อาจารย์สอนกัมมัฏฐานภาคปริยัติ ตึกสยามินทร์ ชั้น ๗ อาคารชุมนุมพุทธธรรม โรงพยาบาลศิริราช
พ.ศ. ๒๕๕๕ - ๒๕๖๐	เป็นครูบาลีประจำประโยค ป.ธ.๕ วิชา แปลไทยเป็นมคธ วัดมหาธาตุ ฯ
พ.ศ. ๒๕๕๕ - ๒๕๖๒	ประธานโครงการเตปิฏกสุเตสีบัณฑิต วัดพิชยญาติการามวรวิหาร
พ.ศ. ๒๕๖๒	ผู้อำนวยการสถาบันเตปิฏกสุเตสีบัณฑิต วัดพิชยญาติการามวรวิหาร
พ.ศ. ๒๕๕๕ - ปัจจุบัน	อาจารย์ประจำสถาบันเตปิฏกสุเตสีบัณฑิต วัดพิชยญาติการามวรวิหาร
พ.ศ. ๒๕๖๐ - ปัจจุบัน	อาจารย์พิเศษชั้นมหาอภิธรรมิกะโท พุทธสมาคมแห่งประเทศไทย
พ.ศ. ๒๕๖๑ - ปัจจุบัน	เป็นครูบาลีประจำประโยค ป.ธ.๙ วัดมหาธาตุฯ กรุงเทพมหานคร

กวีนิพนธ์ :

อานิสงส์การเรียนภาษาบาลี

๑ เรียนบาลี มีสาระ อะไรหนอ ? ใคร่จะขอ บอกไว้ ให้หายหลง
เพื่อรักษา ศาสนา ให้ธำรง จิตซื่อตรง คงมั่น ไม่สั่นคลอน

๒ พระธรรมดี มีอรรถ อันลึกซึ้ง จงคำนึง ถึงสัจธรรม ทรงพร่ำสอน
หากแปลผิด ติดขัด อรรถแคลนคลอน ผิดคำสอน ธรรมวิบัติ ไม่ชัดเจน

๓ นักบาลี ที่แท้ ไม่แปรเปลี่ยน เจนสังเวียน เรียนระวัง ดังตาเห็น
รู้รักษา พระวินัย ไม่ลำเค็ญ พระสูตรเป็น เช่นมือจับ ขยับวาง

๔ พระอภิธรรม นำสุข ทุกข์สงบ ก็เจนจบ อยู่ในใจ ไม่ขัดขวาง
ไตรปิฎก พกไว้ หทัยกลาง รู้แนวทาง ปฏิบัติ เจนจัดใจ

๕ ทั้งบาลี ฎีกาอัต- ถะกถา ก็สรรหา เทียบลง ไม่หลงใหล
ทั้งอัตถะ พยัญชนะ ไม่แคลงใจ บอกสอนได้ ให้กระจ่าง สว่างทรวง

๖ การเล่าเรียน บาลี ต้องมีหลัก อย่าชะงัก มักใหญ่ ใจแหนหวง
เพียงเพื่อลาภ เป็นมหา พาใจกลวง กิเลสลวง ให้หลงผิด ติดโลกธรรม

๗ บวชเพื่อเรียน เรียนเพื่อละ สละโลก เพื่อพ้นโศก ขันธ์ห้าบุก ทุกข์กระหน่ำ
อบรมใจ ให้เป็นปราชญ์ ฉลาดล้ำ พอกพูนธรรม ไตรสิกขา ให้กล้าไกล

๘ ยิ่งเรียนรู้ คู่ปฏิบัติ ไม่ขัดขวาง แล้วปล่อยวาง ยศลาภ หาบไม่ไหว
ขันธ์ทั้งห้า ภาระหนัก สลักใจ จงรู้ไว้ คือมารา ฆ่าความดี

๙ มารทั้งห้า หนึ่งขันธา พาทุกข์โศก กิเลสโรค มารที่สอง เศร้าหมองศรี
อภิสังขาร มารที่สาม ทรามสิ้นดี มารที่สี่ เทวบุตร หยุดการบุญ

๑๐ มัจจุมาร ที่ห้า คร่าชีวิต อย่าหลงผิด คิดชีวิน ไม่สิ้นสูญ
ควรรีบเร่ง เพ่งเพียรไว้ ให้พอกพูน มรรคจำรูญ เจิดจรัส ตัดวัฏฏา.

อญฺญตโร ภิกฺขุ

ทัศนะ

นาวาเอกทองย้อย แสงสินชัย

มองการสอบบาลี

เห็นอนาคตริบหรี่ของพระพุทธศาสนา และไม้พิสดาร กิ่งก้านใหญ่กว่าต้น

การสอบบาลีสนามหลวงของคณะสงฆ์ประจำปีนี้ ผ่านไปเรียบร้อยแล้ว ช่วงแรก เปรียญธรรม ๖, ๗, ๘, ๙ สอบไปเมื่อต้นเดือน ๓ ปีนี้ ตรงกับวันที่ ๒๙ มกราคม ถึง ๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑ รวม ๕ วัน ช่วงหลัง ประโยค ๑ - ๒ และ เปรียญธรรม ๓, ๔, ๕ สอบปลายเดือน ๓ ปีนี้ ก็คือเมื่อวันที่ ๒๑ – ๒๒ - ๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑ รวม ๓ วัน ต่อไปนี้ก็รอการตรวจใบตอบและประกาศผล

ควรทราบด้วยว่า สนามสอบบาลีสนามหลวงท่านแบ่งเป็น ๒ ส่วน คือเปรียญธรรม ๕, ๖, ๗, ๘, ๙ สอบในกรุงเทพฯ ประโยค ๑ - ๒ และเปรียญธรรม ๓, ๔ สอบในจังหวัดต่างๆ ทั่วประเทศ

สมัยก่อนเดินทางลำบาก สนามในกรุงเทพฯ พระเณรที่มาจากต่างจังหวัด ต้องช่วยเหลือตัวเอง ทั้งที่พักและการขบฉัน เวลานี้ก็ยังเป็นเช่นนั้นอยู่ ส่วนสนามสอบในจังหวัดต่างๆ นั้น พระเณรที่มาจากต่างอำเภอ ต้องค้างที่วัดที่เป็นสนามสอบ หรือวัดใกล้ๆ ที่คุ้นเคยกัน ญาติโยมจึงนิยมรับเป็นเจ้าภาพ เลี้ยงพระเณรที่เข้าสอบ กลายเป็นประเพณี ปีหนึ่งๆ เลี้ยงพระสอบ ๒ ครั้ง

สอบนักธรรมครั้งหนึ่ง สอบบาลีครั้งหนึ่ง เหมือนเทศกาลอะไรอย่างหนึ่ง ครึกครื้นดี เป็นประเพณีที่ควรรักษาสืบทอดกันต่อไป

ปีนี้ก็เช่นเคย ผมชวนญาติทำภัตตาหารไปถวายพระภิกษุสามเณรที่เข้าสอบที่วัดมหาธาตุฯ ซึ่งเป็นสนามสอบของจังหวัดราชบุรี

ย้ำว่า "ทำภัตตาหาร" คือจ่ายของสดมาต้มแกงเอง ตามรสนิยมแบบชาวบ้าน ไม่ใช่ไปซื้ออาหารสำเร็จแล้วจากร้านมาถวาย ของหวานก็เป็นขนมที่ทำเองเช่นกัน

เวลานี้วัฒนธรรมหุงข้าวต้มแกงกินเองกำลังจะหมดไปจากสังคมไทย

มีข้อที่น่าใจหายอย่างหนึ่งคือ จำนวนพระเณรที่เข้าสอบลดลงไปทุกปี จำได้ว่าสมัยผมเป็นเณรสอบ ป.ธ.๓ พระเณรเข้าสอบ สนามจังหวัดราชบุรีประมาณ ๓๐๐ รูปขึ้นไป ปีนี้สนามจังหวัดราชบุรี มีพระเณรเข้าสอบบาลีไม่ถึง ๒๐๐ รูป (ไม่รวมส่วนที่ไปสอบในกรุงเทพฯ) พระเดชพระคุณพระธรรมปัญญาภรณ์ ท่านเจ้าคณะจังหวัดราชบุรี ปรารภถึงเรื่องนี้ด้วยความเป็นห่วง ท่านเปรยๆ ว่า ข้างบนเขาคิดจะทำอะไรกันบ้างหรือเปล่า

ท่านเจ้าคณะจังหวัดราชบุรีบอกว่า เมื่อก่อนพระเณรจะเรียนมหาจุฬาฯ มหามกุฏฯ ต้องเป็นเปรียญ ๔ ประโยค ๕ ประโยค จึงจะมีสิทธิ์เข้าเรียนได้ เดี๋ยวนี้ไม่ต้องได้สักประโยคก็เข้าเรียนได้ นี่เป็นสาเหตุหนึ่ง ที่ทำให้พระเณรเรียนบาลีกันน้อยลง ท่านว่าอย่างนั้น

จะใช่อย่างที่ท่านว่าหรือเปล่า ลองคิดกันดูเอง

ในความเห็นของผม ผมว่าเหตุที่พระเณรเรียนบาลีน้อยลง ก็เพราะมีทางเลือกให้ไปเรียนทางโลกได้สบายขึ้น คือบวชแล้วไปเรียนทางโลกได้สะดวก ดีกว่า สนุกกว่า และทันสมัยกว่าเรียนบาลี เรียนแล้วสามารถออกไปเทียบกับทางโลกได้ด้วย พระเณรจึงตั้งใจเรียนทางโลกมากกว่าเรียนบาลีตั้งแต่ก่อนบวช ส่วนเรียนนักธรรมบาลีเรียนแล้วเอาไปเทียบทางโลกแทบจะไม่ได้ พูดง่ายๆ เอาไปสมัครเข้างานอะไรก็ไม่มีใครรับ

เดี๋ยวนี้การเรียนบาลี จึงกลายเป็นตัวเลือกที่จะเลือกหรือไม่เลือกก็ได้ ตามสมัครใจ ใครจะมองอย่างไรไม่ทราบ แต่ผมเห็นว่านี่เป็นสัญญาณแห่งมหันตภัยของพระพุทธศาสนา

โปรดทราบถึงหลักการก่อน

ในพระพุทธศาสนาท่านแบ่ง "พระศาสนา" ออกเป็น ๓ ส่วน คือ

๑. พระปริยัติศาสนา คือหลักคำสอนที่จะต้องศึกษาเรียนรู้

๒. พระปฏิบัติศาสนา คือการนำเอาหลักคำสอนไปลงมือปฏิบัติ

๓. พระปฏิเวธศาสนา คือผลที่เกิดจากการปฏิบัติ

งานหลัก หรือหน้าที่ หรือ "ธุระ" ที่ผู้บวชเข้ามาในพระศาสนาจะต้องทำ ท่านก็กำหนดไว้ ๒ อย่าง คือ

๑. ศึกษาหลักคำสอนให้เข้าใจแตกฉานแล้วเผยแผ่ให้แพร่หลาย เรียกว่า "คันถธุระ"

๒. ลงมือปฏิบัติขัดเกลาจิตใจให้กิเลสเบาบางจนถึงหมดสิ้นไป เรียกว่า "วิปัสสนาธุระ"

คันถธุระหรือพระปริยัติศาสนานั่นเองที่คณะสงฆ์ไทยหยิบยกขึ้นมา จัดการเรียนการสอนสำหรับพระเณร เรียกว่า เรียนพระปริยัติธรรม แบ่งเป็น ๒ แผนก คือ พระปริยัติธรรมแผนกธรรม และพระปริยัติธรรมแผนกบาลีที่เพิ่งสอบเสร็จไป

การศึกษาพระปริยัติธรรมจึงเป็นการศึกษาตัวพระศาสนาโดยตรง เพื่อนำเอาพระศาสนาไปปฏิบัติให้เกิดผล และเพื่อเผยแผ่พระศาสนานั้นให้ดำรงอยู่และแพร่หลายสืบต่อไป

น่าเสียดายที่การศึกษาพระปริยัติธรรม เมื่อตกมาถึงชั้นนี้ มีแต่ความทรุดโทรมเสื่อมถอย

ถ้าเป็นอาการป่วยก็คือมีแต่ทรงกับทรุด

การบริหารจัดการก็กระทำกันอย่างแปลกประหลาดที่สุด กล่าวคือ การเรียนการสอนปล่อยให้วัดต่างๆ ดำเนินการกันเอง จะมีผู้เรียนหรือไม่ จะมีผู้สอนหรือไม่ วัดต่างๆ แก้ปัญหาเอาเอง

มีผู้เรียนก็สอน ไม่มีผู้เรียนก็ไม่มีการสอน

บางทีมีผู้อยากเรียน แต่ไม่มีผู้สอน ก็ไม่มีการสอน

ทั้งไม่มีการกำกับดูแลกวดขันใดๆ ทั้งสิ้น

วัดไหนทำได้ก็ทำ วัดไหนทำไม่ได้ก็ไม่ต้องทำ

ผู้บริหารส่วนกลาง จนถึงมหาเถรสมาคมไม่ได้เข้ามากำกับดูแลสอดส่อง หรือช่วยเหลือเกื้อหนุนในทางใดๆ ทั้งสิ้น แม้หากจะมีบ้างก็ทำเป็นการส่วนตัว ไม่ใช่ระเบียบปฏิบัติจากคณะสงฆ์

หน่วยงานที่คณะสงฆ์ตั้งขึ้นเพื่อรับผิดชอบการศึกษาพระปริยัติธรรม มี ๒ หน่วย คือ กองธรรม และกองบาลี พระภิกษุที่ได้รับแต่งตั้งให้เป็นหัวหน้ารับผิดชอบเรียกว่า "แม่กองธรรม"

และ "แม่กองบาลี" มีหน้าที่เพียงแค่จัดการสอบประจำปีเท่านั้น ไม่มีและไม่ได้ทำหน้าที่บริหารจัดการเรื่องการเรียนการสอน แต่ประการใดทั้งสิ้น

การเรียนการสอนทำกันอย่างไร ก็ย้อนไปอ่านข้างต้น ผมจึงว่าเป็นการบริหารจัดการที่แปลกประหลาดที่สุด

ถ้าการศึกษาตัวพระศาสนาโดยตรง ตกอยู่ในสภาพเช่นนี้ อนาคตของพระพุทธศาสนาในเมืองไทยจะเป็นอย่างไร

แต่ที่แปลกประหลาดสุดยอดก็คือ คณะสงฆ์ไทย มีมหาวิทยาลัยสงฆ์ที่ใหญ่โตมโหฬาร มีการบริหารจัดการที่เข้มแข็ง เทียบได้กับมหาวิทยาลัยทางโลก มีงบประมาณสนับสนุนจำนวนมหึมา แต่มีระบบการเรียนการสอนที่เอียงตามโลกไปทุกที คือมุ่งให้ได้ปริญญา เพื่อเอาไปเทียบกับทางโลก มิใช่มุ่งจะผลิตศาสนทายาทเพื่อรักษาพระศาสนาเป็นหลัก (แต่ก็มีคำอธิบายเป็นตรรกะว่า ผู้จบไปจากมหาวิทยาลัยสงฆ์ ไม่ว่าเขาจะไปที่ไหน ในที่สุด เขาก็จะกลับมาเป็นกำลังของพระพุทธศาสนาอยู่นั่นเอง)

ถ้าอุปมาเป็น**ต้นไม้** การศึกษาพระปริยัติธรรมอันเป็นตัวพระศาสนาโดยตรง ก็เปรียบเหมือน**ลำต้น** การศึกษาในมหาวิทยาลัยสงฆ์เปรียบเหมือน**กิ่งก้าน** แต่ไม้ต้นนี้เป็นไม้ประหลาด คือกิ่งก้านใหญ่กว่าลำต้นหลายเท่า

อันที่จริง การศึกษาพระปริยัติธรรม ทั้งแผนกธรรมและแผนกบาลีนั้น สามารถขยายตัวไปถึงระดับมหาวิทยาลัยสงฆ์ได้สบายๆ ถ้าบริหารจัดการเป็น ยกตัวอย่าง :

พระปริยัติธรรมแผนกธรรม :

วิชาเรียงความแก้กระทู้ธรรม สามารถบริหารให้เป็น "คณะเผยแผ่พุทธศาสตร์" ได้เต็มตัว

วิชาพุทธประวัติ สามารถบริหารให้เป็น "คณะพุทธประวัติศาสตร์" ได้เต็มตัว

วิชาธรรมวิภาค สามารถบริหารให้เป็น "คณะพุทธธรรมศาสตร์" ได้เต็มตัว

วิชาวินัยบัญญัติ สามารถบริหารให้เป็น "คณะนิติพุทธศาสตร์" ได้เต็มตัว

พระปริยัติธรรมแผนกบาลี:

ใช้พระบาลีพระไตรปิฎกเป็นโครงของหลักสูตร โดยจำแนกเป็น -

คณะวินัยปิฎกศึกษา (แยกเป็นภาควิชาอาทิ กรรมวิทยา ปริวารวิทยา ฯลฯ)

คณะสุตตันตปิฎกศึกษา (แยกเป็นภาควิชาทีฆนิกาย มัชฌิมนิกาย ฯลฯ ผู้เรียนจบภาควิชาใดจะเป็นผู้เชี่ยวชาญในนิกายนั้นเหมือนในสมัยพุทธกาล)

คณะอภิธรรมปิฎกศึกษา (แยกเป็นภาควิชาธรรมสังคณีวิทยา ฯลฯ ตามคัมภีร์ทั้ง ๗ ผู้เรียนจบภาควิชาใด จะเป็นผู้เชี่ยวชาญในคัมภีร์นั้น)

ทุกคณะต้องเรียนภาษาบาลีเป็นพื้นฐาน จนถึงขั้นสามารถใช้งานเขียน อ่าน แปล และสนทนาได้

ขอประทานโทษนะครับ ทั้งหมดนี้ผมคิดขึ้นมาเดี๋ยวนี้เอง ไม่ได้วางแผนล่วงหน้า ถ้าจะทำจริงต้องมีรายละเอียดมากกว่านี้และอาจไม่เหมือนแบบนี้เลยก็เป็นได้

ทั้งหมดนี้พร้อมทุกอย่าง ทั้งคน ทั้งเงิน ทั้งวิธีที่จะทำ ขาดอยู่อย่างเดียว คือผู้บริหารกิจการพระศาสนาไม่มีความคิดที่จะทำ

ปีหน้า การสอบพระปริยัติธรรมทั้งแผนกธรรมและแผนกบาลีก็ยังจะมีอีก ผมก็จะชักชวนญาติๆ ให้ทำภัตตาหาร มาเลี้ยงพระเณรที่เข้าสอบอีกเช่นเคย ด้วยศรัทธาเลื่อมใสที่ไม่เสื่อมคลาย และหวังว่า คงจะมีสักเวลาหนึ่ง ที่เทวดาที่รักษาพระศาสนา จะดลใจผู้บริหารการพระศาสนาในเมืองไทย ให้มีความคิดที่จะทำอะไรบ้าง เพื่อรักษาพระศาสนาที่บริสุทธิ์ไว้ ให้เป็นมรดกแก่อนุชนสืบไปชั่วกาลนาน แม้ว่าความหวังนั้นจะริบหรี่ลงไปทุกปีก็ตาม

พระพุทธรูปสำคัญ :

พระพุทธรูปแก้ว (ปางไสยาสน์)

ศิลปะ : แบบรัตนโกสินทร์ รัชกาลพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว พ.ศ. ๒๓๖๗ – ๒๓๙๔

ขนาด : องค์พระพุทธรูปยาว ๑๘ ซม. ฐานขนาด ๔.๕๓ คูณ ๑๙.๐๖ ซม.

วัสดุ : แก้วใส ครอบพระเศียรกาไหล่ทอง ฐานทองคำลงยาราชาวดี

ปัจจุบัน : ประดิษฐานอยู่ภายในหอพระสุลาลัยพิมาน ในหมู่พระมหามณเฑียร

พุทธลักษณะ : พระพุทธรูปแก้ว (ปางไสยาสน์) เป็นพระพุทธรูปขนาดเล็ก แสดงอาการบรรทมตะแคงขวาแบบสีหไสยาสน์ พระเนตรหลับสนิท ชันพระกโบร (ข้อศอก) หงายฝ่าพระหัตถ์ขวารองรับพระเศียร พระกรซ้ายทาบบนพระปรัศว์ (สีข้าง) พระบาทซ้ายซ้อนไว้บนพระบาทขวาเหยียดปลายพระบาทเสมอกันทั้ง ๒ ข้าง พระพักตร์เป็นวงรี พระขนงโก่ง พระนาสิกโด่งพระโอษฐ์เขียว พระกรรณยาวจรดพระอังสา ครอบพระเศียรประดับด้วยขมวดพระเกศาขนาดเล็ก มีเกตุมาลาและรัศมีรูปแหลม องค์พระครองอุตราสงค์ห่มเฉียงเรียบ เปิดพระอังสาขวามีชายอุตราสงค์ซ้อนทบพาดผ่านพระอังสาซ้าย ปรากฏขอบอันตรวาสกที่ทรงบริเวณบั้นพระองค์และพระชงฆ์ (แข้ง)

พระพุทธรูปบรรทมเหนือแท่นบรรทมประกอบด้วยชั้นปัทม์ ๑ ชุด ขาแบบแข้งสิงห์รวม ๖ ขา จำหลักลายลงยาราชาวดี จากพุทธลักษณะข้างต้น ตรงกับศิลปะแบบรัตนโกสินทร์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว พ.ศ. ๒๓๖๗ – ๒๓๙๔

ที่มา : ปฏิทิน พุทธศักราช ๒๕๓๘ *"พระพุทธปฏิมาในพระบรมมหาราชวัง"* ลิขสิทธิ์ภาพและคำบรรยายของสำนักราชเลขาธิการ, เรียบเรียงข้อมูลโดย ศจ.ดร. มรว.สุริยวุฒิ สุขสวัสดิ์, ความคิดสร้างสรรค์และออกแบบโดย บจก.สรีราภรณ์, จัดพิมพ์โดย บมจ.อินเตอร์เนชั่นแนลคอสเมติคส์

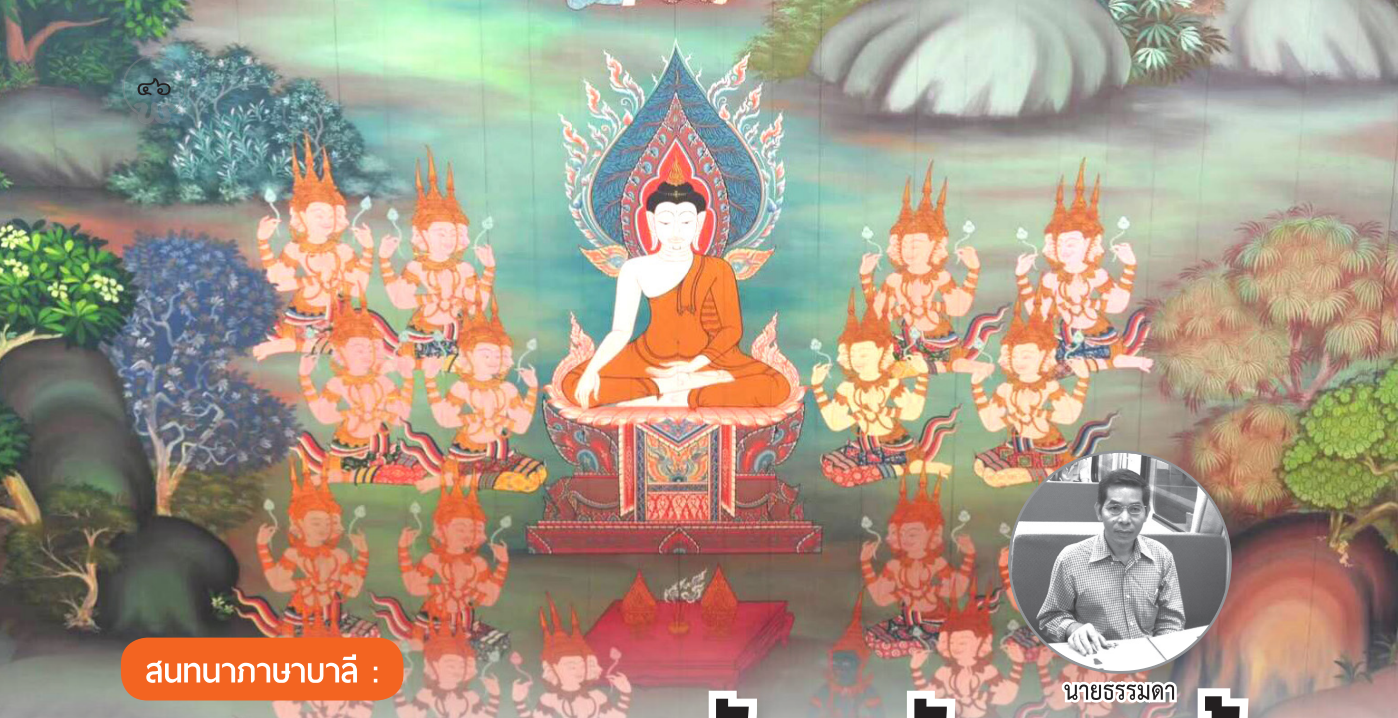

นายธรรมดา

สนทนาภาษาบาลี :

สนทนาภาษาพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

“หนฺท มยํ ปาฬิภารตึ ภณาม เส.”
กจฺจิ ขมนียํ กจฺจิ ยาปนียํ ?.

สวัสดีครับ ท่านผู้อ่านที่เคารพรัก นี่คือฉากแรกของ “ปาฬิภารตี” ซึ่งเป็นบทความที่กระผม นายธรรมดา หรือ เจ.นอร์ม่อล ทำหน้าที่เป็นวาจาบดี ขอนำท่านผู้สนใจในภาษาของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ย้อนสู่อดีต ในอีกมิติหนึ่ง โดยผ่านการใช้ภาษาครับ

ท่านผู้อ่านที่รักครับ มนุษย์เรานั้นมาพร้อมกับภาษา ภาษาเป็นวัฒนธรรมของมนุษย์ มนุษย์ที่เจริญแล้ว ย่อมมีความก้าวหน้าทางภาษาที่สูงกว่า เราจะเห็นได้จากภาษาที่มีใช้อยู่บนโลกใบนี้ เช่น ภาษาอังกฤษ ภาษาไทย เป็นต้น

ทำไมต้องบาลี ?

ในส่วนของภาษาบาลีหรือบางที่เราเรียกว่า **ภาษามคธ** นั้น หากมิใช่ชาวพุทธ หรือ นักภาษาศาสตร์แล้ว อาจไม่มีใครรู้จัก ทั้งๆ ที่เป็นภาษาน่าศึกษาเป็นอย่างยิ่ง ชนิดที่ว่า “ผู้ใดได้เรียนภาษาบาลี ย่อมมีอนาคตที่สดใส (โชติปรายโณ)”

ในฐานะที่ผู้เขียนเป็นผู้ที่อยู่กับภาษาบาลีมาตั้งแต่เด็ก จนถึงปัจจุบัน ซึ่งได้กระทบสัมผัสกับภาษาบาลีมาอย่างต่อเนื่องยาวนานมากกว่า ๓๐ ปี บวกกับเป็นคนที่ชื่นชอบภาษาบาลีไวยากรณ์ใหญ่เป็นพิเศษ จึงอยากนำมวลประสบการณ์ที่ตนเองเคยสัมผัสมาแบ่งปันให้กับท่านผู้อ่านได้รับรู้อรรถรสของภาษาบาลี โดยได้รับเกียรติจากคุณพนิตาหรือคุณแอนและความเมตตาจากท่านพระครูประคุณสรกิจ หรือที่พวกเราชาวญาณเวศนิยมเรียกว่า “ท่านการุณย์” ให้เขียนคอลัมน์ **สนทนาภาษาบาลี**

ผู้เขียนขอขอบคุณท่านพระครูการุณย์และคุณแอนไว้ ณ โอกาสนี้ด้วย เอาละครับ เพื่อมิให้เป็นการเสียเวลา ซึ่งเราท่านทั้งหลายมีอยู่อย่างจำกัด กระผมจะขอนำท่านผู้อ่านเข้าสู่บรรยากาศแห่งปาฬิภารตีเลยนะครับ

รู้หรือไม่ครับว่า เวลาที่พระพุทธองค์เจอพระภิกษุสาวกนั้น พระองค์ท่านทรงทักทายอย่างไร

วัฒนธรรมโบราณในยุคพุทธกาลนั้น เวลาเจอกัน มักจะใช้คำถามสารทุกข์สุขดิบก่อน

สำหรับประโยค (วากฺย) ที่ฮิตที่สุดก็คือ **กจฺจิ ภิกฺขเว ขมนียํ กจฺจิ ยาปนียํ.** "ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย เธอทั้งหลายสบายดีหรือ" หรือหากแปลเป็นภาษาลาว อาจได้สำนวนว่า "สูซำบ่ายดีบ่หล่า" ภาษาส่วย "จะอ๊อฟซำปอเถ๊ะ" ภาษาเขมร "ซะรูลเต" ภาษาพม่า "เหน่ กอง ลา" ดังนี้เป็นต้น

จะเห็นว่า ในทุกชนเผ่าบนโลกใบนี้ ต่างก็มีวัฒนธรรมใช้ภาษาของตนๆ ซึ่งในสมัยพุทธกาลเองชนชาวชมพูทวีป โดยเฉพาะชาวแคว้นมคธนั้นเวลาเจอกันครั้งแรกมักจะทักทาย (อาลาปสลฺลาป) กันด้วยประโยคว่า **กจฺจิ ขมนียํ กจฺจิ ยาปนียํ.** "สบายดีหรือ" [**กจฺจิ** เป็นนิบาตประเภท **ปุจฺฉาวาจก** คำแสดงคำถาม แปลว่า "หรือ" ส่วน **ขมนียํ** และ**ยาปนียํ** แปลว่า **สบายดี** นิยมพูดเป็นวลีคู่กัน คือเห็น ขมนียํ ก็ต้องมี ยาปนียํ ซึ่งในทางหลักภาษาบาลี ท่านเรียกว่า วิธีการใช้วลีร่วมกันเช่นนี้ว่า **ปทสโมธาน** "ประชุมแห่งบท"ซึ่งน่าจะตรงกับในภาษาอังกฤษที่ว่า Collocation นั่นเอง]

ดังนั้น สำหรับผู้ฝึกพูดภาษาบาลีใหม่ๆ จำเป็นต้องฝึกประโยคว่า **กจฺจิ ขมนียํ กจฺจิ ยาปนียํ** บ่อยๆ อาจเป็น ๑๐ รอบ หรือ ๑๐๐ รอบก็ได้ ทั้งนี้เพื่อให้เซลล์สมองของเราเกิดการยอมรับ ซึ่งการกระทำซ้ำแล้วซ้ำเล่านี้ จัดเป็นกลวิธีหรืออุบายที่ดีที่สุดในการสื่อสารกับสมองของเรา ด้วยว่า สมองของเรานั้นไม่อาจจดจำอะไรได้รวดเร็ว (ยกเว้นคนพิเศษ) ดังนั้น เราทั้งหลาย จึงต้องมีการ **ท่อง** (**การท่อง** คือ ลักษณะการทำอะไรเดิมๆ กลับไปกลับมาเป็นร้อยรอบหรือพันรอบ) การเรียนภาษาบนโลกใบนี้สัมพันธ์กับการ **ท่อง** มากที่สุด การท่อง ก็คือ การกระทำที่ก่อให้เกิดการจดจำในสิ่งที่เราต้องการ ดังนั้น ท่านจะทำด้วยวิธีการใดก็ได้ ขอให้สามารถจดจำสิ่งที่ต้องการได้ ก็เป็นอันใช้ได้ บางคนชอบท่องโดยไม่ออกเสียง บางคนชอบท่องแบบออกเสียง ดังนี้เป็นต้น

ในกระบวนการใช้ภาษานั้น หากเราสามารถจดจำวิธีการของภาษานั้นๆ ได้ เราก็สื่อสารได้ **หัวใจของภาษาจึงอยู่ที่การสื่อสาร หรือประโยชน์ตรงของภาษาทุกภาษา จึงอยู่ที่การสื่อสารเป็นสำคัญ**

เมื่อทราบอย่างนี้แล้ว เราทั้งหลายจึงไม่ควรมองข้าม**ภาษาบัญญัติ** มนุษย์จะไม่อาจอยู่ร่วมกันเป็นสังคมได้หากขาดภาษาบัญญัติ พระสัมมาสัมพุทธเจ้าหรือศาสดาท่านอื่นใดในโลก จะไม่อาจเผยแผ่คำสอนได้ หากไม่มีภาษา **ภาษาจึงมีความสำคัญไม่แพ้สัจธรรม**

แม้แต่การบรรลุสัจธรรมยังต้องอิงอาศัยภาษา ซึ่งเรียกว่า **ปรโตโฆสะ** (เสียงธรรมจากสัตบุรุษ)

ด้วยเหตุที่ภาษามีความสำคัญยิ่งต่อชีวิตมนุษย์ ตามที่พระกัจจายนมหาเถระท่านได้กล่าวรับรองไว้ว่า **อตฺโถ อกฺขรสญฺญาโต** "ภาษา คือเครื่องมือสื่อสารที่มีประสิทธิภาพที่สุด" เช่นนี้พวกเราจึงต้องเลือกที่จะเรียนรู้ภาษาที่มีประโยชน์เกื้อกูลต่อตนเองให้ได้อย่างน้อย ๕ ภาษา หากน้อยกว่านี้ ถือว่า ท่านมีแหล่งข้อมูลในชีวิตน้อยเกินไป เช่น หากเราต้องการเรียนรู้สรรพสิ่งทั่วโลก เราอาจต้องเรียน ภาษาอังกฤษ หรือ จีน ญี่ปุ่น ฝรั่งเศส เยอรมัน สเปน ฯลฯ แต่หากท่านต้องการความแตกฉานในพระธรรมคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ท่านจะต้องเรียนภาษาบาลี (หรือที่บางครั้งเรียกว่าภาษามคธ ตันติภาสา อริยภาสา สภาวนิรุตติ ธัมมนิรุตติ มูลภาสา มาคธิภาสา ฯลฯ)

ที่สำคัญ โปรดจำไว้เสมอว่า **ท่านไม่มีทางที่จะเก่งในคำสอนของพระพุทธเจ้าได้เลย หากท่านไม่รอบรู้ในภาษาบาลี**

นี่คือ **ปทวาโร** ก้าวแรกแห่งบทสนทนาภาษาบาลี พบกันใหม่ฉบับหน้า **อชฺช อลเมตฺตาวตา** "ฉบับนี้ พอแค่นี้ก่อนครับ"

ประวัติย่อ

อาจารย์จำรูญ ธรรมดา
สาสนธช ธัมมาจริยะ (ปาลิ).
ศษ.บ. ปธ.๔
ปริญญา ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต กิตติมศักดิ์ สาขาวิชาบริหารการศึกษา

ภูมิลำเนาเดิม :

เกิดที่จังหวัดสุรินทร์ บวชสามเณรเมื่ออายุ ๑๓ เริ่มศึกษาบาลีแบบโบราณ ที่วัดท่ามะโอ จ.ลำปาง

ประวัติการศึกษา :

ได้ประกาศนียบัตรบาลีชั้นสูงรุ่นที่ ๔ อันดับ ๑ ต่อมาสอบได้ ปธ.๔ ที่สำนักเรียนวัดมหาธาตุฯ กรุงเทพฯ

ไปศึกษาต่อที่พม่า สำเร็จการศึกษาปริยัติศาสนา ๕ ชั้น จากสหภาพเมียนมา เป็นบุคคลแรกในรอบ ๕๐ ปี ที่สอบผ่านทุกชั้นด้วยภาษาบาลี

ปัจจุบัน ดำรงตำแหน่ง หัวหน้าฝ่ายวางแผนและวิชาการอภิธรรมโชติกะวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ประวัติการทำงาน :

เคยดำรงตำแหน่งในมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ดังนี้

- กรรมการแปลและตรวจชำระพระไตรปิฎกภาษาไทย
- กรรมการตรวจสำนวนพระไตรปิฎกแปล ฉบับ CD ROM
- กรรมการแปลคัมภีร์ สัททศาสตร์ภาษาบาลี
- กรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ สาขาพระพุทธศาสนา บัณฑิตวิทยาลัย
- หัวหน้าฝ่ายวางแผนและวิชาการ อภิธรรมโชติกะวิทยาลัย
- เจ้าหน้าที่ตำราวิชาการ อภิธรรมโชติกะวิทยาลัย
- กรรมการตรวจชำระพระไตรปิฎกภาษาบาลีและแปลฉบับมหาเถรสมาคม สมโภช ๘๐ พรรษา
- เป็นที่ปรึกษาพิเศษและกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ สาขาวิชาพระพุทธศาสนา แก่นักศึกษาใน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล และมหาวิทยาลัยศิลปากร
- เป็นอาจารย์พิเศษภาษาพม่า ของสถาบันเอเชียแปซิฟิก มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒและเป็นล่ามภาษาพม่า แก่สำนักพัฒนาอุตสาหกรรม เป็นระยะเวลา ๓ ปี
- เป็นประธานฝ่ายวางแผนและวิชาการ โครงการจัดสร้างพระไตรปิฎก นิสสยะ มูลนิธิเผยแผ่พระสัทธรรม
- หัวหน้ากองงานจัดทำ ปทานุกรมพระไตรปิฎกบาลี - ไทย
- ผู้จัดการโครงการเตปิฏกสุเตสีบัณฑิต วัดพิชยญาติการามวรวิหาร
- อาจารย์วิชาวิสุทธิมรรค ประจำพุทธสมาคมแห่งประเทศไทย
- กรรมการตรวจชำระพระคัมภีร์พระไตรปิฎก อรรถกถา ฎีกา ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ประจำสำนักพิมพ์ค้นคว้าทางวิญญาณ

ผลงานวิชาการ :

มีผลงานแปล และเรียบเรียง ที่มีคุณประโยชน์ แก่พระพุทธศาสนามากมาย เช่น

- วิปัสสนาชุนี ปทวิจาร วากยสังสยวิโสธนี
- สัททนีติสุตตมาลา สัททนีติปทามาลา
- สัททนีติธาตุมาลา เนตติฎีปปนี รูปสิทธิฎีกา แปล ปาลิสิกขา
- ประวัติการเผยแผ่อภิธรรม อภิธานัปปทีปิกา แปล (ฉบับนักศึกษา)
- บทนำอภิธรรมปิฎกฉบับภาษาไทย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
- พระไตรปิฎกนิสสยะ ปริยัติในพม่า
- ประตูสู่พระอภิธรรม ๗ คัมภีร์
- กระบวนการตีความตามพระพุทธพจน์ตามแนวเนตติ

จากผลการปฏิบัติงานด้วยความมุ่งมั่น ทุ่มเทเวลาและอุทิศตน เพื่อพัฒนางานด้านพระพุทธศาสนารวมทั้งการสนับสนุนโครงการต่างๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมและประเทศชาติ มาอย่างต่อเนื่อง จวบจนปัจจุบัน สภามหาวิทยาลัยเวสเทิร์น จึงมีมติให้ นายจำรูญ ธรรมดา เป็นผู้สมควรได้รับปริญญากิตติมศักดิ์ ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ สาขาวิชาบริหารการศึกษา เพื่อเป็นการประกาศเกียรติคุณสืบไป

หน้าต่างบาลี

พระมหาสมปอง มุทิโต

ตอนที่ ๑ อักษรภาษาบาลี

สุปภาตํ โว.

อรุณสวัสดิ์ นักศึกษาบาลีใหญ่ และพระไตรปิฎกทุกท่าน

เมื่อวานปฐมนิเทศ และเปิดเรียนแล้ว แต่ยังไม่ได้เข้าสู่เนื้อหา วันนี้เป็นวันแรกที่จะได้เรียนภาษาบาลีใหญ่เสียที เตรียม กาย วาจา ใจ ให้พร้อม เพื่อรับพลังแห่งความรู้ความเข้าใจในภาษาของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

วันนี้เรามาเริ่มต้นด้วยการเรียนภาษาบาลีง่ายๆ กันดีกว่านะ จะตั้งคำถามคำตอบเพื่อบรรเทาความสงสัยกันก่อน

ถาม บาลี คืออะไร

ตอบ บาลี คือ ภาษาที่ปกป้อง คุ้มครอง รักษาพระพุทธพจน์ คือพระไตรปิฎกเอาไว้ให้เราได้ศึกษาจนถึงทุกวันนี้

ถาม อักษร คืออะไร

ตอบ อักษร แปลว่า ไม่หมดสิ้น ใช้เขียนแทนคำพูด ให้มีเสียงตรงตามภาษาบาลี

ถาม อักษรที่มีอยู่ในพระไตรปิฎก มีมากน้อยเพียงไร

ตอบ ไม่มากไม่น้อย มี ๔๑ ตัว พอดีๆ

ถาม มีอะไรบ้าง

ตอบ อักษรภาษาบาลี ๔๑ ตัว คือ อ อา อิ อี อุ อู เอ โอ, ก ข ค ฆ ง, จ ฉ ช ฌ ญ, ฏ ฐ ฑ ฒ ณ, ต ถ ท ธ น, ป ผ พ ภ ม, ย ร ล ว ส ห ฬ อํ.

ถาม อักษรบาลีทั้ง ๔๑ ตัวนั้น มีอะไรที่ต่างกันไหม

ตอบ มี อักษรบางตัวเป็นสระ อ่านออกเสียงได้ บางตัวเป็นพยัญชนะ อ่านออกเสียงยังไม่ได้ ต้องอาศัยสระก่อนจึงจะอ่านออกเสียงตามสระได้

ถาม เป็นสระกี่ตัว พยัญชนะกี่ตัว

ตอบ เป็นสระ ๘ ตัว คือ อ อา อิ อี อุ อู เอ โอ ที่เหลือเป็นพยัญชนะ ๓๓ ตัว

ถาม สระ คืออะไร

ตอบ สระ คือ อักษรที่มีเสียง คืออ่านออกเสียงได้โดยไม่ต้องอาศัยอักษรอื่น หมายถึง เสียงของอักษร เสียงของคำพูด เช่น พุทฺโธ จะมีเสียง อุ กับเสียง โอ ทำให้เรารู้ว่า ภาษาบาลีทั้งหมดในพระไตรปิฎก มีเสียงอยู่เพียง ๘ เสียง เท่านั้น

ถาม พยัญชนะ คืออะไร

ตอบ พยัญชนะ คือ อักษรที่ทำให้เนื้อความที่ซ่อนอยู่ปรากฏออกมาให้เราได้รู้ได้ ตามปกติพยัญชนะทั้ง ๓๓ ตัว แม้จะมีเนื้อความแต่ก็ออกเสียงยังไม่ได้ จะต้องอาศัยสระออกเสียงทุกครั้ง

ถาม ถ้าเราเอาอักษรที่เป็นสระกับพยัญชนะมาผสมกันล่ะ จะเกิดอะไรขึ้น

ตอบ ก็จะได้คำพูดหรือบท ที่มีทั้งเสียงและเนื้อความ

ถาม มีตัวอย่างให้เห็นไหม

ตอบ มี เช่น พุทฺโธ สำเร็จรูปมาจากการผสมของสระ อุ โอ และพยัญชนะ พฺ ทฺ ธฺ คือ มีเสียง อุ และ โอ และมีพยัญชนะ พฺ ทฺ ธฺ เป็นตัวกำหนดเนื้อความ ออกเสียงว่า พุทฺ-โธ (พุด-โธ) แปลว่า พระพุทธเจ้า ผู้ตรัสรู้และสอนให้ผู้อื่นตรัสรู้ตาม

ถาม แล้วจุดที่อยู่ข้างล่างพยัญชนะนั่นล่ะ คืออะไร

ตอบ อันที่จริงถ้าเราสังเกตดูดีๆ จะเห็นจุดอยู่ ๒ จุด คือ จุดที่อยู่ข้างบนเป็นจุดมีรูหรือจุดโปร่ง – ท่านเรียกว่า นิคหิต มีไว้สำหรับประกอบกับสระ อ อิ อุ เป็น อํ อึ อุํ ส่วนจุดที่อยู่ข้างล่างเป็นจุดทึบ ซึ่งจะอยู่ใต้พยัญชนะเท่านั้น ไม่มีชื่อเรียกเป็นทางการหรอก ท่านใส่ไว้ให้เราสังเกตรู้ว่า เป็นพยัญชนะที่ไม่มีสระประกอบอยู่ ใช้เป็นตัวสะกดสระหน้า หรือกล้ำสระหลัง หรือทั้งสะกดควบกล้ำ

เป็นอย่างไรบ้าง ภาษาบาลีที่ใครๆ บอกว่ายากนั้น เริ่มจะง่ายแล้วใช่ไหม สาธุ

ขออนุโมทนาบุญผู้ร่วมจัดพิมพ์วารสารฉบับนี้

๑. คุณจิรวรรณ ศิริจิตร และครอบครัว
๒. คุณสุวพร หทัยสุทธิธรรม และครอบครัว

ประวัติย่อ

พระมหาสมปอง มุทิโต (กองศิลา)

เกิดเมื่อ	วันพฤหัสบดีที่ ๓ กันยายน ๒๕๐๒
สถานที่เกิด	บ้านเลขที่ ๒๑ หมู่ ๓ บ้านท่าโสม ตำบลศรีสำราญ อำเภอน้ำโสม จังหวัดอุดรธานี ๔๑๒๑๐
อายุ/พรรษา	๖๐ ปี ๔๐ พรรษา
อุปสมบทเมื่อ	๖ เมษายน ๒๕๒๒ วัดโคเขตตาราม อุดรธานี
พระอุปัชฌาย์	พระครูปัญญาวัฒนคุณ
พระกรรมวาจาจารย์	พระครูวิรุฬหศาสนกิจ
พระอนุสาวนาจารย์	พระประเสริฐ อินฺทวํโส
ที่อยู่ปัจจุบัน	ศูนย์วิปัสสนากรรมฐานวิหารธรรม ๓๓๓ หมู่ ๖ บ้านศรีวิราช ต.โสมเยี่ยม อ.น้ำโสม จ.อุดรธานี E-mail : sompong.mac@gmail.com
วิทยฐานะ	สามัญศึกษา ป. ๗ พระปริยัติธรรม น.ธ.เอก, ป.ธ. ๔
ความรู้พิเศษ	บาลีใหญ่และพระไตรปิฎก
ตำแหน่ง	ประธานชมรมนิรุตติศึกษา ผู้อำนวยการ ศูนย์วิปัสสนากรรมฐานวิหารธรรม ผู้อำนวยการ สถานีวิทยุกระจายเสียง ศูนย์พระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม ศ.พ.ว.ธ. เอฟ เอ็ม ๙๓.๕๐ MHz. App : สมาพันธ์สื่อวิทยุพระพุทธศาสนาอาเซี่ยน : วัดวิหารธรรม
ผลงานด้านการศึกษาและเผยแผ่	จัดตั้งโรงเรียนสอนบาลีใหญ่และพระไตรปิฎก ปี ๒๕๔๑ ที่วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฏิ์ กรุงเทพมหานคร ปี ๒๕๕๓ ที่ศูนย์วิปัสสนากรรมฐานวิหารธรรม อุดรธานี
ผลงานด้านวิชาการ	แต่งและเรียบเรียงหนังสือหลายเล่ม เช่น คัมภีร์ธาตุกฺกม ลำดับธาตุและคำแปล คัมภีร์ขุททกสิกขาแปล คัมภีร์อภิธานัปปทีปิกาแปล ฉบับนักศึกษา คัมภีร์อภิธานวรรณนา คัมภีร์ปทรูปสิทธิแปลและอธิบาย คัมภีร์บาลีมูล บาลีไวยากรณ์เบื้องต้น กายคตาสติกัมมัฏฐาน โลกนีติ นีติธรรมของชาวโลก ปญฺจมูลคนฺถ บาลีมูล ๕ คัมภีร์ มูลนิรุตฺติ กัจจายนสูตรและธาตวานุกรม ตามรอยบาทพระศาสดา พระพุทธเจ้า เป็นต้น

มองเทศ-มองไทย

วิเทศทัยย์

พระมหินทเถระ บูรพาจารย์ของพระธรรมทูต ๒

ตอนที่แล้วขมวดปมการบวชของมหินทกุมาร ว่า น่าจะเป็นเพราะสาเหตุทางการเมืองประการหนึ่ง อีกประการหนึ่งชี้ให้เห็นว่าท่านเลือกเป็นศิษย์ของพระโมคคัลลีบุตรติสสเถระ พอทิ้งประเด็นให้คิดเช่นนี้เข้าใจว่าผู้อ่านคงจินตนาการไปไกลหลายพันลี้แล้ว ยิ่งคนไม่ยึดหลักฐานตามคัมภีร์น่าจะคิดไปไกลถึงนอกโลก เอาเป็นว่าเรื่องการเมืองทิ้งไว้ก่อน เพราะเห็นว่าหากพูดกันมากความจะยาวกลายเป็นนิยายกำลังภายใน เผลออาจกลายเป็น Avengers of Marvel

ประเด็นคำถามคือ เหตุใดมหินทกุมารจึงเลือกบวชกับพระโมคคัลลีบุตรติสสเถระ

ตรงนี้ท่านใดยังไม่อ่านเรื่อง "พระติสสเถระ: พระอรหันต์ผู้ทรงวิสัยทัศน์" ซึ่งตีพิมพ์ในวารสารโพธิยาลัยมาก่อนหน้านี้หลายฉบับแล้ว ขอแนะนำว่าให้กลับไปอ่านด่วน เพราะคำตอบอยู่ที่เรื่องของพระติสสเถระนั้นเอง เนื่องจากพระเถระรูปนี้เป็น Idol ของพระมหินทเถระ หากทราบประวัติโดยละเอียดจะทำให้ท่านอ่านเรื่องพระมหินทเถระสนุกขึ้น

ใครอ่านแล้วยกมือ !!!

นับแล้วได้สองสามคนพอเป็นกระษัยยา

เอาเป็นว่าสรุปโดยสังเขปคือ พระโมคคัลลีบุตรติสสเถระเกิดในสกุลพราหมณ์ ออกบวชเพราะอยากรู้ความลึกซึ้งของพุทธพจน์ แต่ครั้นได้ศึกษาและปฏิบัติตามพระธรรมคำสอนอย่างเคร่งครัดแล้วจึงบรรลุพระอรหันต์ ต่อมากลายเป็นกำลังสำคัญในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

กล่าวตามหลักฐานพระเถระรูปนี้เก่งทั้งบุ๋นและบู๊ กล่าวคือจะเทศนาสั่งสอนใครก็มากด้วยปฏิภาณไหวพริบ หรือจะสำแดงฤทธิ์ปราบใครก็หาคนเทียบได้ยาก จึงทำให้คณะสงฆ์ทั้งปวงลงฉันทามติให้ท่านทำหน้าที่เป็น monastic leader คอยตอบคำถามพระเจ้าอโศกมหาราชและข้าทาสบริวาร พร้อมคอยตอบโต้พวกอัญเดียรถีย์ผู้จ้องทำลายพระธรรมคำสอนของพระศาสดาเจ้า

เหนือสิ่งอื่นใด พระเถระเองโดดเด่นด้านทรงพระวินัย

เห็นจะเป็นเพราะความโด่งดังในฐานะครูสอนสั่งกษัตริย์หรือราชครูประการหนึ่ง อีกทั้งทรงคุณด้านพระวินัยอีกประการหนึ่ง จึงเป็นเหตุให้มหินทกุมารศรัทธาเลื่อมใสถวายตัวเป็นศิษย์ของพระเถระ คาดเดาเอาว่าการบวชของมหินทกุมารก็มิใช่เพียงลำพังพระองค์เดียว น่าจะมีบริวารออกบวชติดตามเป็นจำนวนมาก แต่น่าเสียดายหลักฐานตามคัมภีร์มิได้กล่าวไว้ เพียงแต่ระบุไว้ว่า "จำนวนห้าร้อย" เท่านี้ก็พอจะยืนยันได้ว่ามี**ข้าทาสบริวาร** ออกบวชตามมากเพียงใด

การบวชของพระมหินทกุมารเห็นจะเป็นข่าวคราวใหญ่โตไม่น้อย เพราะหลักฐานตามคัมภีร์พรรณนาถึงพิธีผนวชอย่างยิ่งใหญ่ตระการตา แม้จะขัดกับหลักความเรียบง่ายของพระพุทธศาสนา แต่ในฐานะพระราชโอรสของพระเจ้าจักรพรรดิจะทำให้เป็นเรื่องเล็กน้อยได้อย่างไร น่าจะมีขบวนแห่ยาวเหยียด อีกทั้งจัดงานสมโภชเป็นเวลาแรมเดือนเป็นแน่ บ้านเราเองลูกหลานชาวบ้านยังลงทุนบวชอย่างน้อยเป็นจำนวนเรือนแสน

พระมหินทเถระนั้นครั้นบวชแล้วเห็นจะแตกฉานในพระธรรมวินัยเป็นอย่างดี อีกทั้งเป็นที่ยอมรับของสัทธิวิหาริกน้อยใหญ่ สังเกตได้จากสมัยพระโมคคัลลีบุตรติสสเถระผู้อุปัชฌาย์ปลีกวิเวก พระเถระก็ได้รับฉันทานุมัติให้ทำหน้าที่ปกครองดูแลสัทธิวิหาริกแทนอาจารย์แห่งตน น่าเสียดายว่าสมัยพระอุปัชฌาย์ทำสังคายนาครั้งที่ ๓ ไม่มีหลักฐานระบุยืนยันว่าพระมหินทเถระเข้าร่วมการสังคายนาหรือไม่ หากวิเคราะห์บทบาทหน้าที่การงานของพระเถระตามคัมภีร์แล้ว สันนิษฐานว่าพระเถระน่าจะเป็นหนึ่งในจำนวนพระสงฆ์ ๑,๐๐๐ รูป ผู้เข้าร่วมสังคายนา เพียงแต่บทบาทอาจไม่โดดเด่น เพราะสมัยนั้น พระเถระชั้นครูน่าจะมีมากมายหลายองค์

ครั้นสังคายนาเสร็จสิ้นแล้ว พระโมคคัลลีบุตรเถระได้เสนอแนวคิดการเผยแผ่พระธรรมคำสอนไปยังนานาอารยวิเทศ จึงเป็นเหตุให้มีการคัดเลือกพระเถระผู้ทรงภูมิความรู้และทรงคุณธรรมงดงามด้วยศีลาจารวัตร คราวนั้นพระเถระผู้เป็นประธานพร้อมพระสงฆ์ได้พร้อมใจกันส่งพระสมณทูตไปเผยแผ่พระศาสนาถึง ๙ สาย ส่วนใหญ่อยู่ภายในอินเดียอนุทวีป มีอีกสายหนึ่งเป็นประเทศศรีลังกาซึ่งสมัยนั้นเรียกว่าตามพปัณณิทวีป

เฉพาะศรีลังกานั้นพระอุปัชฌาย์มอบหมายให้เป็นภาระหน้าที่ของพระมหินทเถระ

ปัญหาคือเหตุใดจึงเลือกพระมหินทเถระ ?

คำตอบคือ เพราะเหมาะสม

ตอบแค่นี้ผู้อ่านคงเคือง เพราะไม่มีพื้นฐานความรู้เบื้องหน้าเบื้องหลังทางการเมืองระหว่างพระเจ้าอโศกมหาราชแห่งอินเดีย กับกษัตริย์แห่งเกาะลังกา ตรงนี้เห็นทีต้องย้อนความกันยาว ใครง่วงก็หลับก่อนแล้วค่อยกลับมาอ่านวันหลังก็ได้ การเลือกพระเถระไปประกาศศาสนาที่ศรีลังกานั้น มิใช่เป็นเพียงเรื่องศาสนาแต่ผสมด้วยการเมือง นักวิชาการสมัยใหม่ต้องการจะแยกศาสนาออกจากการเมืองต้องกลับมาอ่านตรงนี้ก่อน หากไม่ทราบบริบทของพระพุทธศาสนากับการเมืองดีพอ อุตริคิดเองเออเอง เรื่องจะยุ่งกันใหญ่

อินเดียอนุทวีปกับเกาะลังกานั้น มีความสัมพันธ์ทางการค้ามานานแล้ว เฉพาะการเมืองแบบแน่นแฟ้นเพิ่งจะสร้างสัมพันธไมตรีสมัยพระเจ้าอโศกมหาราชเป็นใหญ่เหนืออินเดียอนุ-ทวีปนี้เอง สมัยนั้นเกาะลังกาปกครองโดยพระเจ้ามุฏสิวะ มีพระโอรสพระองค์หนึ่งนามว่าติสสะได้ติดต่อสร้างสัมพันธไมตรีกับพระเจ้าอโศก-มหาราชหลายครั้ง โดยมีการแลกเปลี่ยนเครื่องราชบรรณาการกัน และต่างฝ่ายต่างชมเชยพระกฤดาภินิหารกันและกันตลอดมา

คัมภีร์ต่างพรรณนาว่ากษัตริย์ทั้งสองพระองค์ต่างยกย่องสรรเสริญพระบารมีกันอย่างยิ่งใหญ่ เสมอพระจักรพรรดิราชตามธรรมเนียมของพระพุทธศาสนา กล่าวโดยสรุปคือเป็นที่ยอมรับทั้งเทวดาและมนุษย์ ตรงนี้ผู้เขียนเห็นว่าผู้แต่งคัมภีร์สมัยก่อนออกจะแต่งเกินความเป็นจริง แต่ธรรมดาของสำนวนสมัยหลายพันปี ย่อมเชื่อมั่นยอมรับกฤดาภินิหารของกษัตริย์เป็นปกติวิสัย เราสมัยหลังมีหน้าที่อ่านแล้วตีความกันเอาเอง

ครั้นพระเจ้ามุฏสิวะผู้เป็นพระบรมชนกนาถสวรรคตล่วงแล้ว พระเจ้าติสสะได้ขึ้นเสวยมไห-ศวรรย์เหนือเกาะลังกาสืบต่อ ความสัมพันธ์ระหว่างอินเดียกับเกาะลังกาจึงแน่นแฟ้นมากขึ้น ตอนประกอบพิธีมุรธาภิเษกนั้น พระเจ้าอโศกมหาราชโปรดให้ราชทูตอัญเชิญเครื่องกกุธภัณฑ์มาถวายพร้อมประกอบพิธีให้ถูกต้องตามโบราณราชประเพณี นอกจากนั้น ยังถวายพระนามแก่กษัตริย์ลังกาว่า **“เทวานัมปิยะ”** ซึ่งเป็นพระนามของพระบรมอัยยิกาเจ้านับแต่บรรพกาล

เห็นหรือไม่ว่า พระเจ้าอโศกมหาราชทรงเป็นมิตรกับกษัตริย์ลังกามากเพียงไร

มาถึงตรงนี้ ชวนนึกถึงพระราชทินนามของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ ว่า **“พระปิยมหาราช”** มิทราบได้ว่าผู้ถวายพระราชสมัญญานามต้องการถือตามธรรมเนียมของพระเจ้าอโศกมหาราชหรือไม่ หรือว่าพสกนิกรทุกหมู่เหล่าต่างพร้อมใจกันขนานพระนาม เพราะเห็นว่าพระองค์ทรงเป็นที่รักของชาวไทยทุกรูปนาม แต่สร้อยพระนามไปคล้องจองกับพระนามของพระบรมอัยยิกาเจ้าของพระเจ้าอโศกมหาราชลงตัว

สิ่งหนึ่งซึ่งพระเจ้าอโศกมหาราชพยายามโน้มน้าวพระเจ้าเทวานัมปิยติสสะผู้เป็นพระสหายคือพระพุทธศาสนา พระองค์โปรดให้จัดส่งราชทูตหลายคณะมาแนะนำกษัตริย์ลังกาให้รู้จักประเพณีเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา ตลอดทั้ง

คำสอนพื้นฐานสำหรับคนใหม่ทั่วไป แต่น่าเสียดายไม่มีหลักฐานยืนยันว่ากษัตริย์ลังกาให้ความสำคัญมากน้อยเพียงใด แต่การเป็นมิตรสหายทางการเมืองน่าจะผูกพันกับศาสนาไม่น้อย เพราะยุคนั้นการเมืองกับการศาสนากลมกลืนเป็นเนื้อเดียวกัน จะบอกว่ากษัตริย์ลังกาไม่รู้จักพระพุทธศาสนาเลยก็ใช่ที่ ?

ส่วนการเลือกพระมหินทเถระมาประกาศศาสนาที่เกาะตามพปัณณิทวีปนั้น เห็นว่าน่าจะเป็นพระราชประสงค์ของพระเจ้าอโศกมหาราชมากกว่าการตัดสินใจของพระอุปัชฌาย์ โดยอาศัยความสัมพันธ์ส่วนตัวระหว่างกษัตริย์สองแผ่นดิน หรืออีกนัยหนึ่งอาจเป็นคำร้องขอของกษัตริย์ลังกาเอง เพราะการจะนับถือศาสนาใหม่จำต้องมีพระเถระผู้ทรงคุณธรรมและสืบสายจากสายเลือดขัตติยะ ตรงนี้คนสมัยเราอาจนึกว่าเป็นเรื่องไม่สมเหตุสมผล แต่หากย้อนกลับไปสมัยนั้น ซึ่งขัตติยะเข้มข้นมากกว่าเรื่องอื่นใด ตัวเลือกสุดท้ายจึงมาสรุปลงตรงพระมหินทเถระ

ครั้นพระเถระตัดสินใจแน่วแน่ว่าจะไปเผยแผ่พระศาสนาที่เกาะลังกาแล้ว ได้ชักชวนสหธรรมิกอีกหลายรูปได้แก่ พระอิฏฐิยเถระ พระอุตติยเถระ

พระสัมพลเถระ และพระภัททสาลเถระ นอกจากนั้น เป็นสุมนสามเณร ผู้เป็นโอรสของพระนางสังฆมิตตา พร้อมด้วยภัณฑุกอุบาสก ได้พากันเดินทางมุ่งหน้าไปยังเมืองราชคฤห์ และพักอยู่ถึง ๖ เดือน เพราะพิจารณาเห็นว่า “บัดนี้กษัตริย์แห่งลังกาทรงชราภาพมาก และอนาคตอันใกล้พระโอรสพระนามว่าเทวานัมปิยติสสะจะขึ้นครองราชย์สืบแทน เราจักเชิญพระองค์ให้เชิดชูพระศาสนาได้”

คำถามคือเหตุใดต้องเดินทางไปพักที่เมืองราชคฤห์ถึงครึ่งปี ?

จะบอกว่าอาหารบิณฑบาตปัตนะเมืองหลวงอัตคัดก็ใช่ที่ จะบอกว่าไปทำสามีจิกรรมพระเถระผู้ใหญ่ก็ไม่สมเหตุสมผล หรือว่าจะไปในฐานะตัวแทนพระอุปัชฌาย์เพื่อประกอบพิธีกรรมบางอย่างก็ไม่มีหลักฐานส่วนใดมายืนยัน อีกประการหนึ่ง เหตุใดจึงต้องเดินทางไปพร้อมกับคณะหลายรูป ซึ่งพระสงฆ์และสามเณรเหล่านี้ล้วนเป็นชุดเดียวกันที่เดินทางไปเผยแผ่พระศาสนาที่เกาะลังกา ถือว่าเป็น team work น่าจะถูกต้อง

และเหตุใดพระเถระไม่เดินทางไปเมืองเวทิสาเพื่อเยี่ยมพระประยูรญาติ โดยเฉพาะพระราชมารดาซึ่งตั้งตารอคอยพระองค์ นับแต่เสด็จไปประทับเมืองปัตนะพร้อมกับพระราชบิดา ยังไม่มีโอกาสได้เห็นพระพักตร์อีกเลย หลักฐานบอกเพียงว่าก่อนเดินทางไปเกาะลังกาหนึ่งเดือน พระเถระได้เดินทางไปโปรดพระราชมารดาและพระประยูรญาติที่เมืองเวทิสา

เหตุใดพระเถระจึงเห็นความสำคัญของเมืองราชคฤห์มากกว่าพระราชมารดา ?

ผู้อ่านเห็นอะไรตรงนี้หรือไม่ ?

ถ้าไม่เห็นอะไร หายใจเข้าออกลึกๆ สิบครั้งแล้วย้อนกลับไปอ่านเรื่อง “พระติสสเถระ: พระ

อรหันต์ผู้ทรงวิสัยทัศน์” อีกรอบหนึ่ง รับรองได้คำตอบกระจ่างแจ้งแน่นอน หากไม่มีเวลามาฟังคำวิเคราะห์ของผู้เขียนต่อไปนี้

ผู้เขียนเชื่อว่าพระเถระและคณะเดินทางไปเมืองราชคฤห์นั้น เพื่อเก็บข้อมูลเกี่ยวกับเกาะลังกา จากนั้นจึงช่วยกันวางแผนการว่าจะประกาศพระศาสนาแก่ชาวเกาะลังกาอย่างไร พอพูดแค่นี้ผู้อ่านก็ทำหน้างง ไม่ต่างจากนั่งรถไฟฟ้าผิดสาย เพราะสีสัญลักษณ์มันคล้ายกัน

ขยายความว่าเมืองราชคฤห์นั้น เป็นเส้นทางการค้าขาย ของอินเดียมานับแต่บรรพกาล สมัยจักรวรรดิโมริยะเป็นศูนย์กลางการค้าหรือเป็นที่ชุมนุมของพ่อค้า เพราะจะขนถ่ายสินค้าไปทางทิศเหนือใต้ออกตกก็ล้วนแต่ง่าย นอกจากพ่อค้าชาวอินเดียแล้วยังมีพ่อค้าชาววิเทศที่เดินทางมาติดต่อค้าขายกับอินเดียด้วย จึง “เป็นเมืองคับคั่งด้วยผู้คนและเหล่ากองเกวียนเสมือนไม่มีการหลับใหล” และพ่อค้าชาวลังกาเองก็มุ่งเดินทางมาเมืองราชคฤห์เช่นกัน สมัยนั้นการจะศึกษาเรียนรู้เรื่องราวของเมืองใดก็ต้องสืบค้นสอบถามจากพ่อค้าเท่านั้น พระมหินทเถระและคณะเดินทางไปเมืองราชคฤห์ก็เพราะเหตุนี้เอง

เข้าใจกันหรือยัง !!!

อนึ่ง ระยะเวลาหกเดือนสำหรับการพักที่เมืองราชคฤห์และเก็บข้อมูลเกี่ยวกับศรีลังกานั้นเป็นเวลามิใช่น้อย ยิ่งอาศัยว่าพระมหินทเถระมี connection ค่อนข้างดีกับเจ้าเมืองยิ่งง่ายต่อการขอข้อมูลกับเหล่าพ่อค้าชาวลังกาและชาววิเทศ ความรู้จากพ่อค้านี้เองต่อมาแปลงเป็นแผนการเพื่อประกาศศาสนาบนผืนเกาะลังกา

คัมภีร์บอกว่าก่อนเดินทางไปเผยแผ่พระศาสนาที่เกาะลังกา พระมหินทเถระได้มีโอกาสเดินทางมาโปรดพระราชมารดาและพระประยูรญาติเป็นเวลาหนึ่งเดือน ตรงนี้ผู้เขียนมีความเห็นต่างจากคัมภีร์ เพราะหากเทียบเคียงการเดินทางจากเมืองราชคฤห์มาเมืองอุชเชนีนั้น ต้องใช้เวลาค่อนข้างมาก เพราะระยะทางไกลประการหนึ่งและทางกันดารประการหนึ่ง การตั้งเวลาไว้ว่าหนึ่งเดือนน่าจะเป็นวิธีการประพันธ์ตำราสมัยนั้นผู้อ่านยุคหลังต้องมานั่งพิจารณาและวิเคราะห์ให้ถูกต้อง

นอกจากนั้น หลักฐานยังระบุว่าหลังจากนั้นพระมหินทเถระและคณะได้เดินทางย้อนกลับไปเมืองปัตนะอีกครั้ง เพื่อโดยสารเรือล่องออกทะเลก่อนที่จะเดินทางถึงท่าเรือตรินโคมาลีของศรีลังกา และเดินเท้าเข้าเมืองอนุราธปุระอีกทอดหนึ่ง หากกางแผนที่ของศรีลังกาก็จะเห็นว่าการเดินเท้าสมัยนั้นต้องใช้เวลาไม่น้อย เรื่องระยะเวลาตามคัมภีร์จะระบุตามนั้นย่อมเชื่อได้ยาก

(ตอนหน้ามาว่ากันต่อถึงการประกาศศาสนา)

หลักสูตรการสอบเพื่อสรรหาติปิฏกธระ
(ผู้ทรงพระไตรปิฎก)

ภายหลังจากที่พระพุทธศาสนาได้สูญสิ้นพระผู้ทรงจำพระไตรปิฎกมาเป็นเวลายาวนาน ต่อมาตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๔๙๒ (จ.ศ.เมียนมา ๑๓๑๐) ทางรัฐบาลเมียนมาในขณะนั้น ได้ร่วมกับประชาชนชาวพุทธและกลุ่มพุทธศาสนานุคคหะเมียนมา เริ่มจัดตั้งหลักสูตรเพื่อสรรหาติปิฏกธระ (ผู้ทรงจำพระไตรปิฎก)

หลักสูตรสหชาติกับการได้คืนเอกราช

หลังจากที่สหภาพเมียนมา ได้รับเอกราชจากอังกฤษกลับคืนมา ตั้งแต่ปี จ.ศ. เมียนมา ๑๓๐๙ หลักสูตรนี้ได้มีการก่อตั้งขึ้นในช่วงครบหนึ่งปีแห่งการได้รับเอกราช พระเดชพระคุณ **พระภัททันตะวิจิตตสาราภิวังสะ** ผู้ทรงจำพระไตรปิฎกรูปแรกแห่งสหภาพเมียนมา ในจำนวนทั้งหมด ๑๔ รูป ได้ขนานนามหลักสูตรนี้ว่า **สหชาติกับการได้คืนมาซึ่งเอกราช**

หลักสูตรที่ใช้เวลาทำการสอบนานที่สุดในโลก

การจัดการสอบเพื่อสรรหาผู้ทรงจำพระไตรปิฎกนี้ หากจะจารึกไว้เป็นประวัติศาสตร์ว่า เป็นหลักสูตรที่ใช้ระยะเวลาสอบอันยาวนานที่สุดในโลกคงไม่เป็นคำพูดที่เกินความจริง เนื่องจากว่า ในแต่ละครั้งของการสอบ ต้องใช้ระยะเวลาในการสอบเป็นจำนวนมาก คือ สอบท่องจำใช้เวลา ๑๘ วัน สอบข้อเขียนใช้เวลา ๕ วัน รวม ๒๓ วัน หากรวมทั้งวันตรวจข้อสอบ และวันออกผลสอบท่องจำ ๓ วัน และวันพักในระหว่างสอบท่องจำ (สอบ ๓ วัน พัก ๑ วัน) รวม ๖ วัน และวันตรวจข้อสอบข้อเขียน ๑ วันเข้าด้วย จะต้องใช้เวลาในการจัดสอบทั้งสิ้น ๓๓ วัน

การจัดสอบได้แยกการสอบออกเป็น สอบท่องจำ ๕ ตอน สอบข้อเขียน ๕ ตอน รวมเป็น ๑๐ ตอน พระภิกษุสามเณรผู้เข้าสอบทุกรูป จะต้องเริ่มต้นทำการสอบตั้งแต่สอบท่องจำเป็นลำดับไป ปีละตอนๆ เป็นอย่างน้อย รวมเป็นระยะเวลาทำการสอบโดยเฉลี่ย ๑๐ ตอน หรือ ๑๐ ปี ยกเว้นรูปที่มีความสามารถเยี่ยมพิเศษ สามารถสอบท่องจำ และข้อเขียนได้ในปีเดียวกัน คือเมื่อสอบท่องจำผ่านแล้ว ก็สอบข้อเขียนต่อในปีเดียวกัน แต่ยุคหลังนี้ ผู้มีความสามารถสอบได้เช่นนี้ มีจำนวนน้อยรูปมาก ด้วยเหตุผลดังกล่าวจึงกล่าวได้ว่า ในโลกนี้ คงไม่มีการสอบ หรือหลักสูตรชนิดใดที่ยาวนานที่สุด เทียบเท่าหลักสูตรนี้อย่างแน่นอน

❖ วิสัชนาธรรม :
ทำไมต้องดูงานพระไตรปิฎกศึกษาที่พม่า

❖ ปัญญาปริทัศน์ :
พม่ากับการศึกษาพระไตรปิฎก

❖ รายงาน :
โครงการพระไตรปิฎกศึกษา

❖ ในประสบการณ์ :
ประสบการณ์สอบสนามบาลี

❖ กวีนิพนธ์ :
อานิสงส์การเรียนภาษาบาลี

❖ ทัศนะ :
มองการสอบบาลี
เห็นอนาคตริบหรี่ของพระพุทธศาสนา

❖ พระพุทธรูปสำคัญ :
พระพุทธรูปแก้ว (ปางไสยาสน์)

❖ สนทนาภาษาบาลี :
สนทนาภาษาพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

❖ หน้าต่างบาลี :
ตอนที่ ๑ อักษรภาษาบาลี

❖ มองเทศ-มองไทย :
พระมหินทเถระ (๒)